

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

LAMPANG RAJABHAT UNIVERSITY JOURNAL

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เมษายน - กันยายน 2555

Volume 1 No. 1 April - September 2012

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University Journal

- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อเป็นเวทีเปิดวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สนใจ ได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัย และผลงานสร้างสรรค์อื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม
  2. เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการ งานวิจัยและบทความวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาและอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

เจ้าของ สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง 119 ถ.ลำปาง-แม่ทะ ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง 52100 โทรศัพท์ 0-5423-7399 ต่อ 7003 <http://www.grad.lpru.ac.th/>

ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เล็ก แสงมีอานุภาพ อธิการบดี
 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมชัย โกศล รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

กองบรรณาธิการเกียรติคุณ ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ
 ศาสตราจารย์ ดร.อนันท์ กาญจนพันธุ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.ปพฤกษ์ อุดสาหะวามิขกิจ

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะขัน หัวหน้าสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร. บุญทวารณ วังวอน	ประธานสาขาวิชาการจัดการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมาน พูแสง	ประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงจันทร์ เด็ยวิไล	ประธานสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
อาจารย์ ดร. วิดา เหล่มตระกูล	ประธานสาขาวิชาการวัด ประเมินและวิจัยทางการศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวิทย์ บุตรอุดม	ประธานสาขาวิชาการบริหารและพัฒนา ประชาคมเมืองและชนบท
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีรัตน์ สุวรรณ	ประธานหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาชีพครู
อาจารย์ ดร. สุริยจรัส เตชะมีนสกุล	สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา
อาจารย์ พิรภพ จันทร์แสนตอ	สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา

ต้นฉบับ

กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)

ฉบับเดือน เมษายน - กันยายน กำหนดออก เดือนตุลาคม

ฉบับเดือน ตุลาคม - มีนาคม กำหนดออก เดือนเมษายน

ISSN 2286-8658

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University Journal

วารสารราย 6 เดือน ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เมษายน – กันยายน 2555

Volume 1 No.1 April – September 2012

สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม

สำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

จ.ลำปาง-แม่ทะ ต.ชมพู อ.เมือง จ.ลำปาง 52100

โทรศัพท์ 0-5423-7399 ต่อ 7003

<http://www.grad.lpru.ac.th/>

คณะกรรมการกลั่นกรอง

บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้รับการตรวจอ่านและแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรายนามต่อไปนี้

คณะกรรมการกลั่นกรองภายนอก

1. ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ
2. ศาสตราจารย์ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ปพฤกษ์ อุตสาหะวานิชกิจ
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาจริย์ ผลประเสริฐ
5. อาจารย์ ดร. ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล
6. อาจารย์ ดร. บัณฑิตา อินสมบัติ

คณะกรรมการกลั่นกรองภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวรรณ วิงวอน
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินตะจัน
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรชนก ทองลาด
5. อาจารย์ ดร.ณัฐชา เพชรดากุล
6. อาจารย์ ดร.ปราธนา โกวิทยางกูร

บทความวิทยานิพนธ์ที่นำมาตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นตอนแรก และจัดให้มีกรรมการภายนอกร่วมกลั่นกรอง (Peer Review) และประเมินบทความตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนด ในลักษณะเป็น blind review คือ ปกปิดรายชื่อผู้เขียนบทความและผู้เกี่ยวข้อง

ทัศนะ แนวคิด และรูปแบบการนำเสนอบทความในวารสารนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละคน การนำบทความหรือส่วนหนึ่งของบทความไปตีพิมพ์เผยแพร่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียนบทความ และการส่งบทความตีพิมพ์ ดูรายละเอียดได้ที่ปกหลังด้านใน กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์ และจะแจ้งให้เจ้าของบทความทราบหลังจากผู้ประเมินอิสระตรวจอ่านบทความแล้ว

กำหนดปีครบต้นฉบับ

ฉบับแรกของปี (เมษายน - กันยายน)

กำหนดออกเดือนพฤศจิกายน ปีครบ 30 มิถุนายน

ฉบับที่สองของปี (ตุลาคม - มีนาคม)

กำหนดออกเดือนพฤษภาคม ปีครบ 29 ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ปีที่ 1 จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีเปิดทางวิชาการให้นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สนใจได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัย และผลงานสร้างสรรค์อื่นๆ อันเป็นประโยชน์เพื่อร่วมกัน “สรรค์สร้างความรู้ นำสู่สังคม”

หวังอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะใดในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขออ้อมรับไว้ด้วยความยินดี

บรรณาธิการ

ข้อแนะนำในการเขียนบทความ

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง กำหนดแนวทางในการเขียนบทความไว้ดังนี้

- 1) บทความควรมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้า และไม่เกิน 14 หน้า กระดาษ B5 (JIS) พิมพ์ด้วยตัวอักษร AngsanaNew ขนาด 14 พอยต์ ให้ตั้งค่าน้ำกระดาษ B5(JIS) ระยะขอบ บน/ล่าง/ซ้าย/ขวา 0.7 นิ้ว ระยะหัวกระดาษ/ท้ายกระดาษ 0.5 นิ้ว
- 2) บทความวิชาการควรมีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ บทนำ เนื้อเรื่อง และบทสรุป ไม่ต้องเขียนหัวข้อของแต่ละตอนก็ได้
- 3) การพิมพ์หัวข้อใหญ่ใช้ตัวหนา ชิดซ้าย ไม่ต้องใส่เลขข้อ หัวข้อย่อย ย่อหน้าเข้ามา ไม่ใส่เลขข้อ
- 4) ให้ส่งแผ่นบันทึกข้อมูลบทความด้วย
- 5) บทความวิจัยและบทความวิทยานิพนธ์ ควรครอบคลุมประเด็นดังต่อไปนี้

ที่	หัวข้อ	คำอธิบาย
1	ชื่อเรื่องภาษาไทยและบทคัดย่อ	ระบุชื่องานวิจัย ชื่อผู้วิจัย (ระบุตำแหน่ง สถานที่ทำงานที่ติดต่อได้ ทุนวิจัยที่ได้ไว้เชิงบรรณ) หากเป็นวิทยานิพนธ์ให้ระบุชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาทุกคน ระบุว่าวิทยานิพนธ์ระดับใดสาขาวิชา..... มหาวิทยาลัย...พ.ศ..... พิมพ์ที่เชิงบรรณข้างล่าง (เป็น พ.ศ. ที่สอบไม่ใช้ปีการศึกษา) บทคัดย่อภาษาไทย พร้อมระบุคำสำคัญ
2	ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษและบทคัดย่อ	ระบุชื่องานวิจัยภาษาอังกฤษ ชื่อผู้วิจัย (ระบุสถานที่ทำงาน) ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาทุกคน เป็นภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาอังกฤษ พร้อมระบุ Keywords
3	ความสำคัญและที่มาของปัญหา	ระบุเหตุผลที่มาของปัญหาการวิจัย ความจำเป็นที่ต้องทำวิจัยเรื่องนี้ พอสังเขป (ให้สรุปย่อจากบทที่ 1 ให้เหลือความยาวไม่เกิน 1 ½ หน้ากระดาษ)
4	วัตถุประสงค์ของการวิจัย	ระบุจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย
5	สมมติฐานการวิจัย	โปรครระบุ (ถ้ามี)
6	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	ให้สรุปกรอบแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้โดยสังเขป (ควรสรุปจากบทที่ 2 โดยเลือกทฤษฎี/แนวคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการวิจัย มีเนื้อหาโดยสังเขป ไม่ควรเขียนแต่หัวข้อ)
7	ระเบียบวิธีวิจัย - ประเภทของงานวิจัย	ระบุว่าเป็งานวิจัยประเภทใด (ถ้าเป็นการวิจัยเชิงทดลองให้ระบุแผนแบบการทดลองด้วย)

ที่	หัวข้อ	คำอธิบาย
	<ul style="list-style-type: none"> - ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง - ตัวแปรที่ศึกษา - เครื่องมือที่ใช้วิจัย - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล	<p>ระบุนรายละเอียด ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และวิธีการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง</p> <p>ระบุตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม (ถ้ามี)</p> <p>ระบุเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เช่น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แผนการสอน แบบทดสอบ แบบวัด เป็นต้น โดยอธิบายลักษณะของเครื่องมือ คุณภาพ/ประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยสรุปประเด็นที่สำคัญมาไม่ใช่ลอกมาทั้งหมด</p> <p>ระบุขั้นตอน/วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งระยะเวลา วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล</p> <p>ระบุวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ระบุลักษณะ ชื่อสถิติที่ใช้โดยไม่จำเป็นต้องพิมพ์สูตร และอธิบาย ขั้นตอนประกอบ ควรระบุการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีตารางผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญประกอบด้วย ไม่ต้องมีครบทุกตาราง</p>
8	สรุปผลการวิจัย	ผลวิจัยที่สำคัญ อาจย่อจากบทที่ 4 หรือบทที่ 5 โดยเขียนผลการวิจัยเป็นข้อๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลวิจัยข้อใดมีรายละเอียดย่อ อาจใช้ย่อหน้า หรือข้อย่อย
9	อภิปรายผลการวิจัย	ย่อการอภิปรายผลการวิจัยจากเล่มที่สำคัญๆ (ไม่ควรเกิน 2 หน้ากระดาษ)
10	ข้อเสนอแนะ	ระบุข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ผลกระทบ และความเป็นไปได้ในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความทันสมัยที่ประยุกต์ใช้ได้จริง
11	รายการอ้างอิง	ในบทความให้ใช้รายการอ้างอิงแทนบรรณานุกรม โดยอ้างอิงเฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

สารบัญ

ที่	สารบัญ	หน้า
1	ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารและ ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง.....	สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนานา 1
2	การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ด้วยวิถีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก : กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชนชาวนา.....	กฤตยาวัตี เกตุวงศา 11
3	การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ บนเว็บ เรื่อง ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล.....	พิรภพ จันทรแสนตอ 25
4	รูปแบบความเป็นผู้นำ ระบบการบัญชีบริหารกับผล การดำเนินงานการบริหารจัดการ.....	ปัญญาพร ศรีรักษาพันธ์ 36
5	แนวทางการประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืนของกลุ่มผลิตภัณฑ์ แก้วโป่งข่าม ตำบลแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง.....	เครือวัลย์ วงษ์ไพบุลย์ 49
6	การเพิ่มศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย กระบวนการกลุ่ม.....	ปวีณา งามประภาสม 58
7	การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเทียนน้ำมันพืช แบบโบราณ กรณีศึกษา ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง.....	ชัตติยา ชัตติยวรา 67
8	คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์.....	มาลินี สายก้อน 77
9	ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มี ผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง.....	อุดม คุณา 87
10	การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่อง การเขียนผังงาน สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.....	กาญจนา รัตนธีรวิเชียร 99

Contents

No.		Page
1	Successful Managerial Accounting Practices and Organizational Performance of Ceramics SMEs in Lampang Province..... Suthira Thipwiwatpotjana	2
2	Community Strengthening Among the Changes by a Grounded Theory Study:A Case Study of the Farmer Community School..... Krittayawadee Gatewongsa	12
3	The Development and Efficiency of the Web-Based Instruction on Topic “Enterprise Resource Planning System” a Part of Information Resource Management and Digital Organization Course..... Piraprob Junsantor	26
4	Leadership Styles, Management Accounting Systems on Managerial Performance..... PUNCHAPORN Srichanapun	37
5	Guidelines of Sustainable Public Relations of Kaew Pong Kham Product Group at Mae Thod Sub-District, Theon District, Lampang Province..... Kruawon Wongpaiboon	50
6	To Increase the Potential and Learning Achievement by Using Group Learning Process..... Paweena Ngamprapasom	59
7	The Study of Local Wisdom in Making Traditional Vegetable-Oil-Lantern, Case Study : Pongyangkhok Sub-District, Hang Chat District, Lampang..... Kattiya Kattiyawara	68
8	Desirable Characteristics of Accounting Degree..... Malinee Saikon	78
9	Patronage Relationship between Community Leaders and People Affecting Political Participation in Prabaht Sub-district, Muang Lampang District, Lampang Province..... Udom Khuma	88
10	The Development of Online Tutorials on Basic Algorithm Course about Flowcharts Writing for Undergraduate Students in Lampang Rajabhat University..... Kanjana Ruttanateerawichien	100

ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจ
ขนาดกลางและขนาดย่อมเชรามิกในจังหวัดลำปาง

สุธีรา ทิพย์วิวัฒน์พจนาน *

ว่าที่ร้อยตรีพิฑูร กาญจนพันธ์ * สุขเกษม ลางกุลเสน **

ณัฐนันท์ จูฑิตยาปราโมทย์ ** อรุณรักษ์ อาทิตย์กวิน ***

บทคัดย่อ

การบัญชีบริหารเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการช่วยในการวางแผนควบคุมและตัดสินใจ ซึ่งทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ธุรกิจต่างๆได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาแนวทางและวิธีปฏิบัติทางบัญชีเพื่อให้เป็นเครื่องมือที่ดีที่สุดในการสนับสนุนให้ธุรกิจบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารจึงกลายเป็นผลลัพธ์จากการที่ธุรกิจดำเนินกิจการทางบัญชีเป็นอย่างดี หรือใช้ในการบริหารจัดการธุรกิจ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชรามิกในจังหวัดลำปาง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารฝ่ายบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชรามิกในจังหวัดลำปาง จำนวน 107 คนและใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณและการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพของการวางแผน การตัดสินใจที่ดี การบรรลุเป้าหมายในการควบคุม ประสิทธิภาพขององค์กรและผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ การตัดสินใจที่ดีและการบรรลุเป้าหมายในการควบคุมมีผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพขององค์กร และประสิทธิภาพขององค์กรมีผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ใดๆ ทั้งนี้ สามารถกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันไม่ได้เป็นตัวแปรแทรกซ้อนของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

โดยสรุป ความสำเร็จของการปฏิบัติทางการบัญชีบริหารมีผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ดังนั้นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมควรให้ความสำคัญกับการศึกษา และทำความเข้าใจการบัญชีบริหารให้เป็นอย่างดี และประยุกต์ใช้ในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพิ่มศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ : วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชรามิก / ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร / ประสิทธิภาพของการวางแผน / การตัดสินใจที่ดี / การบรรลุเป้าหมายในการควบคุม / ประสิทธิภาพขององค์กร / ศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขัน และผลการดำเนินงาน

* อาจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

*** อาจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Successful Managerial Accounting Practices and Organizational Performance of Ceramics SMEs in Lampang Province

Suthira Thipwiwatpotjana *

Acting Sub Lt. Pitoon Kanjanapan * Sukasem Langkhunsan **

Natthanan Thitiyapramote ** Anurak Artitkawin ***

Abstract

Managerial accounting is an important tool to help in the planning control and decisions which makes business successful in operation. Businesses have to focus on the development of guidelines and accounting procedure for the best tool to support their business goals efficiently and effectively. So the success of managerial accounting practices becomes as a result of the accounting business plan as well as using in business management. The researchers are interested in the study of managerial accounting practices and the organizational performance of small and medium enterprises in Lampang ceramics. The data were collected from executive accountants of small and medium enterprises in Lampang ceramics and used questionnaires as an instrument. The statistics used in analyzing data were multiple correlation analysis and multiple regression analysis.

The results of the research were found that the success of managerial accounting practices effected positively towards good decision planning, the achievement of control, the efficient of the organization, and the performance of the organization. In addition, the results showed that good decision and the achievement of control had a positive impact on performance. However, the competitive learning capability did not affect any relationship which, in other words could say that the competitive learning capability is not a mediator variable in this study.

In summary, the success of managerial accounting practices had a positive impact on performance. Therefore, small and medium enterprises should pay more attention to the study and understanding of managerial accounting well, and applying of organizational efficiency and effectiveness with full of potential. This would affect the organization to be successful operation and achieving goals both at present and in the future.

keywords : Successful Managerial Accounting Practices / Ceramics SMEs / Planning Effectiveness / Best Decision Making / Controlling Achievement / Firm Efficiency / Competitive Learning Capability

* Lecturer, Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

** Assistance Professor, Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

*** Lecturer Dr., Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

บทนำ

สภาพแวดล้อมของการแข่งขันในปัจจุบัน องค์กรธุรกิจต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันที่รุนแรงจากปรากฏการณ์โลกไร้พรมแดน อีกทั้งมาตรการต่างๆที่นำมาเป็นข้ออ้างในการกีดกันการค้า ทำให้ต้องพัฒนาสินค้าให้มีศักยภาพในการแข่งขันมากขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ มาตรฐานสินค้า และประสิทธิภาพในการผลิต เพื่อให้สามารถรักษาส่วนแบ่งการตลาด รวมถึงความสามารถในการขยายการลงทุนไปในภาคส่วนต่างๆได้ เช่นเดียวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วย

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises : SMEs) ถือเป็นกลไกหลักในการเสริมสร้างความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยสร้างรายได้และจ้างงาน จากผลการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและภัยคุกคามพบว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีจุดอ่อนด้านการบริหารจัดการธุรกิจ ความสามารถในการพัฒนาสินค้าและบริการ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม, 2554) ซึ่งรัฐบาลได้มีแผนส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมตามยุทธศาสตร์ที่ 2 เรื่องการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งได้แก่ การเพิ่มผลผลิตในการดำเนินธุรกิจ การยกระดับขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ มาตรฐานและคุณภาพของสินค้าและบริการ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเป็นองค์กรที่มีคุณภาพ มีผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมาย เพื่อตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสีย เช่น สังคม ชุมชน อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ผลิตและจำหน่ายเชรามิกในจังหวัดลำปางที่มีจำนวนมาก คือ 249 แห่ง คิดเป็นหนึ่งในสามของโรงงานเชรามิกทั้งประเทศไทยที่มีประมาณ 600 โรงงาน (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเชรามิก, 2553) โดยดำเนินการผลิตและจำหน่ายเชรามิกที่หลากหลาย ส่งขายไปยังตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ อุตสาหกรรมเชรามิกเป็นสัญลักษณ์และผลิตภัณฑ์หลักของเมืองลำปาง ช่วยให้เกิดการจ้างงานให้กับคนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก อุตสาหกรรมเชรามิกในจังหวัดลำปางมีการปรับตัวเป็นอย่างมากเนื่องจากผู้ประกอบการได้นำเทคโนโลยีการจัดการ และการใช้ข้อมูลสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรมีผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมาย

ในการบริหารจัดการธุรกิจนั้น ข้อมูลที่ผู้บริหารนำมาประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมาก โดยข้อมูลของกิจการสามารถได้มาจากหลายแหล่ง เช่น จากนักการตลาด ผู้จัดการฝ่ายผลิต ผู้บริหารฝ่ายการเงิน และนักบัญชีบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารต้องผสมผสานข้อมูลและเลือกใช้ข้อมูลให้เหมาะสมในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้การตัดสินใจในการบริหารจัดการถูกต้องเหมาะสม และดีที่สุด (ปฟุทธย์, 2552 ; ไพฑูรย์, 2554) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวก็คือข้อมูลทางการบัญชีบริหาร จากงานวิจัยในอดีตได้มีการศึกษาถึงการบัญชีบริหาร ซึ่งใช้ทฤษฎี Resource Based View of the Firms (Barney, 1991) เป็นแนวคิดพื้นฐานโดยพิจารณาว่า การปฏิบัติทางการบัญชีบริหารเป็นสินทรัพย์ขององค์กร ที่ถ้าองค์กรใดมีมากก็จะทำให้มีความได้เปรียบในการแข่งขันสูงหรือมีผลการดำเนินงานที่เป็นไปตามเป้าหมาย (ปานแก้วตา และสมนึก, 2547 ; มนวิภา, 2548) อย่างไรก็ตาม การศึกษาการบัญชีบริหารในบริบทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของที่ผลิตและจำหน่ายเชรามิกยังมีน้อยมาก ทั้งที่ข้อมูลทางการบัญชีบริหารจะมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของธุรกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ผลิตและจำหน่ายเชรามิก เนื่องจากต้องเผชิญกับสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง และต้องได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ในแต่ละกระบวนการบริหาร

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยผลกระทบของความสำเร็จของการปฏิบัติทางการบัญชีบริหารที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชรามิกจังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่าความสำเร็จของการปฏิบัติทางการบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานหรือไม่ อย่างไร ซึ่งทำการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารฝ่ายบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเชรามิกในจังหวัดลำปาง ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย สามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลบัญชีบริหาร เพื่อเสริมสร้างให้วิสาหกิจมีความยั่งยืน ก้าวหน้าต่อไปอีก ทั้งยังเป็นการทดสอบและเพิ่มวรรณกรรมเกี่ยวกับทฤษฎี Resource Based View of the Firm ด้วย

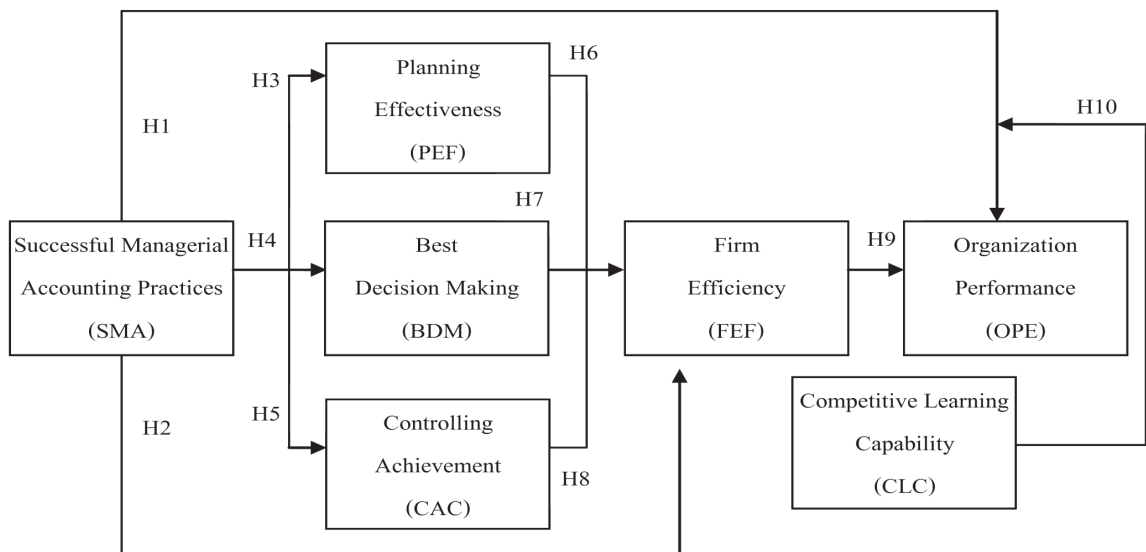
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดสอบผลกระทบของความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง
2. เพื่อทดสอบผลกระทบของความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารที่มีต่อประสิทธิภาพขององค์กรของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง
3. เพื่อทดสอบผลกระทบของความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารที่มีต่อประสิทธิผลของการวางแผน การตัดสินใจที่ดี การบรรลุเป้าหมายในการควบคุม สักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขัน และประสิทธิภาพขององค์กรของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง
4. เพื่อทดสอบผลกระทบของประสิทธิภาพขององค์กรที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง
5. เพื่อทดสอบผลกระทบของศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารกับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร (Successful Managerial Accounting Practices : SMA) ได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระและมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงาน (Organization Performance : OPE) จากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. ทฤษฎี Resource Based View

ทฤษฎีนี้กล่าวไว้ว่าในองค์กรมีทรัพยากรอยู่ 2 แบบ คือ

1.1 ทรัพยากรที่สร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร ทรัพยากรเหล่านั้นจะต้องมีประโยชน์กับองค์กร และหายากซึ่งจะต้องไม่ใช่สินค้าหรือสิ่งที่มีประโยชน์โดยทั่วไป และต้องนำมาใช้ในองค์กรได้อย่างเหมาะสม สามคุณลักษณะนี้ จะทำให้เราสร้างความสามารถในการแข่งขันได้ แต่ความสามารถนี้จะเป็ความสามารถในการแข่งขันระยะสั้นเท่านั้น

1.2 ทรัพยากรที่รักษาความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร สิ่งๆนั้นจะไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ โดยจะต้องมีคุณลักษณะครบทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่

1.2.1 คุณค่า (valuable) ธุรกิจที่ต่างกันย่อมต้องการแรงงานที่มีศักยภาพต่างกัน จึงต้องสร้างคุณค่าโดยทำให้ ศักยภาพของบุคคลมีความสอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ

1.2.2 เป็นสิ่งที่หายาก (rarity) ซึ่งสอดคล้องกับประการแรก คือ สิ่งที่หายากย่อมมีคุณค่าเสมอ ฐานคิดนี้คือการสร้างศักยภาพที่สำคัญให้แก่พนักงานให้มีความสามารถในกระบวนการรับรู้ที่เหมาะสมสำหรับอนาคตที่ต้องการการปรับตัว และมีความยืดหยุ่นในการทำงาน ความสามารถในการรับรู้นี้ควรสร้างให้แพร่หลายในหมู่พนักงาน ซึ่งเป็นความสามารถในระดับสูงที่หาได้ยาก

1.2.3 ไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ (inimitable) บริษัทคู่แข่งไม่สามารถที่จะจำลองหรือลอกเลียนแบบ ทรัพยากรของบริษัทต้นแบบได้ สิ่งที่ผ่านมาจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของ HR ทั้งหมด ที่เป็นการพัฒนาธรรมเนียมปฏิบัติหรือวัฒนธรรมองค์กรที่มีลักษณะเฉพาะ ปัจจัย 2 ประการที่ทำให้การลอกเลียนแบบเกิดขึ้นได้ยากก็คือ ความหมายที่คลุมเครือ คือแยกแยะประสิทธิภาพในการทำงานของบริษัทต่างๆ ไม่ได้ว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งใดบ้าง และด้านความซับซ้อนทางสังคม ซึ่งเป็นความซับซ้อนของความสัมพันธ์และเครือข่ายที่ถูกพัฒนา ส่งผลให้ยากต่อการวิเคราะห์

1.2.4 ไม่สามารถหาสิ่งทดแทนได้ (non - substitution) ในระยะสั้น HR อาจถูกทดแทนด้วยสิ่งอื่นได้ เช่น เทคโนโลยี แต่ในระยะยาวแล้ว HR จะมีความแตกต่าง ไม่ล้ำสมัยเหมือนเทคโนโลยี และสามารถที่จะแปรเปลี่ยนไปสู่ผลผลิตอื่นๆ ได้ (Management Information Systems (Y28), 2010)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร

การบัญชีบริหาร (Managerial Accounting) เป็นการจัดทำข้อมูลทางการบัญชีเพื่อนำเสนอ และเป็นประโยชน์ต่อ ผู้ใช้ข้อมูลภายในกิจการในการตัดสินใจ การวางแผน การอำนวยการ และการควบคุม เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้มี ประสิทธิภาพสูงสุด ถูกต้อง และเหมาะสม โดยการประมวลข้อมูลดิบ (Data) ให้เป็นข้อสนเทศ (Information) เพื่อสนับสนุน กิจกรรมการดำเนินงาน และการทำงานภายในองค์กรให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (Weygandt, Kieso and Kimmel, 2001) ส่วนการปฏิบัติทางการบัญชีบริหาร หมายถึง การนำเทคนิคทางการบัญชีบริหารมาปฏิบัติเพื่อให้องค์กรบรรลุ วัตถุประสงค์ โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทั้ง เรื่องของการวางแผน การอำนวยการ การควบคุม และการตัดสินใจ (Dean and Bowen, 1994) เทคนิคและวิธีปฏิบัติดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็น 19 เรื่อง ประกอบด้วย (1) การประเมินความพึงพอใจของ ลูกค้า (2) การคำนวณต้นทุนฐานกิจกรรม (3) การบริหารกิจกรรม (4) การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน (5) การจำแนกประเภทต้นทุนเป็น ผันแปรและคงที่ (6) ต้นทุนมาตรฐาน (7) การวิเคราะห์ผลต่าง (8) งบประมาณเพื่อการวางแผนและการควบคุม (9) การวิเคราะห์ งบประมาณจ่ายลงทุน (10) งบประมาณเงินสด (11) งบประมาณยืดหยุ่น (12) การกำหนดราคาโอน (13) การวิเคราะห์ หักง ภาระเงินสด (14) การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (15) การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุน (16) การวัดผลเชิงคุณภาพ (17) ต้นทุนเป้าหมาย (18) การนำองค์การปฏิบัติที่ดีที่สุด และ (19) มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจ

การนำวิธีปฏิบัติทางด้านบัญชีบริหารมาใช้ในองค์กรเพื่อให้ได้ข้อมูลในการบริหารและตัดสินใจในธุรกิจ เช่น การคำนวณต้นทุน การวางแผนและควบคุม การตัดสินใจ และการวัดผลการปฏิบัติงาน การใช้วิธีปฏิบัติทางการบัญชีบริหาร แต่ละวิธีนั้น ส่วนใหญ่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน (ปานแก้วตา และสมนึก, 2547 ; ปิยรัตน์,

2546) นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีผลต่อการเลือกใช้ชีวิตปฏิบัติทางการบัญชีบริหาร อย่างไรก็ตามในอนาคตคาดว่าความแตกต่างในการเลือกใช้ชีวิตปฏิบัติทางการบัญชีบริหารระหว่างองค์กรในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันจะลดน้อยลงเนื่องจากการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีข้ามประเทศ รวมไปถึงแนวทางและวิถีปฏิบัติทางการบัญชีที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ (มนวิภา, 2548) ดังนั้น

- สมมติฐานที่ 1 : ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร
- สมมติฐานที่ 2 : ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร
- สมมติฐานที่ 3 : ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการวางแผน
- สมมติฐานที่ 4 : ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อการตัดสินใจที่ดี
- สมมติฐานที่ 5 : ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายในการควบคุม

3. แนวคิดของประสิทธิผลของการวางแผน

ประสิทธิผลของการวางแผน คือความสามารถในการดำเนินงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งในการวัดความสามารถในการบรรลุเป้าหมายนั้นเป็นวิธีหนึ่งในการวัดประสิทธิผลองค์กร และจะวัดได้ต่อเมื่อลักษณะขององค์กรและเป้าหมายนั้นมีลักษณะเป็นเป้าหมายที่แท้จริง สามารถมองเห็นและเข้าใจได้ (Robbins, 1990 ; พิทยา, 2541) ดังนั้น

- สมมติฐานที่ 6 : ประสิทธิผลของการวางแผนมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร

4. แนวคิดของการตัดสินใจที่ดี

การตัดสินใจที่ดี สิ่งสำคัญที่สุดคือ การตัดสินใจในปัญหาที่ถูกต้อง (right problem) และทุกๆ ความเป็นไปได้ในการตัดสินใจนั้น ท้ายสุดแล้วต้องมีการประนีประนอม กระบวนการตัดสินใจที่ดีต้องมีการดำเนินการตัดสินใจจนสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพบนการตัดสินใจนั้นๆ (Drucker, 1995 ; Dick et al, 2007) ดังนั้น

- สมมติฐานที่ 7 : การตัดสินใจที่ดีมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร

5. แนวคิดของการบรรลุเป้าหมายในการควบคุม

การควบคุมคือ กระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของกิจกรรมเพื่อให้ได้ข้อสรุปของแต่ละหน่วยงาน หากมีความเบี่ยงเบนไปจากแผนก็จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนหาทางแก้ไขความเบี่ยงเบน ก่อนที่สิ่งนั้นจะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน กล่าวคือ 1) การวัดผลการปฏิบัติงาน 2) เปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ 3) เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐาน (Robbins, 1998 ; Robbins and Coulter, 2003 ; กิติมา, 2532 ; ศิริวรรณ และคณะ, 2539) เป้าหมายของการควบคุม คือการสามารถติดตาม ตรวจสอบความถูกต้องของกิจกรรมเพื่อให้ได้ข้อสรุป โดยสามารถทวนสาเหตุเพื่อปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น

- สมมติฐานที่ 8 : การบรรลุเป้าหมายในการควบคุมมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร

6. แนวคิดของประสิทธิภาพขององค์กร

ประสิทธิภาพขององค์กร คือการเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จากการทำงานว่าดีขึ้นอย่างไร แต่ไหนในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายองค์กร โดยความรู้ทางการบัญชีบริหารจะเป็นส่วนทำให้องค์กรมีศักยภาพ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพ รวมถึงผลการดำเนินงานที่ดีได้ และยังทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในอนาคต (Drucker, 1995) ดังนั้น

- สมมติฐานที่ 9 : ประสิทธิภาพขององค์กรมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร

7. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขัน

การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมอันเป็นผลจากการทำกิจกรรมใดๆ ทำให้เกิดประสบการณ์และเกิดทักษะต่างๆ ขึ้นยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นกระบวนการสร้างความรู้ทักษะและเจตคติด้วยการนำเอาประสบการณ์เดิมมาบูรณาการเพื่อสร้างความรู้ใหม่ขึ้น และเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากความรู้สึกรับรู้ของบุคคลเมื่อได้ทำกิจกรรมใด

กิจกรรมหนึ่ง และผู้หนึ่งสังเกตแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลสะท้อนสิ่งที่ได้จากการสังเกตและนำการสังเกตมาประมวลสร้างเป็นแนวคิดต่างๆ เป็นทฤษฎีหรือกฎเกณฑ์ของตนเอง

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า ศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขัน คือความสามารถในการใช้การเรียนรู้จากประสบการณ์การแข่งขันเชิงธุรกิจมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันรวมถึงการวางแผนการดำเนินงานในอนาคต ดังนั้น

สมมติฐานที่ 10 : ศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารและผลการดำเนินงาน.

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิชาสหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง จำนวน 249 แห่ง

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ วิชาสหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 1 เดือนตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2554 ถึงวันที่ 1 เมษายน 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริหารฝ่ายบัญชีธุรกิจเซรามิกในจังหวัดลำปาง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบัน และตำแหน่งงานในปัจจุบัน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจเซรามิกในประเทศไทย ได้แก่ ประเภทธุรกิจ ทุนในการดำเนินงาน ระยะเวลาในการดำเนินงาน จำนวนพนักงานในปัจจุบัน และจำนวนรายได้เฉลี่ยต่อปีของบริษัท ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร (Successful Managerial Accounting Practice) ประสิทธิภาพของการวางแผน (Planning Effectiveness) การตัดสินใจที่ดี (Best Decision Making) การบรรลุเป้าหมายในการควบคุม (Controlling Achievement) ศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขัน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพขององค์กร (Firm Efficiency) และ ผลการดำเนินงานขององค์กร (Organization Performance) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับแบบสอบถามที่ส่งกลับมา 30 ชุดแรก โดยหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.917 ประสิทธิภาพของการวางแผนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.822 การตัดสินใจที่ดีมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.813 การบรรลุเป้าหมายในการควบคุมมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.842 ประสิทธิภาพขององค์กรมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.708 ผลการดำเนินงานขององค์กรมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.813 และศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.799

ผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร ผลการดำเนินงานขององค์กรประสิทธิภาพขององค์กร ประสิทธิภาพของการวางแผน การตัดสินใจที่ดี การบรรลุเป้าหมายในการควบคุม และศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขัน

ตัวแปร	SMA	OPE	FEF	PEF	BDM	CAC	CLC	VIF
$\bar{X}$	4.29	4.12	4.18	4.10	3.91	4.19	4.11	
S.D.	0.48	0.56	0.53	0.51	0.59	0.51	0.48	
SMA		0.248**	0.300**	0.644**	0.266**	0.554**	0.516**	1.364
OPE			0.598**	0.446**	0.756**	0.531**	0.544**	
FEF				0.533**	0.622**	0.625**	0.318**	
PEF					0.455**	0.717**	0.636**	2.215
BDM						0.494**	0.534**	1.347
CAC							0.602**	2.340
CLC								1.372

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร ประสิทธิภาพของการวางแผน การตัดสินใจที่ดี การบรรลุเป้าหมายในการควบคุม ศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขัน เพื่อตรวจสอบว่า ตัวแปรอิสระดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันหรืออาจเกิดเป็น Multicollinearity โดยใช้ค่า VIF พบว่า ค่า VIF ของตัวแปรอิสระดังกล่าวข้างต้น มีค่าตั้งแต่ 1.012 – 2.340 แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ถึงขั้นก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity สอดคล้องกับ Lee et al. (2000) กล่าวว่า ค่า VIF น้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 2 การทดสอบผลกระทบของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับประสิทธิภาพ ที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปาง

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม							
	OPE	FEF	PEF	BDM	CAC	FEF	OPE	OPE
SMA	0.248*	0.300**	0.644**	0.266**	0.554**			-0.048
PEF						0.091		
BDM						0.403**		
CAC						0.360**		
FEF							0.598**	
CLC								0.555**
SMA*CLC								-0.129
Adjust R ²	0.053	0.081	0.409	0.062	0.300	0.511	0.352	0.294

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพ ($\beta = 0.300, p=0.002$) และผลการดำเนินงานองค์กร ($\beta = 0.248, p=0.10$) การนำความรู้และข้อมูลทางการบัญชีบริหารมาใช้จะทำให้องค์กรมีศักยภาพ และมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน รวมถึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในอนาคต (Drucker, 1995 ; ปิยรัตน์ วันทอง, 2546) ดังนั้นยอมรับสมมติฐานที่ 1 และ 2

ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพของการวางแผน ($\beta = 0.644$, $p=0.000$) การตัดสินใจที่ดี ($\beta = 0.266$, $p=0.006$) และการบรรลุเป้าหมายในการควบคุม ($\beta = 0.554$, $p=0.000$) การใช้การปฏิบัติทางบัญชีบริหารทำให้ได้ข้อมูลในการบริหารที่เป็นประโยชน์และทำให้การวางแผน การควบคุม และการตัดสินใจมีความถูกต้องและลดข้อผิดพลาดได้ ดังนั้นองค์กรจะประสบความสำเร็จได้ในการดำเนินงานต้องทำให้กระบวนการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องอาศัยการวางแผนที่ดีและสามารถนำไปใช้ได้ มีกระบวนการควบคุม การใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ข้อมูลทางการบัญชีบริหารสามารถทำให้การควบคุมดีขึ้นผ่านวิธีการเช่น งบประมาณทั้งระยะสั้น และระยะยาว รวมทั้งตัดสินใจภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่ได้อย่างดี (ปพฤกษ์, 2552 ; ไพฑูรย์, 2554) ดังนั้นการบัญชีบริหารถือว่ามีหน้าที่สำคัญในการให้ข้อมูลกับฝ่ายบริหารและช่วยให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Dick et al, 2007 ; Atkinson et al, 1997) ดังนั้นยอมรับสมมติฐานที่ 3, 4 และ 5 ตามลำดับ

การตัดสินใจที่ดี ($\beta = 0.403$, $p=0.000$) และการบรรลุเป้าหมายในการควบคุม ($\beta = 0.360$, $p=0.000$) มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร การตัดสินใจ และการควบคุมที่ดี ทำให้องค์กรใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานลดลงเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร โดยหน้าที่หลักในการดำเนินงานของฝ่ายบริหารคือการวางแผน การควบคุม การประเมินผล และการตัดสินใจ ซึ่งทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและมีผลการดำเนินงานที่ดี (ปพฤกษ์, 2552) ดังนั้นยอมรับสมมติฐานที่ 7 และ 8 อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของการวางแผนไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพขององค์กร ($\beta = 0.091$, $p=0.000$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมเซรามิกมีขนาดเล็กทำให้กระบวนการจัดทำแผนยังไม่ชัดเจน ทำให้ไม่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรในภาพรวม ดังนั้นปฏิเสธสมมติฐานที่ 6

ประสิทธิภาพขององค์กรมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานองค์กร ($\beta = 0.598$, $p=0.000$) องค์กรที่มีประสิทธิภาพจะใช้ทรัพยากรน้อยเมื่อเทียบกับองค์กรอื่น มีผลต่อค่าใช้จ่ายและต้นทุนในการดำเนินงานลดลง มีผลการดำเนินงานดีขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ทางบัญชีบริหารมาใช้ทำให้องค์กรมีศักยภาพ เพิ่มประสิทธิภาพ และผลการดำเนินงานที่ดี อีกทั้งยังเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จในอนาคต (Drucker, 1995) ดังนั้นยอมรับสมมติฐานที่ 9 อย่างไรก็ตามศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารและผลการดำเนินงานองค์กร ($\beta = -0.129$, $p=0.000$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเซรามิกในจังหวัดลำปางในช่วงที่จัดเก็บข้อมูลมีการปิดตัวลงบางส่วน ทำให้ลดความรุนแรงในด้านการแข่งขันทำให้ไม่มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ดังกล่าว ดังนั้นปฏิเสธสมมติฐานที่ 10

สรุปผลการวิจัย

ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร ประสิทธิภาพขององค์กร ประสิทธิภาพของการวางแผน การตัดสินใจที่ดี และการบรรลุเป้าหมายในการควบคุม การตัดสินใจที่ดี และการบรรลุเป้าหมายในการควบคุมมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร นอกจากนั้นแล้ว ประสิทธิภาพขององค์กรมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานขององค์กร อย่างไรก็ตามประสิทธิภาพของการวางแผนไม่มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อประสิทธิภาพขององค์กร รวมถึงศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันไม่ใช่ตัวแปรแทรกของความสัมพันธ์ระหว่างความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารและผลการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารฝ่ายบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเซรามิก ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหาร เนื่องจากจะเป็นเครื่องมือและทรัพยากรขององค์กรทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และผลการดำเนินงานที่ดี รวมถึงการให้ความสำคัญกับข้อมูลจากการบัญชีบริหารเนื่องจากจะให้ประโยชน์ในการวางแผน การควบคุมทรัพยากร

และการตัดสินใจ นอกจากนี้สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ควรเข้าไปมีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจ ในการสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นในกรณีที่กิจการใช้การปฏิบัติทางการบัญชีบริการ โดยอาจมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือเข้าไปทำวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับวิสาหกิจที่สนใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำงานวิจัยที่หาคำตอบว่ามีประเด็นหรือปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้เมื่อนำเอาเทคนิคและวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีบริหารมาใช้แล้วทำให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด และจากการทดสอบศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันซึ่งไม่เป็นตัวแปรแทรก แต่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพและผลการดำเนินงานขององค์กร ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาศักยภาพการเรียนรู้เชิงการแข่งขันเป็นตัวแปรอิสระ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง ความสำเร็จของการปฏิบัติทางบัญชีบริหารและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเซรามิก ในจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง คณะคณาธิการจัดการ ที่ได้ให้การอนุเคราะห์ สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยครั้งนี้ให้ลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ศูนย์พัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิก. (2553). โรงงานเซรามิกในจังหวัดลำปาง, จาก <http://ceramiccenter.dip.go.th/LinkClick.aspx?fileticket=ibiEXdbbpP8%3d&tabid=36> สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2553.
- กิติมา ปรีดีดิลก. (2532). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรวิพัฒน์.
- ทฤษฎีองค์การและการจัดการ. จาก <http://www.bloggang.com/mainblog.php?id=wbj&month=07-12-2007&group=29&gblog=8> สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2553.
- ปพฤกษ์ อุดตาสหะวานิชกิจ. (2552). การบัญชีบริหารเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท อินโฟไมนิ่ง จำกัด.
- ปานแก้วดา ลัคนาวานิช และสมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2547). วิธีปฏิบัติทางการบัญชีบริหารของธุรกิจโรงแรมในภาคใต้. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. 10 (3), 2.
- ปิยรัตน์ วันทอง. (2546). ศึกษาแนวปฏิบัติทางบัญชีบริหารของธุรกิจโรงแรมระดับมาตรฐานในภาคใต้. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2541). ทฤษฎีองค์การสาธารณะ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์.
- ไพฑูรย์ อินตะขันธ์. (2554). การบัญชีเพื่อการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- มนวิภา ผลงสิทธิ์. (2548). วัฒนธรรมกับแนวคิดและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีบริหาร. วารสารวิชาชีพบัญชี. 1(1), 21-30
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, สุดา สุวรรณากิรมย์, ลัทธิตการ ศรีระมย์, และชวลิต ประภวานนท์. (2539). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2554). แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2555-2559), จาก <http://www.sme.go.th/SiteCollectionDocuments/แผนการส่งเสริม SMEs/03/แผนแม่บท%20ฉบับที่%203.pdf> สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2555.
- เอวารวรรณ เทพพิทย. (2551). ดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพอุตสาหกรรม, จาก http://202.183.190.2/FTPiWebAdmin/knw_pworld/image_content/75/pw75_2_rp2.pdf สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2553.

- Atkinson et al. (1997). New Directions in Management Accounting Research. *Journal of Management Accounting Research*. (9), 79-108.
- Barney, J. (1991). Firm Resources and Sustained Competitive Advantage. *Journal of Management*. 17, 99.
- Dean J, Bowen D. (1994). Management Theory and Total Quality : Improving Research and Practice through Theory Development. *Academy of Management Review*. 19 (3), 392-418.
- Dick-Forde, E., Burnett, J., and Devonish, D. (2007). A Preliminary Survey Of Management Accounting Practices In Barbados. *Journal of Eastern Caribbean Studies Cumulative Index*, 32 (2), 50-72.
- Drucker, P. F. (1995). The information executives truly need. *Harvard Business Review*. 73 (1), 54–62 (Jan–Feb 1995).
- Management Information Systems (Y28)., from <http://y28.wikidot.com/subscribe-book-4> , Retrieved August 1, 2010
- Robbins, S. P. (1990). *Organization Theory : Structure, design, and applications*(3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Robbins, S. P. (1980). *The administrative process* (2nd ed.). London: Prentice-Hal. (1998). Organizational behavior: Concepts, controversies, and applications. Upper Saddle, NJ: Allyn and Bacon.
- Robbins, S. P., Coulter, M. (1999). *Management* (6th ed.). New Jersey: Practice-Hall. (2003). Management. London: Prentice-Hal.
- Weygandt, Jerry J., Donald E. Kieso., and Paul D. Kimmel. (2001). *Managerial Accounting 2nd Edition*. New Jersey, USA : John Wiley and Sons.

การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง
ด้วยวิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก : กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนชาวนา

กฤตยาวิดี เกตุวงศา *

ณกานต์ บัวเฟื่อน * สิววงศ์ เพชรจูด *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึงลักษณะ เงื่อนไข ของกระบวนการเกิดขึ้น การดำรงอยู่ และผลที่ติดตามมาจากปรากฏการณ์ของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนชุมชนชาวนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่จะนำไปสู่การสร้างทฤษฎีจากฐานราก (Grounded theory) โดยการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ณ โรงเรียนชุมชนชาวนา บ้านปลาบู่ หมู่ที่ 14 ตำบลหนองแสง อำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแปลความและตีความหมายของข้อมูล และสร้างมโนทัศน์ด้วยโดยอาศัยความไวทางทฤษฎีด้วยโปรแกรม Atlas.ti รุ่น 6.2 ผลการวิจัยพบว่า การปรับตัวความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชาวนาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้ชุมชนที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้มแข็งในมิติต่างๆ อันแสดงให้เห็นจากมโนทัศน์ที่สะท้อนออกมา 5 ด้านคือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ ด้านผู้นำ

คำสำคัญ : ทฤษฎีฐานราก / ความเข้มแข็งของชุมชน / โรงเรียนชุมชนชาวนา

* นิสิตปริญญาเอก สาขาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**Community Strengthening Among the Changes by a Grounded Theory Study:
A Case Study of the Farmer Community School**

Krittayawadee Gatewongsa *

Siwawong Pethjul * Nakarn Buapaun *

Abstract

The purpose of this research was to understand the characters, conditions of the process, existence of the phenomenon and the pursuit of creating a strong sense of community among the changes of the Farmer Community School. This qualitative research was to find the theoretical conclusions that can lead to establish Grounded theory. The researcher herself accessed to study and collected data to interpret the existence of the phenomenon of the Farmer Community School which was located at Ban Plaboo, Moo 14, Nongsaeng Sub-district, Wapeepathum District, Maha Sarakham Province. Translation and interpretation were used to analyze data, and creating concept was based on the theory sensitivities and used program Atlas. ti 6.2. The results of this study were found that the adaptation among the changes of the society at present strengthened the community in various dimensions which showed the reflected concepts in five areas: society, economy, culture, natural resources and environment, and leadership.

Key Words : Grounded Theory / the Community Strength / the Farmer Community School

* PhD. Student, Faculty of Accountancy and Management, Mahasarakham University

บทนำ

วิกฤติเศรษฐกิจของประเทศในปี 2540 ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนทุกระดับชั้นในสังคม ทำให้มีความยากลำบากในการครองชีพและบ่อเกิดของปัญหาทางสังคมต่างๆ ทุกภาคส่วนในสังคมทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างตระหนักในความสำคัญของการสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันแนวทางการพัฒนาที่สำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2545 - 2549) และส่งผลต่อเนื่องมายังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจากวิกฤติเศรษฐกิจให้ลุล่วง และสร้างฐานเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ขณะเดียวกันก็มุ่ง การพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดี มีสุขของคนไทย (กระทรวงมหาดไทย, 2545)

การพัฒนาประเทศกระแสหลักที่มุ่งให้ประเทศปรับเปลี่ยนเป็นประเทศอุตสาหกรรม โดยเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภาพรวม ได้ละเลยการให้ความสำคัญกับชุมชนชนบท ซึ่งเป็นชุมชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาอันเป็นผลจากแนวทางการพัฒนากระแสหลัก อย่างไรก็ตาม ยังมีชุมชนชนบทจำนวนหนึ่งที่มีความสามารถในการเรียนรู้ ปรับตัว และกำหนดทางเลือกในการพัฒนาของตนเอง แทนการปล่อยให้กระแสจากภายนอกเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน ชุมชนเหล่านี้ได้สร้างเงื่อนไขและกระบวนการบางอย่างเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่รุกรานเข้ามาจากภายนอกชุมชน (ปิยะวดี, 2550) อันเป็นปัจจัยสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะต่อมา

กระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน อันเป็นประโยชน์ต่อเนื่องไปถึงการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการศึกษา เป็นต้น (รุ่ง, 2541 ; กาญจนนา, อ่างใน ณรงค์, 2542) ดังนั้น การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนจึงเป็นประเด็นที่นักวิชาการได้พยายามศึกษาโดยใช้ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เป็นเครื่องมือในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เนื่องจากในปัจจุบัน ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมีความซับซ้อนและหลากหลายตามบริบททางสังคม วัฒนธรรมและระดับการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีการตั้งคำถามว่าทฤษฎีด้านสังคมศาสตร์ที่นำมาใช้นั้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างครอบคลุม เพียงพอ ถูกต้อง และเหมาะสมหรือไม่

วิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีจากฐานรากเป็นแนวทางหนึ่งที่มีการใช้มากขึ้นในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะในประเด็นการอธิบายคำถามและปัญหา ที่มากขึ้นและหลากหลายเกี่ยวกับพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในบริบททางสังคมที่แตกต่าง รวมถึงการอธิบายผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาในระดับและรูปแบบที่แตกต่างกัน

การวิจัยครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับการใช้วิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีจากฐานรากเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับโรงเรียนชุมชนชาวนา (Farmer Community School) ซึ่งเป็นโรงเรียนทางเลือกในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในชนบท ตั้งอยู่ที่บ้านปลาบู่ หมู่ที่ 14 ตำบลหนองแสง อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง โดยโรงเรียนชุมชนชาวนามีความเชื่อว่าการพัฒนาคนที่สามารถดำรงตนท่ามกลางกระแสสังคมปัจจุบัน ได้ดีและมีความสุขนั้น ต้องพัฒนาจากสถานะข้างในตัวของนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตนเอง และสามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่พึงปฏิบัติและสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ หลังจาก que ผู้เรียนเข้าถึงสถานะข้างในของตนเองแล้ว กระบวนการเรียนรู้ต่อไปก็คือ การยกระดับทัศนคติเพื่อจัดวางความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับคนอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันพึงประสงค์และการค้นพบคุณค่าภายในตัวของนักเรียน อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในสังคมต่อไป

คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนชุมชนชาวนาและชุมชนเพื่ออธิบายเงื่อนไขและกระบวนการในการปรับตัวและหาทางออกในภาวะวิกฤติทางสังคมที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอทางเลือกในการสร้างความเข้มแข็งสำหรับชุมชนอื่น ๆ ที่เผชิญกับภาวะวิกฤติทางสังคมในมิติต่างๆ ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชาวนาทำกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ในประเด็นลักษณะการดำเนินงาน กระบวนการทำงาน รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ของกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชาวนาและผลของความสัมพันธ์ที่มีต่อชุมชนและสังคมรอบข้าง

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 บริบทชุมชนของข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนชุมชนชาวนา เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมาของโรงเรียนชุมชนชาวนา แนวคิดหลักในการดำเนินงานขององค์กร แนวทางการจัดการเรียนรู้ขององค์กร เป้าหมายของการเรียนรู้ขององค์กร เพื่อประโยชน์ในการศึกษาบริบทของพื้นที่ที่จะเข้าไปศึกษา ดังนี้

1. ชุมชนบ้านปลาบู่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 14 ตำบลหนองแสง อำเภอกาบัง จังหวัดมหาสารคาม ระยะทางห่างจากจังหวัดมหาสารคามประมาณ 50 กิโลเมตร ปัจจุบันบ้านปลาบู่ มีการตั้งถิ่นฐานจำนวน 68 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 121 คน และหญิงจำนวน 157 คน อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ เกษตรกรรม เช่น การทำนา การเลี้ยงสัตว์ การปลูกผักสวนครัว นอกจากนี้ยังประกอบอาชีพรับจ้างรายวันในอำเภอกาบัง

การดำเนินชีวิตของชาวบ้านมีลักษณะการพึ่งพาธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ โดยมีลำน้ำเสียวเป็นแหล่งน้ำสำคัญของหมู่บ้าน เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน คือ เมื่อปี พ.ศ. 2532 มีการสูบน้ำเพื่อใช้ดื่มเกลือที่บริเวณหนองบ่อซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำเสียว (ห่างจากบ้านปลาบู่ประมาณ 40 กิโลเมตร ในพื้นที่อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม) ส่งผลให้พื้นที่ลุ่มน้ำเสียวเกิดภาวะดินเค็ม ไม่สามารถทำการเกษตรได้เหมือนปกติ ต่อมาจึงมีการระงับการสูบน้ำเพื่อดื่มเกลือ และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของลุ่มน้ำเสียว

2. สมาคมไต้หวัน (Thai Baan Association) เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นภายใต้ความเชื่อและศรัทธาในคุณค่าของสถาบันท้องถิ่น ได้แก่ บ้าน ที่ประกอบด้วยผู้คนที่มีความแตกต่างด้านอายุ แตกต่างด้านประสบการณ์และแตกต่างกันด้านวงศ์ตระกูล แต่ผู้คนในหมู่บ้านมีความเชื่อและให้คุณค่ากับสิ่งหนึ่งสิ่งใดคล้าย ๆ กัน เพราะประวัติศาสตร์ การเป็นหมู่บ้านนั้นต้องผ่านการบ่มเพาะและถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ มาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ฉะนั้นการที่จะดำรงความเป็นบ้านและหมู่บ้านได้นั้นต้องมีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม พร้อมพร้อมด้วยความสามัคคีจากทีมผู้นำและคนในชุมชนและที่สำคัญของการทำงาน คือ ต้องเล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน การดำรงความเป็นหมู่บ้านถึงจะอยู่อย่างมีความสุขได้ วัด คือ สถานที่บ่มเพาะความดี คัดพฤติกรรมของผู้คนในหมู่บ้านให้ประพฤติตามครรลอง และพัฒนาสติ ปัญญาในการครองตนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกอย่างเท่ากัน และสุดท้าย โรงเรียน คือ สถานที่ถ่ายทอดความคิด ความเชื่อและคุณค่าต่างๆ ของหมู่บ้าน รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยกระดับขีดความสามารถของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตนเอง เพื่อเข้าใจสถานการณ์สังคมภายนอกและเพื่อพัฒนาศักยภาพในการรู้เท่าทันและมีชีวิตอย่างสมดุลและเหมาะสม (รายงานประจำปีสมาคมไต้หวัน, 2554)

3. โรงเรียนชุมชนชาวนา (The Farmer Community School) เป็นโรงเรียนที่ทางสมาคมไต้หวันก่อตั้งเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2549 เพื่อเป็นโรงเรียนทางเลือกเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ในชนบท ภายใต้ความเชื่อที่ว่า

ขั้นตอนที่หนึ่ง การพัฒนาคนที่สามารถดำรงตนท่ามกลางกระแสสังคมปัจจุบันได้ดีและมีความสุขนั้นต้องพัฒนาจากสถานะข้างในตัวเองเพื่อการเรียนรู้ตนเอง การเรียนรู้ตนเองนั้นจะทำให้ผู้เรียนแยกแยะสิ่งที่พึงปฏิบัติหรือสิ่งที่มีควรกระทำหลังจากผู้เรียนเข้าถึงสถานะข้างในตนเองแล้ว

ขั้นตอนที่สอง การยกระดับทัศนคติเพื่อจัดวางความสัมพันธ์ของเขากับคนอื่นได้อย่างเหมาะสม ความเชื่อที่ว่าเมื่อทัศนคติได้รับการยกระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ก็จะเกิดขึ้น และหากกระบวนการเรียนรู้มีความต่อเนื่องและกระทำซ้ำหลาย ๆ ครั้ง การพัฒนาและค้นพบคุณค่าภายในตัวผู้เรียนและการพัฒนาหลักการดำรงชีวิตที่เหมาะสมก็จะเกิดกับผู้เรียนต่อไป

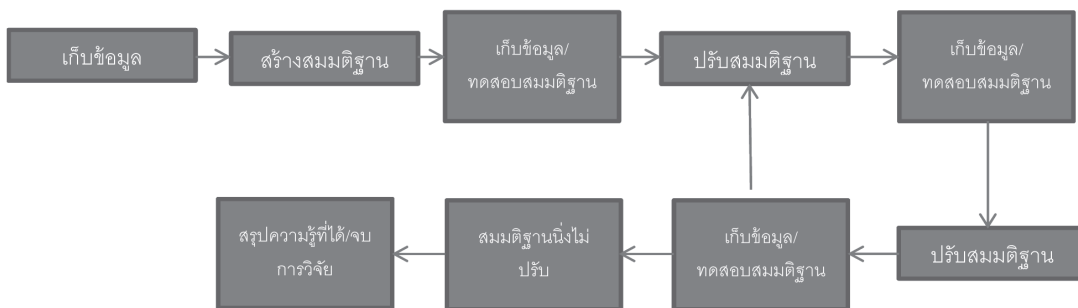
ปัจจุบัน “โรงเรียนชุมชนชาวนา” ถูกพัฒนามาเป็น “สมาคมไทบ้าน” (Thai Baan Association : TBA) ในปี พ.ศ. 2554 ตั้งอยู่เลขที่ 68 บ้านปลานู หมู่ที่ 14 ตำบลหนองแสง อำเภอเวียงเหนือ จังหวัดมหาสารคาม เหตุผลที่ทำให้มีการปรับเปลี่ยนเนื่องจากต้องการให้โรงเรียนชุมชนชาวนามีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายในรูปของสมาคม ผลการดำเนินงานของโรงเรียนชุมชนชาวนามีโครงการต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมมานานกว่า 5 ปี ได้แก่ เครือข่ายเกษตรกรศึกษาระบบเบ็ดเสร็จทั้งถิ่น เครือข่ายชาวนาน้อย เครือข่ายเยาวชนตระวันปิ่นฝัน ธุรกิจชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้คือรูปแบบของพัฒนาเพื่อการดูแลช่วยเหลือกันและพัฒนาแบบแผนการดำเนินชีวิตที่มาจากฐานความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีฐานราก

การวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากฐานรากเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบหนึ่ง มีธรรมชาติของการวิจัยเชิงคุณภาพ ลักษณะและวิธีการดำเนินการวิจัย คือ

1. ลักษณะของการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากฐานราก วิธีการวิจัยรูปแบบนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในสาขาสังคมวิทยา โดย Barney Glaser กับ Anselm Strauss (Glaser and Strauss, 1967) มีสาระสำคัญอยู่ที่การเริ่มต้นจากข้อมูลเชิงประจักษ์ (Schwandt, 2001. อ้างใน ชาย, 2554) เรียกวิธีดำเนินการวิจัยเช่นนี้ว่า วิธีอุปนัย (Inductive Approach) คือ เริ่มต้นจากข้อมูลประชากรตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจงจำนวนหนึ่ง แล้ววิเคราะห์หาข้อสรุปหรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีที่มีลักษณะทั่วไปจากข้อมูลนั้น โดยคำว่า “ทฤษฎี” ในความหมายของวิธีการวิจัยนี้มีความหมายกว้าง คือ หมายรวมถึงมโนทัศน์ หรือกรอบแนวคิดสำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ที่นักวิจัยทำการศึกษา วิธีการวิจัยนี้ ประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่น่าจะมีหรือน่าจะเป็นระหว่างมโนทัศน์ ทฤษฎีที่สร้างขึ้นมานี้จัดว่าเป็นทฤษฎีระดับกลาง (Middle range) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เฉพาะเจาะจง (ชาย, 2554)

2. วิธีการดำเนินการวิจัยแบบการสร้างทฤษฎีจากฐานราก เริ่มต้นโดยการตั้งสมมติฐานและทำการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กัน ในทางปฏิบัติ นักวิจัยต้องรวบรวมข้อมูลไปสักระยะหนึ่งก่อนแล้วหยุด เพื่อทำการวิเคราะห์ โดยนักวิจัยจะมองหามโนทัศน์จากข้อมูลที่มีประโยชน์ในการสร้างกรอบคำอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา นักวิจัยอาจสร้างสมมติฐานจากมโนทัศน์เหล่านั้น เพื่อนำไปทดสอบกับข้อมูลที่เหมาะสม โดยการทดสอบเฉพาะข้อมูลที่รวบรวมมาใหม่อาจทำให้ต้องมีการปรับสมมติฐานเดิมบ้าง และเมื่อปรับแล้วก็จะถูกทดสอบกับข้อมูลใหม่อีก กระบวนการเก็บข้อมูลและการปรับสมมติฐานสลับกันไปจนนักวิจัยมั่นใจว่าได้บรรลุถึงจุดอิ่มตัว (Saturation) ทั้งในแง่ข้อมูลและมโนทัศน์ โดยมีกระบวนการวิจัยแบบสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (ชาย, 2554) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการวิจัยจากทฤษฎีฐานราก

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนและแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจชุมชน

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ความเข้มแข็งของชุมชน ใช้วิธีวิทยาของการสร้างทฤษฎีจากฐานรากเป็นวิธีการวิทยาที่เริ่มใช้ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากปัจจุบันมีคำถามและปัญหามากมายเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในบริบทต่างกัน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานโยบายเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

1) ชุมชน หมายถึง การมาอยู่ร่วมกันภายใต้การจัดระเบียบทางสังคม อันเป็นที่ยอมรับของสมาชิกของชุมชน ชุมชนเป็นเสมือน “เครื่องมือ” ที่ทำให้สมาชิกบรรลุเป้าหมายหลายๆ ประการ เช่น การมีอาหารสำหรับครอบครัว การมีงานทำ

ความปลอดภัยในทรัพย์สินและความสงบสุข และการได้รับสวัสดิการที่จำเป็นในชีวิต การได้พักผ่อนรื่นเริง (นภการณ และคณะ, 2550)

2) **ความเข้มแข็งของชุมชน** เป็นมโนทัศน์ที่ค่อนข้างใหม่ในแวดวงวิชาการของสังคมไทย โดยไม่มีผู้ให้นิยามชัดเจนโดยตรง จากการศึกษาเอกสารต่างๆ พบว่า มีการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนปรากฏอยู่บ้าง เช่น ความเป็นปึกแผ่นของชุมชน ความร่วมมือร่วมใจ ความสุข ความเอื้ออาทร ความเป็นอยู่แบบพหุมีพอกิน และการรักษาคุณเล็งแวดล้อมตามธรรมชาติ (นภการณ และคณะ, 2550)

โดยสรุปแล้ว ความเข้มแข็งของชุมชน น่าจะหมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่างๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” มีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน แล้วถึงเกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบต่อภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่นๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทร ต่อชุมชนอื่นๆ ในสังคม

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นภการณ (2550) ได้นำเสนอวิธีวิทยาในการศึกษาปรากฏการณ์ความเข้มแข็งของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทของไทย ได้ส่งผลกระทบต่อที่สำคัญต่อการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนอย่างน้อย 2 ประการคือ ทำให้คนชนบทมีแนวโน้มมองการดำรงชีวิตภาคการเกษตรในแง่ลบ และแนวทางการพัฒนาที่ไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

เพ็ญสิริ (2550) ได้ศึกษาการปฏิบัติการความเข้มแข็งของชุมชนในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนแม้ต้องเผชิญกับปัญหาและมีกระบวนการในการปรับตัวที่เหมือนกันบ้าง ต่างกันไปบ้าง แต่มีลักษณะร่วมกันอยู่ประการหนึ่งคือ การปรับตัวของชุมชนเหล่านี้จะมีชุมชนเป็นผู้แสดงหลัก คือ เป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน สมาชิกของชุมชนร่วมกันคิด วิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจแสวงหากิจกรรม ดำเนินกิจกรรม และเกิดการเรียนรู้ของตัวของชาวบ้านเอง แสดงให้เห็นถึง “ความเข้มแข็งของชุมชน” ที่กำลังอยู่ในความสนใจของแวดวงวิชาการ

เพ็ญสิริ และคณะ (2553) ได้ศึกษาความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ความสามารถพลิกฟื้นความเข้มแข็งของเศรษฐกิจพอเพียงให้คงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสทุนนิยมที่แทรกเข้ามาในหมู่บ้านเป็นไปได้เพราะฐานเดิมของชุมชนที่มีโลกทัศน์แบบพอเพียงฝังแน่น แสดงออกด้วยวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และแบบแผนการบริโภคที่เป็นอยู่แบบพอเพียง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็มาจากสภาพแวดล้อมที่ล้อมรอบไปมากกว่ามาจากความต้องการของชุมชนเอง

สุรเชษฐ์ (2553) ได้ศึกษา ฐานรากแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา พบว่า แนวคิดตามทฤษฎีความทันสมัยที่เห็นว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคือการพัฒนาและจะต้องเปลี่ยนคนที่มีความเชื่อแบบประเพณีให้เป็นคนที่ “ทันสมัย” มีบทบาทสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาประเทศไทย และได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของชนบทไทยมากใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมา แต่ก็มิได้หมายความว่าวัฒนธรรมชุมชนในชนบทไทยในท้องถิ่นต่างๆ ได้สูญเสียดุลยภาพทางวัฒนธรรมไปหมดแล้ว กระบวนการในการต่อสู้และปรับตัวเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา แม้กระทั่งในปัจจุบันคนภายนอกมักมองเห็นแต่ด้านที่วัฒนธรรมภายนอกกระทำต่อชุมชน แต่ก็ไม่เห็นด้านที่ชุมชนต่อสู้และปรับตัวเองเพื่อให้อยู่รอดได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้

สุรวุฒิ และคณะ (2553) ได้ศึกษา สร้างชุมชนเข้มแข็งบนฐานการผลิตข้าวเพื่อการค้า พบว่า เงื่อนไขและกระบวนการของชุมชนหมู่บ้านโรงสีที่ร่วมตัวกันสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานการผลิตข้าวเพื่อค้าในระบบทุนนิยมภายใต้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรพัฒนาเอกชน รวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อต่อรองกับอำนาจที่ครอบงำอย่างเอารัดเอาเปรียบด้วยการดิ้นรนและสู้อย่างสันติวิธีในอันที่จะเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขให้กลับคืนมา

อภิชัย และคณะ (2550) ได้ศึกษาการคงอยู่ของทรัพยากรทางทะเลกับความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชุมชนจะสามารถรักษาพลังในการต่อสู้ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลหากจิตสำนึกในการมองเห็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างคนที่พึ่งพาทะเลสาบเดียวกัน ทั้งคนที่มีอยู่ในปัจจุบันและคนที่เกิดขึ้นต่อไปในอนาคตยังสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่แพ้

อำนาจอิทธิพลของเงินเสียก่อน คาดหวังที่จะเลสาบจะดำรงอยู่ได้โดยทรัพยากรธรรมชาติไม่ถูกทำลาย การดำรงอยู่และความเข้มแข็งของชุมชนจะได้รับการสืบทอดต่อไป

Gmusluoglu and Ilsev (2009) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมองค์กร ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลโดยตรงทำให้องค์กรเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ใต้บังคับบัญชาในระดับบุคคลทั้งโดยตรงและส่งผ่านปัจจัยบางตัวเช่น การสร้างแรงจูงใจภายใน และการมอบอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ ส่วนความคิดสร้างสรรค์ในระดับบุคคลนี้ไม่มีความสัมพันธ์กับนวัตกรรมองค์กรเนื่องจากการเกิดนวัตกรรมองค์กรต้องอาศัยการคิดรวมกันเป็นกลุ่มและปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีอายุการทำงานในองค์กรเฉลี่ย 2.25 ปี แต่จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการที่จะเกิดนวัตกรรมองค์กรได้นั้นพนักงานต้องมีอายุงานอย่างน้อย 3 ปี เพราะประสบการณ์การทำงานจะเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการทำให้เกิดนวัตกรรมองค์กร

Jaruwan และคณะ (2006) ได้ทำการศึกษาการใช้ทฤษฎีฐานรากกับประสบการณ์การเข้าชมมรดกโลก ผลการศึกษาพบว่า งานวิจัยใช้ Grounded Theory ในการศึกษาประสบการณ์ของผู้เข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมสนับสนุนโดยกระบวนการค้น แสดงถึงลักษณะพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยบูรณาการ จากการทำ การแสดงออก กระบวนการได้ตอบ ระหว่างผู้คนและการท่องเที่ยว สื่อความหมายของการบริโภค จุดเน้นของทฤษฎี อยู่ที่ประสบการณ์ของผู้เข้าชมผ่านทางกรวิภาชเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ความเข้าใจนักท่องเที่ยว ประสบการณ์กระบวนการการท่องเที่ยว

Nemanich and Keller (2007) ได้ศึกษาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาทักษะ : การศึกษาจากส่วนของลูกจ้าง สำหรับการศึกษาของส่วนที่เป็นลูกจ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ว่าผู้นำ กับสภาพแวดล้อมของผู้ที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชามีผลต่อการรับรู้ในการพัฒนาทักษะ, ผลการทำงาน และความพึงพอใจในงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ในการพัฒนาทักษะ, ผลการทำงานของผู้บริหาร และความพึงพอใจในงาน และนอกจากนั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังมีผลต่อการทำงานของลูกจ้างเนื่องจากการรับรู้จากความสำเร็จของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเป็นการสนับสนุนให้เกิดความคิดที่สร้างสรรค์ตามมา

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า วิถีวิทยาของการสร้างทฤษฎี ฐานรากเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะในประเด็นการอธิบายคำถามและปัญหา ที่มากขึ้นและหลากหลายเกี่ยวกับพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในบริบททางสังคมที่แตกต่าง รวมถึงการอธิบายผลกระทบจากกระบวนการพัฒนาในระดับและรูปแบบที่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิถีวิทยาของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) โดยมีฐานคิดว่า การทำความเข้าใจกับประเด็นความเข้มแข็งและจุดอ่อนของชุมชน ต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจมิติทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน เงื่อนไขที่ทำให้ชุมชนดำรงอยู่ได้ และพลังสร้างสรรค์ของชุมชน อันจะทำให้เข้าใจที่มา ปัจจัยและเงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมทั้งการเรียนรู้และการปรับตัวของผู้คนอันส่งผลสืบเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ทฤษฎีถูกสร้างขึ้นและได้รับการตรวจสอบโดยการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบ การสร้างทฤษฎีฐานรากอาศัยกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดกลุ่มสนทนา การวิเคราะห์ห้วงเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ ความเข้มแข็งของชุมชนโรงเรียนชวานาคือปรากฏการณ์ทางสังคม ที่ได้ศึกษาโดยอาศัยการทำความเข้าใจจากคนในชุมชนเกี่ยวกับความหมายของความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่างๆ อย่างกว้างขวาง จากนั้น จึงนำข้อมูลมาสร้างเป็นมโนทัศน์ โดยใช้หลักการ Concept-indicator model ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญของการสร้างทฤษฎีฐานราก (Strauss, 1990)

การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานรากตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ สามารถเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎี จากการศึกษาปรากฏการณ์ความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชาวนา ได้ดำเนินการโดยทำความเข้าใจถึงลักษณะของความเข้มแข็งของชุมชนโรงเรียนชาวนาเงื่อนไขและกระบวนการเกิดขึ้นของชุมชนโรงเรียนชาวนาการดำรงอยู่ของชุมชนโรงเรียนชาวนา และผลที่ติดตามมาจากชุมชนโรงเรียนชาวนาโดยใช้วิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่ศึกษา

การเลือกพื้นที่ศึกษาอาศัยการเลือกเชิงทฤษฎี (Theoretical sampling) มีหลักการสำคัญคือเป็นพื้นที่ที่สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ ปัญหา และกรอบแนวคิดในการวิจัย เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากต่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรง และเพียงพอสำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา โดยในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษา คือ เป็นชุมชนที่มีการสร้างความหลากหลายให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจบนฐานความพอเพียง และเป็นชุมชนที่มีการจัดการในเรื่องเงินออม และแหล่งทุนสำหรับสมาชิก รวมทั้งเป็นชุมชนที่มีการสร้างระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างบ้าน โรงเรียน วัด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้

ผู้วิจัยจึงได้ทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อให้ได้ชุมชนที่มีลักษณะข้างต้น โดยเริ่มต้นจากการสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับ “โรงเรียนทางเลือกและชุมชนเข้มแข็ง” พบว่ามีชุมชนที่เป็นลักษณะเป็นโรงเรียนทางเลือกที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก และมี “โรงเรียนชุมชนชาวนา บ้านปลาบู่ ตำบลหนองแสง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดมหาสารคาม” เป็นโรงเรียนทางเลือกที่ตั้งขึ้นมาเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในชนบท ดำเนินการภายใต้สมาคมไทบ้าน โดยมีหน่วยงานที่สนับสนุนมีทั้งในส่วนกลางของภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (UNDP) องค์การไฮเพอร์ประเทศไทย มูลนิธิเอสซีจี (SCG) ของเครือซีเมนต์ไทย มูลนิธิเอเชียศึกษาเอเชีย (ASF) และเครือข่ายศิษย์เก่านักเรียนทุนฟอร์ด (IFP THAN) และ มีการสร้างความหลากหลายให้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน มีการดำรงชีวิตอยู่บนฐานความพอเพียง มีการจัดการในเรื่องเงินออมและแหล่งทุนสำหรับสมาชิก มีการสร้างระบบให้พึ่งพาอาศัยกัน มีความสามัคคีและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2. การเข้าสู่พื้นที่ศึกษา

การเข้าสู่พื้นที่ศึกษาเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เนื่องจากความเข้าใจที่ดีและถูกต้องของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้องจะส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย (Burgess, 1980) อันจะส่งผลให้ได้ข้อมูลที่มีสมบูรณ์ และตรงกับความเป็นจริง โดยก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าสู่พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดกลุ่มสนทนา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับ 1) โรงเรียนชุมชนชาวนา คืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร 2) โรงเรียนชุมชนชาวนา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนอย่างไร 3) โรงเรียนชุมชนชาวนาในปัจจุบันมีส่วนช่วยชุมชนอย่างไร 4) โรงเรียนชุมชนชาวนา และชุมชนคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตไว้อย่างไร

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดกลุ่มสนทนา และการวิเคราะห์มีมติเวลา เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชาวนาท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันในประเด็นลักษณะการดำเนินงานกระบวนการทำงานรวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์ของกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชาวนาและผลของความสัมพันธ์ที่มีต่อชุมชนและสังคมรอบข้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแปลความและตีความหมายของข้อมูล และสร้างมโนทัศน์ด้วยโดยอาศัยความไวทางทฤษฎีด้วยโปรแกรม Atlas.ti รุ่น 6.2

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. บริบทของโรงเรียนชุมชนชวากับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

โรงเรียนชุมชนชวาที่ตั้งอยู่ที่บ้านปลาบู่ หมู่ที่ 14 ตำบลหนองแสง อำเภอกวนป่า จังหวัดมหาสารคามเป็นโรงเรียนทางเลือกสำหรับพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในชุมชน เป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และขยายไปสู่กลุ่มผู้ปกครองในชุมชน มีพัฒนาการของการดำเนินงาน ดังนี้

ปี พ.ศ. 2549 ก่อตั้งโรงเรียนชุมชนชวา สอนภาษาอังกฤษให้กับเด็กโดยใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยไม่มีหลักสูตรตายตัว ขยายไปสู่กลุ่มผู้ปกครองในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ

ปี พ.ศ. 2550 จัดตั้ง”เครือข่ายเยาวชนตะวันปิ่นผืน”

ปี พ.ศ. 2551 จัดตั้ง”ศูนย์การเรียนรู้” ทำแปลงเกษตรร่วมกันในนาม “นารวมบ้านปลาบู่”

ปี พ.ศ. 2552 เริ่มงานวิจัยกระบวนการเรียนรู้กระบวนการมากขึ้น เชิญหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

ปี พ.ศ. 2553 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากมูลนิธิ SCG การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้น

ปี พ.ศ. 2554 มีการจัดตั้งเป็น สมาคมไทบ้าน โดยจดทะเบียนจัดตั้งทำให้โรงเรียนชุมชนชวามีสภาพเป็นนิติบุคคลถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นปีที่มีการพัฒนาของชุมชนอย่างก้าวกระโดด และมีการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งของชุมชนและมีเครือข่ายขององค์กรต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

2. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

2.1 ความเข้มแข็งชุมชนด้านสังคม ประกอบด้วย 1) การพึ่งพาตนเอง โดยประสบความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนชุมชนชวาได้รับทุนสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (UNPD) องค์กรไสเฟออร์ ประเทศไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยเน้นการพึ่งพิงหน่วยงานภายนอกให้น้อย รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนเกษตร กองทุนปุ๋ยอินทรีย์ และกองทุนสินสอด เป็นต้น 2) การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน นั่นคือความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการทบทวนวิสัยทัศน์เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนต่อไป 3) กระบวนการเรียนรู้ตนเองและสังคม โดยโรงเรียนชุมชนชวา ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนทางเลือกที่แตกต่างจากโรงเรียนทางเลือกโดยทั่วไป นั่นคือเน้นการสืบสานความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น รวมทั้งสร้างศูนย์เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ซึ่งปัจจุบันได้มีการบูรณาการความรู้เชื่อมต่อกับทางจังหวัดมหาสารคามและเครือข่ายชุมชนใกล้เคียง 4) ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยการส่งเสริมให้สมาชิกให้ความช่วยเหลือกันด้านแรงงาน เช่นร่วมลงแขกเกี่ยวข้าว ช่วยกันปลูกผัก การร่วมกันทำงานรวม

2.2 ความเข้มแข็งชุมชนด้านเศรษฐกิจ คือ การที่ชุมชนมีการจัดระบบเศรษฐกิจเอื้อให้สมาชิกในชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับการผลิตเพื่อการค้า มีกลไกในการระดมเงินทุนของชุมชน เพื่อเป็นสินเชื่อกับสมาชิกในชุมชน มีระบบการผลิตที่สามารถลดต้นทุนการผลิต ทั้งในด้านการใช้เครื่องมือเครื่องทุ่นแรงในการผลิต ความสามารถในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและแจกจ่ายให้ฟรี การให้พันธุ์ ปุ๋ยสัตว์ ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า การเพิ่มแหล่งรายได้ให้มีความหลากหลาย

2.3 ความเข้มแข็งชุมชนด้านวัฒนธรรม คือ การที่โรงเรียนชุมชนชวา มีการสืบสานภูมิปัญญาความรู้ ชุมชนในความเชื่อมั่นในศักยภาพ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการนำความรู้ที่ได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ความรู้ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน การมีส่วนร่วมในการสอนนักเรียนโดยครูภูมิปัญญา เกิดความรักและความห่วงใยชุมชน ทำให้เกิดการดำรงอยู่ของประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของชุมชน

2.4 ความเข้มแข็งชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การที่โรงเรียนชุมชนชวาได้มีการจัดสรรทรัพยากรเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งให้ชุมชนดำรงชีวิตโดยมีฐานอาหารของชุมชน ได้แก่ ป่า นา น้ำ สวนหลังบ้าน รวมทั้งมีกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึกให้คนบริโภคอาหารปลอดภัย และเน้นให้คนในชุมชนบริโภคอาหารที่อยู่ในชุมชนไม่ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สิน

2.5 ความเข้มแข็งชุมชนด้านผู้นำ คือ การที่ผู้นำที่แสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความพยายาม การพัฒนาความสามารถและศักยภาพ ของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าที่คาดหวัง และใช้ความสามารถของตนเองตามศักยภาพทั้งหมดในการทำงาน ซึ่งผู้นำของโรงเรียนชุมชนชวาวนาจะแสดงออกมาใน 2 มิติ คือ 1) มิติผู้นำ คือ การเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน การมีจิตใจที่เปิดกว้าง การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและคนในชุมชน 2) มิติการพัฒนาคนเพื่อการเปลี่ยนแปลง คือการที่ผู้นำมีกระบวนการในการสร้างและพัฒนาคนเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีกระบวนการสร้างจิตสำนึกและสืบสานภูมิปัญญา เน้นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ โดยมีเป้าหมายคือประโยชน์ของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาดังที่กล่าวโดยสรุปแล้วข้างต้น สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ปรากฏการณ์ความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชวาวนา ในการปรับตัวท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน มโนทัศน์ที่ได้สะท้อนออกมาใน 5 ด้านคือ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านผู้นำ โดยในแต่ละด้านสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่สนับสนุนให้โรงเรียนชุมชนชวาวนาเข้มแข็งได้

2. ความเข้มแข็งชุมชนด้านสังคม ประกอบด้วย 1) การพึ่งพาตนเอง โดยประสบความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันโรงเรียนชุมชนชวาวนาได้รับทุนสนับสนุนจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น กองทุนสิ่งแวดล้อมโลก (UNPD) องค์การไฮเฟอร์ ประเทศไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยเน้นการพึ่งพิงหน่วยงานภายนอกให้น้อย รวมทั้งมีการจัดตั้งกองทุนต่างๆเช่น กองทุนเกษตร กองทุนปุ๋ยอินทรีย์ และกองทุนสินสอด เป็นต้น 2) การมีวิสัยทัศน์ของชุมชน นั่นคือความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยมีการท้าวใจยท้อถิ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืนต่อไป 3) กระบวนการเรียนรู้ตนเองและสังคม โดยโรงเรียนชุมชนชวาวนา ถือได้ว่าเป็นโรงเรียนทางเลือกที่แตกต่างจากโรงเรียนทางเลือกโดยทั่วไป นั่นคือเน้นการสืบสานความรู้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น รวมทั้งสร้างศูนย์เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ซึ่งปัจจุบันได้มีการบูรณาการความรู้เชื่อมต่อกับทางจังหวัดมหาสารคามและเครือข่ายชุมชนใกล้เคียง 4) ความสัมพันธ์ทางสังคม โดยการส่งเสริมให้สมาชิกให้ความช่วยเหลือกันด้านแรงงาน เช่นร่วมลงแขกเกี่ยวข้าว ช่วยกันปลูกผัก การร่วมกันทำงานรวม ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ เพ็ญศิริ (2550) ในการศึกษาถึงอับติการณความเข้มแข็งของชุมชนในสังคมไทย ที่พบว่าการรวมกลุ่มของคนในชุมชน สมาชิกของชุมชนร่วมกันคิด วิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจแสวงหากิจกรรม ดำเนินกิจกรรม และเกิดการเรียนรู้ของตัวของชาวบ้านเอง แสดงให้เห็นถึง “ความเข้มแข็งของชุมชน”

3. ความเข้มแข็งชุมชนด้านเศรษฐกิจ ความเข้มแข็งของโรงเรียนชุมชนชวาวนาด้านเศรษฐกิจคือ การที่ชุมชนมีการจัดระบบเศรษฐกิจเอื้อให้สมาชิกในชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับการผลิตเพื่อการค้า มีกลไกในการระดมเงินทุนของชุมชน เพื่อเป็นสินเชื่อให้กับสมาชิกในชุมชน มีระบบการผลิตที่สามารถลดต้นทุนการผลิต ทั้งในด้านการใช้เครื่องมือเครื่องทุ่นแรงในการผลิต ความสามารถในการจัดหาเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพและแจกจ่ายให้ฟรี การให้พันธุ์ ปุ๋ยสัตว์ ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า การเพิ่มแหล่งรายได้ให้มีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรวุฒิ และคณะ (2550) ในการศึกษาถึงการสร้างชุมชนเข้มแข็งบนฐานการผลิตข้าวเพื่อการค้า ที่พบว่า เงื่อนไขและกระบวนการของชุมชนหมู่บ้านโรงสีที่รวมตัวกันสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานการผลิตข้าวเพื่อค้าในระบบทุนนิยมภายใต้ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับองค์กรพัฒนาเอกชน รวมตัวกันเคลื่อนไหวเพื่อต่อรองกับอำนาจที่ครอบงำอย่างเอารัดเอาเปรียบด้วยการคั่นร่นและสู้อย่างสันติวิธีในอันที่จะเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขให้กลับคืนมา

4. ความเข้มแข็งชุมชนด้านวัฒนธรรม คือ การที่โรงเรียนชุมชนชวาวนา มีการสืบสานภูมิปัญญาความรู้ ชุมชนในความเชื่อมั่นในศักยภาพ มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการนำความรู้ที่ได้มาใช้ ใน

ชีวิตประจำวันเช่น ความรู้ภูมิปัญญา ด้านอาหารพื้นบ้าน การมีส่วนร่วมในการสอนนักเรียน โดยครูภูมิปัญญา เกิดความรักและความหวงแหนชุมชน ทำให้เกิดการดำรงอยู่ของประเพณี พิธีกรรม และภูมิปัญญาของชุมชน ซึ่งสอดคล้องตรงกันกับผลการวิจัยของสุรเชษฐ์ (2553) ในการศึกษาถึงฐานรากแห่งชีวิตวัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา พบว่า แนวคิดตามทฤษฎีความทันสมัย ที่เห็นว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ คือการพัฒนาและจะต้องเปลี่ยนคนที่มีความเชื่อแบบประเพณีให้เป็นคนที่“ทันสมัย” มีบทบาทสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาประเทศของไทย และได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชนบทไทยมากใน 3 ทศวรรษที่ผ่านมา แต่ก็มิได้หมายความว่าวัฒนธรรมชุมชนในชนบทไทยในท้องถิ่นต่างๆ ได้สูญเสียดุลยภาพทางวัฒนธรรมไปหมดแล้ว กระบวนการในการต่อสู้และปรับตัวเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาแม้กระทั่งในปัจจุบัน คนภายนอกมักมองเห็นแต่ด้านที่วัฒนธรรมภายนอกกระทำต่อชุมชน แต่มักไม่เห็นด้านที่ชุมชนต่อสู้และปรับตัวเองเพื่อให้อยู่รอดได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงนี้ และแตกต่างจากผลการวิจัยของ นภารักษ์ (2550) ในการศึกษาปรากฏการณ์ความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนชนบทของไทย ได้ส่งผลกระทบต่อที่สำคัญต่อการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนอย่างน้อย 2 ประการคือ ทำให้คนชนบทมีแนวโน้มมองการดำรงชีวิตภาคการเกษตรในแง่ลบ และแนวทางการพัฒนาที่ไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

5. ความเข้มแข็งชุมชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การที่โรงเรียนชุมชนชาวนาได้มีการจัดสรรทรัพยากรเชิงอนุรักษ์ รวมทั้งให้ชุมชนดำรงชีวิตโดยมีฐานอาหารของชุมชน ได้แก่ ป่า นา น้ำ สวนหลังบ้าน รวมทั้งมีกิจกรรมในการสร้างจิตสำนึกให้คนบริโภคอาหารปลอดภัย และเน้นให้คนในชุมชนบริโภคอาหารที่อยู่ในชุมชน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาหนี้สิน ซึ่งใกล้เคียงกับผลการศึกษาของ เพ็ญศิริ และคณะ (2553) ในการศึกษาถึงการคงอยู่ของทรัพยากรทางทะเลกับความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ชุมชนจะสามารถรักษาพลังในการต่อสู้ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลหากจิตสำนึกในการมองเห็นประโยชน์ร่วมกันระหว่างคนที่พึ่งพาทะเลสาบเดียวกัน ทุกคนที่มีอยู่ในปัจจุบันและคนที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตยังสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่แพ้อำนาจอิทธิพลของเงินเสียก่อน คาดหวังที่ทะเลสาบจะดำรงอยู่ได้โดยทรัพยากรธรรมชาติไม่ถูกทำลาย การดำรงอยู่และความเข้มแข็งของชุมชนจะได้รับการสืบทอดต่อไป

6. ความเข้มแข็งชุมชนด้านผู้นำ คือ การที่ผู้นำที่แสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงความพยายาม การพัฒนาความสามารถ และศักยภาพ ของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าที่คาดหวัง และใช้ความสามารถของตนเองตามศักยภาพทั้งหมดในการทำงาน ซึ่งผู้นำของโรงเรียนชุมชนชาวนาจะแสดงออกมาใน 2 มิติคือ 1) มิติผู้นำ คือการเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน การมีจิตใจที่เปิดกว้าง การมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและคนในชุมชน 2) มิติการพัฒนาคนเพื่อการเปลี่ยนแปลง คือการที่ผู้นำมีกระบวนการในการสร้าง และพัฒนาคนเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยมีกระบวนการสร้างจิตสำนึกและสืบสานภูมิปัญญา เน้นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ โดยมีเป้าหมายคือประโยชน์ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Nemanich and Keller (2007) ในการศึกษาถึงผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาทักษะที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ว่าผู้นำกับสภาพแวดล้อมของผู้ที่ อยู่ภายใต้การบังคับบัญชา มีผลต่อการรับรู้ในการพัฒนาทักษะ ผลการทำงาน และความพึงพอใจในงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ซึ่งผลการศึกษาพบว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรับรู้ในการพัฒนาทักษะ, ผลการทำงานของผู้บริหาร และความพึงพอใจในงาน และนอกจากนั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังมีผลต่อการทำงานของผู้จ้างเนื่องจากการรับรู้จากความชัดเจนของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเป็นการสนับสนุน ให้เกิดความคิดที่สร้างสรรค์ตามมา และใกล้เคียงกับการศึกษาของ Gmusluoglu and Ilsev (2009) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมองค์กร ซึ่งพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลโดยตรงทำให้องค์กรเกิดนวัตกรรมใหม่ๆ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ของผู้ได้บังคับบัญชาในระดับบุคคลทั้งโดยตรงและส่งผ่านปัจจัยบางตัวเช่น การสร้างแรงจูงใจภายใน และการมอบอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยเฉพาะการนำบทเรียนที่เกิดจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนชุมชนชานนาไปประยุกต์ใช้สำหรับกลุ่ม หน่วยงาน องค์กรที่ต้องการจัดกระบวนการโรงเรียนทางเลือกหรือชุมชนทางเลือกเพื่อให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่อย่างมีความสุขท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์จากคุณธีรดา นามโห “ป้าแเล่ม” ผู้อำนวยการสมาคมไต้หวัน ที่ได้ให้ข้อมูลและคำแนะนำที่จำเป็นต่อผู้วิจัยด้วยความเอื้อเฟื้ออยู่เสมอ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์และได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกท่านอย่างเต็มใจ ตลอดระยะเวลาของการศึกษาในพื้นที่ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านด้วยความจริงใจ

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. การุณย์ ประทุม อาจารย์ผู้ให้ความรู้และเปิดโลกทัศน์ของการวิจัยเชิงคุณภาพให้แก่ผู้วิจัย รวมทั้งคำแนะนำสั่งสอนที่มีประโยชน์ ทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ.(2542). *ภาพรวมของการพัฒนาองค์กรชุมชน. ในสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น. องค์กรชุมชน กลไกเพื่อแก้ไขและพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.*
- ชาย โปธิสิตา.(2544). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.*
- นภากรณ์ หะวานนท์, เพ็ญสิริ จิระเดชากุล, สุรวุฒิ ปัดไธสง, นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และ ปานจักษ์ เหล่ารัตนวรพงษ์. (2550). *ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน ความกลมกลืนระหว่างทฤษฎีฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- ปิยะวัต บุญ-หลง. (2550). *ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน ความกลมกลืนระหว่างทฤษฎีฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- เพ็ญสิริ จิระเดชากุล, พนารักษ์ ปรีดาภรณ์, พรใจ ลีทองอิน.(2553). *ความเข้มแข็งของชุมชนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- เพ็ญสิริ จิระเดชากุล.(2550). *อุบัติการณ์ความเข้มแข็งของชุมชนในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- รุ่ง แก้วแดง. (2541). *ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.*
- สมาคมไต้หวัน (สถาบันชุมชนชานนา). *รายงานประจำปี. มหาสารคาม. 2554*
- สุรเชษฐ์ เวชชพิทักษ์. (2553). *ฐานรากแห่งชีวิต วัฒนธรรมชนบทกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- สุรวุฒิ ปัดไธสง, นภากรณ์ หะวานนท์, ศศิธร ศิริประเสริฐกุล. (2550). *สร้างชุมชนเข้มแข็งบนฐานการผลิตข้าวเพื่อการค้า. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).*
- อภิชัย ศรีโสภิต, เพ็ญสิริ จิระเดชากุล, นภากรณ์ หะวานนท์, อัจฉรา วงศ์มงคล. (2550). *การคงอยู่ของทรัพยากรทางทะเลกับความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). 2550*
- Glaser,Barney G., and Strauss,Anselm L. (1967) *The Discovery Grounded Theory : Strategies for Qualitative 9 Research.* Aldine,pp 271.

- Jaruwan Daengbuppha, Nigel Hemmington and Keith Wilkes. (2006) *Using grounded theory to model visitor experiences at heritage sites Methodological and practical issues* : School of Services Management, Bournemouth University. Poole, UK.
- Nemanich, L., Keller, R.T. & Vera, D. (2007) “Managing the Exploration/Exploitation Paradox in New Product Development : How Top Executives Define their Firm’s Innovation Trajectory”. *International Journal of Innovation and Technology Management*. 2007.
- Strauss, George and Leonard R. Sayless. (1990) *Personal Human Problem of management*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hall.

การพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ
เรื่อง ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล

พิรภพ จันทรแสนตอ *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล (2) เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85 และ (3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล จำนวน 30 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองคือภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยบทเรียน 5 บทเรียน ได้แก่ ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรเบื้องต้น ขั้นตอนการนำ ERP มาใช้ในองค์กร โครงสร้างของซอฟต์แวร์ ERP การพิจารณาตัดสินใจเลือกซอฟต์แวร์ ERP และกรณีศึกษาการนำระบบ ERP มาใช้ในองค์กร (2) ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นโดยวัดการเรียนรู้จากการทำแบบทดสอบระหว่างบทเรียนทุกครั้งหลังจากที่นักศึกษาเรียนจบแต่ละบทเรียนและวัดจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน E1/E2 อยู่ที่ 86.85/85.37 ซึ่งมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 85/85 และ (3) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

คำสำคัญ : บทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ / ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร

* อาจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

**The Development and Efficiency of the Web-Based Instruction on Topic
“Enterprise Resource Planning System” a Part of Information Resource
Management and Digital Organization Course.**

Piraprob Junsantor *

Abstract

The objectives of this research were (1) to develop the Web-Based Instruction on topic “Enterprise Resource Planning System” a part of Information Resource Management and Digital Organization Course (2) to find the efficiency of this Web-Based Instruction and (3) to compare the pre-test and post-test learning achievement of students by using the Web-Based Instruction of this course. The sampling group of this research was 30 sophomores of Computer Business Department, Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University who registered Information Resource Management and Digital Organization Course at the first semester of academic year 2012. The research tool consisted of the research Web-Based Instruction and the achievement test.

The research results were found that (1) the Web-Based Instruction on topic “Enterprise Resource Planning System” a part of Information Resource Management and Digital Organization Course consisted of 5 sub topics. Those topics were a primary resource planning, the Enterprise Resource Planning (ERP) implementation process in organizations, the software structure of the ERP, the decision software selection ERP and the Case study of using ERP system in organizations.(2) The efficiency of the Web-Based Instruction on topic “Enterprise Resource Planning System” a part of Information Resource Management and Digital Organization Course was at 86.85/85.37 which was higher than the 85/85 criterion and (3) the post-test learning achievement scores were significantly higher than the pre-test at the statistic level of .05.

Keyword : Web-Based Instruction / Enterprise Resource Planning System

* Lecturer, Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

บทนำ

วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัลมีจำนวนหน่วยกิต 3 หน่วยกิต จำนวนชั่วโมงเรียน 3 ชั่วโมงและจำนวนที่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งเป็นรายวิชาที่อยู่ในหมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือก หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีคำอธิบายรายวิชาดังนี้ บทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อองค์กร ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพใน การดำเนินการเกี่ยวกับสินทรัพย์สารสนเทศในโลกและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

การเรียนการสอนเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร (ERP) เป็นหน่วยการเรียนรู้ส่วนหนึ่งของรายวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล ซึ่งเป็นระบบสารสนเทศที่บูรณาการงานหลักต่างๆ ขององค์กร เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การผลิต การขาย ฯลฯ เข้าด้วยกันโดยการเชื่อมโยงแบบเรียลไทม์ (Real Time) เพื่อตอบสนองความต้องการข้อมูลโดยภาพรวม การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ และทันเวลาที่ หลายองค์กรนำระบบสารสนเทศ ERP มาใช้และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการปฏิรูปองค์กรโดยระบบจะเชื่อมโยงข้อมูลในการปฏิบัติงานทุกส่วนในองค์กร นอกจากนั้น ERP ยังสามารถเชื่อมโยงกับระบบภายนอกองค์กรได้ เช่น ลูกค้า, คู่ค้า, ตัวแทนจำหน่าย, ซัพพลายเออร์ ฯลฯ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ระบบ ERP ช่วยในการเชื่อมโยงของข้อมูลในการทำงานแต่ละส่วนงาน ลดความซ้ำซ้อนสำหรับกระบวนการทำงานที่ยังมีความคาบเกี่ยวกัน สามารถมองเห็นภาพรวมของการทำงานทั้งองค์กรได้เป็นอย่างดีและสามารถนำข้อมูลที่ได้จากระบบมาช่วยในการตัดสินใจได้ จะเห็นได้ว่าระบบ ERP มีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการองค์กรในปัจจุบันที่นักศึกษาสาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจต้องรู้จักและเข้าใจระบบเพื่อเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้งาน จากปัญหาการเรียนการสอนหัวข้อดังกล่าวพบว่านักศึกษามีพื้นฐานไม่เพียงพอขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังไม่เป็นที่น่าพอใจเนื่องจากความยากของเนื้อหาวิชา ทำให้นักศึกษาเข้าใจยากต้องอาศัยการค้นคว้าจากตำรา เอกสารต่างๆจำนวนมากมายและใช้การศึกษานอกเวลาเรียนจึงจะทำให้เข้าใจในเนื้อหาเป็นอย่างดียิ่งซึ่งสามารถแก้ปัญหาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้เสริมนอกเวลาเรียนได้ มีนันทการศึกษา และนักวิจัยหลายท่านได้นำเทคโนโลยีเข้ามาจัดการเรียนการสอน เทคโนโลยีต่างๆ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์เป็นแหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่กว้างขวางมากบุคคลทั่วทุกมุมโลกสามารถเข้าถึงข้อมูลและใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้ การให้นักศึกษาค้นคว้าการเรียนรู้ของตนเองโดยการสืบค้นข้อมูล ความรู้จากเครือข่ายต่างๆในคอมพิวเตอร์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางด้วยค่าใช้จ่ายที่ถูก(ทิสนา, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับ Khan (1997) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายเวิลด์ ไวด์ เว็บเป็นการออกแบบการเรียนการสอนที่จำลองสภาพชั้นเรียนปกติเป็นช่องทางในการสื่อสารระหว่างอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ผู้เรียน อาจารย์ผู้สอนจะออกแบบการเรียนรู้นักศึกษาสืบค้นข้อมูลความรู้จากเครือข่ายต่างๆในคอมพิวเตอร์ที่สำคัญ ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเครือข่าย เวิลด์ ไวด์ เว็บ ในการสอนจะใช้คุณลักษณะและทรัพยากรของอินเทอร์เน็ตมาสร้าง หรือออกแบบการเรียนรู้อย่างมีความหมาย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนแบบนี้ นักศึกษาสามารถกระทำได้ด้วยตนเองหรืออาจออกแบบให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ผู้สอนหรือระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองก็ได้และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายได้

จากเหตุผลดังกล่าวในฐานะอาจารย์ประจำสาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจจึงเห็นความสำคัญที่จะพัฒนา และหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศ และองค์กรดิจิทัล เพื่อใช้ในการเรียนการสอนเสริมนอกเวลาเรียนบนเว็บช่วยแก้ปัญหาในการสอนทำให้การเรียนการสอนในภาคทฤษฎีมีเวลาในการศึกษาเพียงพอ โดยที่นักศึกษาสามารถที่จะศึกษาเนื้อหามาก่อนล่วงหน้าได้ ก่อนที่

จะเรียนในชั้นเรียน สามารถใช้บททวนบทเรียนที่ได้เรียนไปแล้วและการเรียนบนเว็บยังสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนของนักศึกษาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 85/85
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัล ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีการจัดการเรียนการสอนบนเว็บ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัล โดยมีรายละเอียดเนื้อหาได้แก่ 1) ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรเบื้องต้น 2) ขั้นตอนการนำ ERP มาใช้ในองค์กร 3) โครงสร้างของซอฟต์แวร์ ERP 4) การพิจารณาตัดสินใจเลือกซอฟต์แวร์ ERP 5) กรณีศึกษาการนำระบบ ERP มาใช้ในองค์กร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรอิสระคือ การเรียนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทเรียนคอมพิวเตอร์

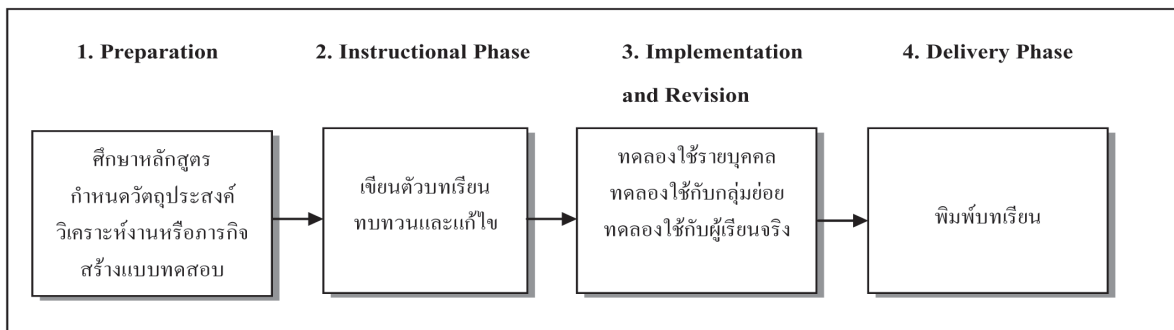
บทเรียนคอมพิวเตอร์ แบ่งออกได้หลายประเภทตามความคิดเห็นของนักการศึกษาที่พยายามคิดค้นรูปแบบของบทเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการใช้งาน โดยยึดหลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีการศึกษา โดยสรุปแบ่งออกได้ 5 ประเภท (มนชัย, 2548) ได้แก่ แบบศึกษาเนื้อหาใหม่ (Tutorial) แบบฝึกทบทวน (Drill and Practice) แบบจำลองสถานการณ์ (Simulation) แบบเกมการสอน (Instructional Game) และแบบใช้ทดสอบ (Test) บทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีการพัฒนาเป็นจำนวนมากที่สุดคือบทเรียนคอมพิวเตอร์แบบศึกษาเนื้อหาใหม่ เมื่อประยุกต์ใช้กับระบบมัลติมีเดียจึงกลายเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียแบบศึกษาเนื้อหาใหม่ที่มีบทบาทอย่างสูงต่อกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเกินกว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์แบบดั้งเดิม (Embedded Computer Instruction) ซึ่งบทเรียนคอมพิวเตอร์แบบมัลติมีเดียจะมีส่วนประกอบพื้นฐานได้แก่ Visual Media หมายถึงสื่อที่อาศัยการมองเห็น ได้แก่ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหวและวีดิทัศน์ เป็นต้น Audio Media หมายถึงสื่อที่อาศัยการได้ยิน ได้แก่ เสียง Interaction หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ และการโต้ตอบต่างๆ และ CMI (Computer Managed Instruction) หมายถึงส่วนของการจัดการบทเรียนโดยอาศัยคอมพิวเตอร์

บทเรียนคอมพิวเตอร์แบบศึกษาเนื้อหาใหม่ (Tutorial) พัฒนาขึ้นจากแนวความคิดที่ว่าคอมพิวเตอร์น่าจะเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ช่วยให้การเรียนรู้เสมือนกับการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน สามารถใช้สอนแทนผู้สอนในการสอนเสริมและสอนทบทวน ตลอดจนใช้ฝึกอบรมในสถานประกอบการได้ ดังนั้นบทเรียนคอมพิวเตอร์แบบนี้จึงเป็นการนำเสนอ

องค์ความรู้ใหม่ๆ หรือหลักการใหม่ๆ โดยนำเสนอเนื้อหาและส่งเสริมให้มีการตอบคำถามระหว่างบทเรียนกับผู้เรียนจอภาพของคอมพิวเตอร์จะแสดงเนื้อหาที่ละเอียดพร้อมทั้งผ่านการออกแบบมาแล้วอย่างเป็นระบบ แล้วตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ หลังจากนั้นบทเรียนจะวิเคราะห์คำตอบแล้วตัดสินใจว่า ควรจะนำเสนอเนื้อหาต่อไปหรือให้ผู้เรียนตอบคำถามใหม่หรือแสดงคำอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ละเอียดขึ้น จนจบบทเรียน ท้ายบทเรียนจะมีแบบทดสอบเพื่อใช้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หากผู้เรียนทำแบบทดสอบผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ก็จะสิ้นสุดบทเรียนหรือเข้าสู่บทเรียนถัดไป แต่ถ้าไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลอาจจะต้องกลับไปศึกษาเนื้อหาซ้ำใหม่อีกครั้งหนึ่งหรืออาจมีคำแนะนำให้ย้อนกลับไปศึกษาเนื้อหาบางส่วนเพิ่มเติมก็ได้ ขึ้นอยู่กับการวางแผนของผู้ออกแบบบทเรียน(มนชัย, 2548)

การออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์เกี่ยวข้องกับแนวความคิด 2 ประการ ได้แก่ แนวความคิดของวิศวกรรมซอฟต์แวร์ (Software Engineering) และแนวความคิดของวิธีการระบบ (System Approach) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือแนวทางการออกแบบบทเรียนโดยใช้หลักการของบทเรียนสำเร็จรูปและแนวทางการออกแบบบทเรียนโดยใช้หลักการของการออกแบบรูปแบบการสอน(มนชัย, 2548) การออกแบบบทเรียนโดยใช้หลักการของบทเรียนสำเร็จรูป (Instructional Program) เป็นบทเรียนที่นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนโดยมุ่งเน้นการเรียนการสอนรายบุคคลเป็นหลัก การนำเสนอเนื้อหาจึงยึดประสิทธิภาพของผู้เรียนเป็นหลัก โดยนำเสนอเนื้อหาที่ละเอียดๆ จากง่ายไปสู่ยาก จากสิ่งย่อยๆ ไปหาสิ่งที่ใหญ่กว่า จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม เป็นต้น

การออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ตามแนวทางของบทเรียนสำเร็จรูป จึงใช้หลักการส่วนนี้ดำเนินการออกแบบบทเรียน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ (Preparation Phase) ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน (Instructional Phase) ขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข (Implementation and Revision Phase) และขั้นที่ 4 ขั้นนำส่งบทเรียน (Delivery Phase)

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ตามแนวทางของบทเรียนสำเร็จรูป

ระบบการจัดการการเรียนรู้

Learning Management System (LMS) หรือระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ ซึ่งเป็นระบบที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับทั้งผู้สอนและผู้เรียนใน การจัดการสอน และการเรียนรู้ในลักษณะออนไลน์ ครอบคลุมถึง การเตรียมเนื้อหาการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และหรือ เพื่อนร่วมชั้นเรียน การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึง การจัดการทดสอบ ประเมินหรือการสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียน (ถนอมพร, 2549)

มนชัย (2548)ระบบการจัดการด้านการเรียนรู้เป็นส่วนการบริหารและจัดการ e-Learning เพื่อนำพาผู้เรียนไปยังเป้าหมายที่ต้องการ เริ่มตั้งแต่การจัดหลักสูตรรายวิชาเพื่อนำเสนอแก่ผู้เรียน ลงทะเบียนเรียนและพิสูจน์สิทธิ์ของผู้เรียนนำเสนอเนื้อหาบทเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ติดตามผู้เรียน รายงานผลความก้าวหน้าทางการเรียน และประเมินผล การเรียน รวมทั้งการออกใบรับรองผลการเรียนถ้าผู้เรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ LMS จึงมีบทบาทเสมือนแผนกทะเบียนของ

สถานศึกษาที่ทำหน้าที่ตั้งแต่ประกาศรับสมัครผู้เรียน ลงทะเบียนเรียน และดำเนินการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่างๆ จนผู้เรียนจบหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

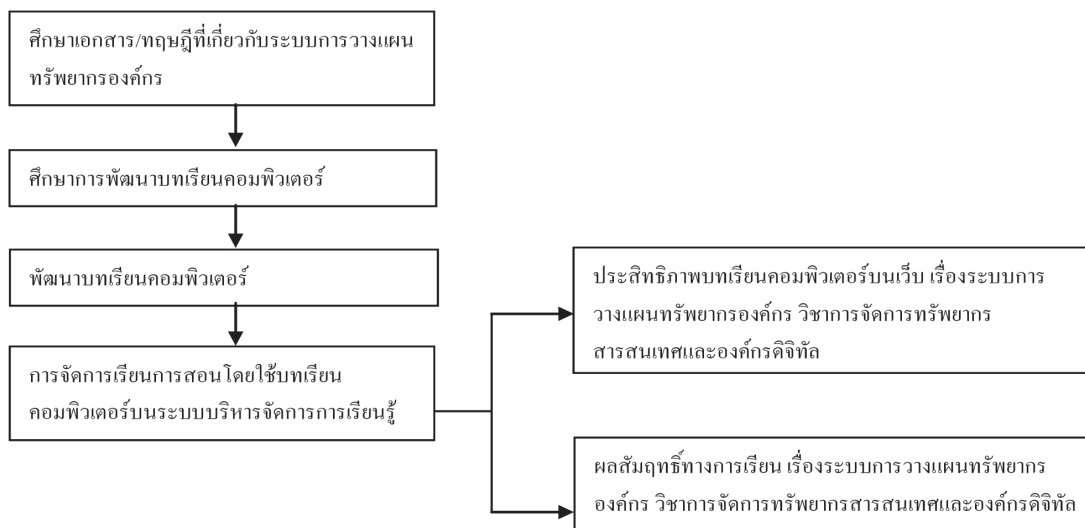
สงกรานต์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่องการออกแบบบทเรียนบนเว็บเรื่องฟิสิกส์ได้นำสำหรับนักเรียนค่าน้ำเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อออกแบบและสร้างบทเรียนผ่านเว็บเรื่อง ฟิสิกส์ได้นำและเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน บทเรียนผ่านเว็บเรื่อง ฟิสิกส์ได้นำ ของกลุ่มตัวอย่างคือผู้สมัครนักเรียนค่าน้ำเพื่อการอนุรักษ์รุ่นที่ 11/2549 จำนวน 40 คน จากการรับสมัครผู้เข้าอบรมโดยโครงการอุทยานใต้ทะเล จุฬารักษ์ 36 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยบทเรียนบนเว็บที่ส่งผ่านเนื้อหาบทเรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ตและแบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียนผลการวิจัยพบว่าบทเรียนดังกล่าวมีประสิทธิภาพ 87.06/84.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งสมมติฐานไว้ และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ผลปรากฏว่าคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พุทธิพันธ์ (2549) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนา และหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนวิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามเพื่อการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชา คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาผลการวิจัยพบว่าบทเรียนดังกล่าวมีประสิทธิภาพ 81.06/80.42 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา โดยการทดสอบค่าที (t-test) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และจากการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่ใช้บทเรียนพบว่านักศึกษามีความคิดเห็นต่อบทเรียนอยู่ในระดับที่ดี สรุปได้ว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนอินเทอร์เน็ตวิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาที่สร้างขึ้นมีคุณภาพดีสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

กนกทิพย์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่องผลการใช้บทเรียนบนเว็บ วิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน เรื่องเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนบนเว็บ เรื่องเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนบนเว็บ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ลงทะเบียนเรียน วิชา คอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 38 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บทเรียนบนเว็บและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนบนเว็บเรื่องเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.16/80.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนบนเว็บสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยจากการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล ของนักศึกษารุ่นปี 2 สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ แล้วดำเนินการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ตามแนวทางการออกแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ของบทเรียนสำเร็จรูป โดยจัดการเรียนการสอนบนระบบบริหารจัดการการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังกล่าวที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล และนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาไปใช้ในการเรียนการสอนด้วยระบบการจัดการเรียนการสอนบนเว็บ ศึกษาเนื้อหาหลักสูตรวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร รหัสวิชา 3613302 จำนวนหน่วยกิต / ชั่วโมง 3 (3-0-3) หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาเอกเลือก หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเนื้อหาของบทเรียน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูล กำหนดประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง กำหนดแบบแผนการทดลอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การดำเนินการทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล จำนวน 121 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบง่ายโดยวิธีการจับฉลากได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1) บทเรียนคอมพิวเตอร์ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล จำนวน 5 บทเรียนที่ได้ทดลองใช้ (Tryout) และหาประสิทธิภาพบทเรียนที่พัฒนาขึ้นกับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการหาประสิทธิภาพดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทดลองรายบุคคลโดยนำบทเรียนไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัลจำนวน 3 คนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน (เก่ง ปานกลางและอ่อน) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายจากนั้นสอบถามนักศึกษาเรื่องความชัดเจนของตัวอักษร ขนาดของตัวอักษร สีของตัวอักษร ข้อความสะกดผิดและจุดอื่นๆ ที่นักศึกษาคิดว่าควรปรับปรุงแก้ไขโดยนักศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ ขนาดตัวอักษรที่เป็นหัวข้อเล็กเกินไปและสีของข้อความยังไม่ชัดเจน

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองกลุ่มย่อย โดยนำบทเรียนไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัลจำนวน 9 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มนักศึกษาเก่ง 3 คน ปานกลาง 3 คน อ่อน 3 คนโดยการสุ่มอย่างง่ายให้นักศึกษาเรียนตามบทเรียนที่พัฒนาขึ้นตามขั้นตอนเหมือนทดลองจริงจากนั้นนำผลคะแนนที่ได้มาหาประสิทธิภาพของบทเรียนได้ 83.15/80.19 และนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองกลุ่มใหญ่ โดยนำบทเรียนไปทดลองใช้กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัลโดยสุ่มนักศึกษาเก่ง 10 คน ปานกลาง 10 คน อ่อน 10 คนรวมจำนวน 30 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้ประสิทธิภาพของบทเรียนที่ได้คือ 87.04/85.19 ผลที่ได้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 85/85 ซึ่งสามารถนำบทเรียนไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้ต่อไป

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัล สร้างแบบทดสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม แบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือกที่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงข้อเดียวซึ่งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมมีทั้งหมด 13 จุดประสงค์ ได้ข้อสอบรวมจำนวน 17 ข้อ มีค่าระดับความยากง่ายอยู่ระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแบบแผนของการวิจัยโดยใช้รูปแบบ One Group Pretest Posttest Design ดำเนินการดังนี้

1) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเตรียมสำหรับการทดลองเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัล จำนวน 30 คน เพื่อใช้ทดลองกับการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บที่สร้างขึ้น

2) ก่อนเริ่มเรียนบทเรียนกลุ่มตัวอย่างจะต้องทำแบบทดสอบก่อนเรียนก่อน จากนั้นเริ่มศึกษาเนื้อหาของบทเรียน

3) กลุ่มตัวอย่างจะต้องศึกษาแต่ละโมดูลและต้องทำแบบทดสอบหลังบทเรียน เมื่อเรียนครบทุกโมดูลในด้วยบทเรียนแล้วต้องทำแบบทดสอบหลังเรียน(แบบทดสอบรวม) โดยเนื้อหาของแบบทดสอบรวมจะครอบคลุมวัตถุประสงค์ทั้งหมดที่มีอยู่ของบทเรียนจึงจะถือว่านักศึกษาเรียนจบเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัลด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ ผลการเรียนรู้ที่ได้จากการทำแบบทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทเรียนกับแบบทดสอบหลังเรียนจะถูกนำมาใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียน

4) นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบท้ายบทเรียนแต่ละบทเรียนกับแบบทดสอบหลังเรียน มาเปรียบเทียบกันเพื่อทดสอบว่าแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีขั้นตอนดังนี้

1) เก็บข้อมูลคะแนนทดสอบก่อนเรียนโดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน

2) เก็บข้อมูลระหว่างการจัดกิจกรรม โดยนำบทเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3) เก็บข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ คะแนนการทำแบบทดสอบหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ผู้วิจัยได้คำนวณหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ (มนต์ชัย, 2548) ตามเกณฑ์ 85/85 โดยใช้สูตร E1/E2
- 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติ t-test (dependent samples)
- 3) สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวิธีการดำเนินการวิจัยนำไปสู่ผลการวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งผลการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1. ผลการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ

ผู้วิจัยเลือกกระบวนมูลเป็นระบบบริหารการจัดการด้านการเรียนรู้บนเว็บเพราะเป็นระบบที่มีเครื่องมือสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนบนเว็บ ได้แก่ ระบบมีการเก็บข้อมูลและการรายงานผลการเรียนสถิติของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสามารถทราบข้อมูลการลงทะเบียนของนักศึกษาดูตามความก้าวหน้าทางการเรียนของนักศึกษาแต่ละคนได้ พร้อมทั้งดูสถิติ คะแนน เวลา ได้และบทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรประกอบด้วยบทเรียนทั้งหมด 5 บทเรียนแต่ละบทเรียนมีแบบทดสอบท้ายบทตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 5 บทเรียน ดังนี้คือ

- 1) ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรเบื้องต้น
  - 1.1) ความหมายของระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร
  - 1.2) สภาพของระบบสารสนเทศก่อนนำระบบ ERP ใช้ในองค์กร
  - 1.3) การแก้ปัญหาของระบบสารสนเทศหลังนำระบบ ERP ใช้ในองค์กร
  - 1.4) วิวัฒนาการของระบบ ERP
- 2) ขั้นตอนการนำ ERP มาใช้ในองค์กร
  - 2.1) การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินธุรกิจของระบบ ERP
  - 2.2) ขั้นตอนการนำระบบ ERP มาใช้ในองค์กร
- 3) โครงสร้างของซอฟต์แวร์ ERP
  - 3.1) องค์ประกอบโครงสร้างของซอฟต์แวร์ ERP
  - 3.2) หน้าที่ขององค์ประกอบโครงสร้างของซอฟต์แวร์ ERP
- 4) การพิจารณาตัดสินใจเลือกซอฟต์แวร์ ERP
  - 4.1) การพิจารณาตัดสินใจเลือกซอฟต์แวร์ ERP
  - 4.2) ปัจจัยในการพิจารณาตัดสินใจเลือกซอฟต์แวร์ ERP
- 5) กรณีศึกษาการนำระบบ ERP มาใช้ในองค์กร
  - 5.1) ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินธุรกิจที่เกิดขึ้นกับกรณีศึกษา
  - 5.2) การนำระบบ ERP มาใช้เพื่อแก้ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินธุรกิจของกรณีศึกษา
  - 5.3) ประโยชน์ที่ได้รับจากการนำระบบ ERP มาใช้กับกรณีศึกษา

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่สร้างขึ้น

จากการหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล ผู้วิจัยได้นำบทเรียนคอมพิวเตอร์ไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ที่ยังไม่เคยผ่าน

การเรียนรู้เนื้อหาเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัลมาก่อน โดยวัดการเรียนรู้จากการทำแบบทดสอบหลังบทเรียนแต่ละบททุกครั้งหลังจากที่นักศึกษาเรียนจบแต่ละบทเรียนและวัดจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บตามเกณฑ์มาตรฐาน 85/85 ที่ ซึ่งได้ผลปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์

รายการ	คะแนน ทดสอบรวม	คะแนน รวม	จำนวน ผู้เรียน	ประสิทธิภาพ
คะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังบทเรียนแต่ละบทเรียน (E1)	469	18	30	86.85
คะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังบทเรียนรวม (E2)	461	18	30	85.37

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีการจัดการเรียนการสอนบนเว็บเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน E1/E2 อยู่ที่ 86.85/85.37 ซึ่งมีค่าสูงกว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้ที่ 85/85

3. ผลจากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เกิดจากการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

จากการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อทดสอบหาความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างโดยการทดสอบค่าที ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง

การทดสอบ	N	$\bar{x}$	SD.	t	P-value
ก่อนเรียน	30	8.87	1.89	-18.157 *	0.00
หลังเรียน	30	15.63	1.09		

*P-value < 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.63 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนซึ่งเท่ากับ 8.87

สรุปผลการวิจัย

หลังจากได้ดำเนินการวิจัยเพื่อการพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัลจนเสร็จสิ้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

บทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรวิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยบทเรียน 5 บทเรียน ได้แก่ ระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรเบื้องต้น ขั้นตอนการนำ ERP มาใช้ในองค์กร โครงสร้างของซอฟต์แวร์ ERP การพิจารณาตัดสินใจเลือกซอฟต์แวร์ ERP และกรณีศึกษาการนำระบบ ERP มาใช้ในองค์กร

ประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นโดยวัดการเรียนรู้จากการทำแบบทดสอบระหว่างบทเรียนทุกครั้งหลังจากที่นักศึกษาเรียนจบแต่ละบทเรียนและวัดจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน E1/E2 อยู่ที่ 86.85/85.37 ซึ่งมีค่าสูงกว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้ที่ 85/85

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยคะแนนหลังเรียน สูงกว่าคะแนนก่อนเรียน โดยคะแนนเฉลี่ย หลังเรียนของผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 15.63 ซึ่งสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนซึ่งเท่ากับ 8.87

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์และมีความเหมาะสมของบทเรียนอยู่ในระดับดีพอใช้ (Fairly Good) ดังนั้นจึงสามารถนำบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีการจัดการเรียน การสอนบนเว็บด้วยระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอนเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัลได้

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากร องค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ว่าประสิทธิภาพของบทเรียน วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์กรดิจิทัล เรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กรที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์มาตรฐาน E1/E2 อยู่ที่ 86.85/85.37 ซึ่งมีค่าสูงกว่าสมมติฐานที่กำหนดไว้ที่ 85/85 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้พัฒนาบทเรียน คอมพิวเตอร์โดยทำการศึกษาหลักสูตร กำหนดวัตถุประสงค์ วิเคราะห์งานหรือภารกิจ สร้างแบบทดสอบตามขั้นตอนตามแนว ทางการออกแบบบทเรียนโดยใช้หลักการของบทเรียนสำเร็จรูป (มณฑลชัย, 2548) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ (Preparation Phase) ขั้นตอนดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน (Instructional Phase) ขั้นตอนทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข (Implementation and Revision Phase) และขั้นนำส่งบทเรียน (Delivery Phase) จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มาตรฐาน E1/E2 และการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนทั้งนี้เพราะบทเรียน คอมพิวเตอร์เป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถนำมาทบทวนด้วยตนเองได้ กระตุ้นความสนใจในการเรียนและทราบผลการเรียนรู้ได้ ทันที การออกแบบทดสอบมีคุณภาพ สร้างแบบทดสอบตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีค่าระดับความยากง่ายอยู่ระหว่าง .20 - .80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปทำให้สามารถวัดผลสำเร็จได้ตรงตามวัตถุประสงค์การศึกษาส่งผลให้ผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสงกรานต์ (2549) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการออกแบบ บทเรียนบนเว็บเรื่องฟิสิกส์ได้นำสำหรับนักเรียนค่าน้ำเพื่ออนุรักษ์ ผลการวิจัยพบว่าบทเรียนดังกล่าวมีประสิทธิภาพ 87.06/84.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งสมมติฐานไว้ และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและ หลังเรียนผลปรากฏว่าคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกนกทิพย์ (2551) ได้ทำวิจัยเรื่องผลการใช้บทเรียนบนเว็บ วิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน เรื่องเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนบนเว็บเรื่องเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.16/80.83 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนบนเว็บสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

บทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บ เรื่องเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและ องค์กรดิจิทัลเป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสนใจ มีแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่มีการแสดงผลการเรียนรู้ให้ ผู้เรียนทราบจึงสามารถนำไปใช้ประกอบการสอนได้ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ที่มีรูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับบทเรียนคอมพิวเตอร์ ในการเรียนการสอนบนเว็บในรูปแบบต่างๆ ให้หลากหลาย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของบทเรียนคอมพิวเตอร์บนเว็บเรื่องระบบการวางแผนทรัพยากรองค์กร วิชาการจัดการทรัพยากรสารสนเทศและองค์การดิจิทัลในครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

เอกสารอ้างอิง

- กนกทิพย์ ไชยศิริ. (2551). ผลการใช้บทเรียนบนเว็บ วิชาคอมพิวเตอร์เพื่อการเรียนการสอน เรื่องเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2549). ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้แห่งอนาคต : Next-Generation Learning Management System. [ออนไลน์].เข้าถึงได้จาก: <http://thanompo.edu.cmu.ac.th> ค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2555.
- พุทธินันท์ นาคสุข. (2549). การพัฒนาและหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนบนเครือข่าย อินเทอร์เน็ตวิชา คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ทิสนา แฉมมณี. (2553). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). การออกแบบและพัฒนาคอร์สแวร์สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ : สถาบัน เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สงกรานต์ สำเภา. (2549). การออกแบบบทเรียนบนเว็บเรื่องฟิสิกส์ได้นำสำหรับนักเรียนค่าน้ำเพื่อการอนุรักษ์. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Khan, B. H. (1997). *Web-based instruction*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technologies Publications.

รูปแบบความเป็นผู้นำ ระบบการบัญชีบริหารกับผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ

ปัญญาพร ศรีชนาพันธ์ *

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบความเป็นผู้นำในการใช้ข้อมูลระบบการบัญชีบริหารที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา (1) ระบบการบัญชีบริหาร ประกอบด้วยขอบเขตของข้อมูลทางการบัญชี ความเหมาะสมของเวลาเกี่ยวกับการบัญชีบริหาร การรวมข้อมูลและการบูรณาการข้อมูล (2) ตัวแปรผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ ประกอบด้วยสภาพรวมผลการดำเนินงาน การตรวจสอบ การประสานงาน การประเมินผล การดูแล พนักงาน การเจรจาและการเป็นตัวแทน (3) ตัวแปรรูปแบบความเป็นผู้นำ ประกอบด้วยความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ (4) ตัวแปรโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 510 บริษัท และโปรแกรมลิสรไลในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์

คำสำคัญ: รูปแบบความเป็นผู้นำ / ระบบการบัญชีบริหาร / ผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ

Leadership Styles, Management Accounting Systems on Managerial Performance**Punchaporn Srichanapun *****Abstract**

The purpose of this paper is to investigate the relationship among leadership styles, management accounting systems and managerial performance. Variables used in the study are (1) Management Accounting Systems consist of Scope of accounting information, Timeliness of management accounting and Aggregated and Integration ; (2) Managerial Performance consists of overall performance, investigating, coordinating, evaluating, supervising, staffing, negotiating and representing; (3) Leadership Styles consist of Transactional Leadership and Transformational Leadership; and (4) Decentralization Organization Structure. Data were collected by questionnaires from a group of 510 listed companies in the Stock Exchange of Thailand. Empirical data were analyzed by LISREL.

Keywords: Leadership Styles / Management Accounting Systems (MAS) / Managerial Performance

* Lecturer, Faculty of Business administration and Liberal Art, Rajamangala University of Technology Lanna Lampang

บทนำ

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมขององค์กรธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ถือหุ้น ตามการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจ เทคโนโลยี หรือสังคม รวมถึงสถานการณ์ภายในบริษัท (Strumickas and Valanciene, 2010) ส่งผลให้องค์กรต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ทันต่อคู่แข่ง สิ่งหนึ่งที่สิ่งจำเป็นในการบริหารองค์กรคือข้อมูลทางการบัญชี เนื่องจากข้อมูลทางการบัญชีเป็นเครื่องมือทางการบริหารอย่างหนึ่งที่ทำให้ทราบถึงความก้าวหน้าของกิจการ และประสิทธิผล ในการดำเนินงานของผู้บริหาร ทราบถึงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกิจการให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง ใช้ข้อมูล ประกอบการวางแผน การควบคุม และตัดสินใจเพื่อให้ฝ่ายบริหารทราบถึงข้อบกพร่องในการดำเนินงานที่ผ่านมา และเป็น แนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคต (BABA, 2009) ดังนั้นองค์กรจำเป็นต้องมีข้อมูลที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ ผู้บริหารในองค์กรจะต้องนำข้อมูลในระบบบัญชีบริหารมาประยุกต์ใช้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน เพื่อเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจให้แข็งแกร่ง ลดต้นทุนและจุดบกพร่องของการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งเป็นเทคนิค กระบวนการเกี่ยวกับการให้ข้อมูลที่มีประโยชน์แก่ผู้บริหาร (Bruns et al, 1993)

ระบบการบัญชีบริหาร (Management Accounting System) เป็นระบบที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจ และการวางแผนและการควบคุมการดำเนินงาน (Hussain, 2005) ซึ่งผู้บริหารใช้ข้อมูลบัญชีบริหารเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็น ตัวเลขทางการเงินและมีใช้ตัวเลขทางการเงินเพื่อช่วยในการตัดสินใจ ปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กร (Kaplan, 1988) สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Hanpuwadal, 2010) เป็นไปตามทฤษฎีฐานทรัพยากรที่องค์กรที่จะประสบความสำเร็จใน การสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันสามารถก่อให้เกิดความยั่งยืน อย่างไรก็ตามองค์กรจะอาศัยเฉพาะข้อมูลระบบบัญชี บริหารอย่างเดียวไม่ได้ ทำให้้องค์กรจำเป็นต้องอาศัยผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถภายใต้สภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน ตามทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Contingency theory) ผู้บริหารจะทำการบริหารองค์กรตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น สิ่งขับเคลื่อนสำคัญในองค์กรสิ่งหนึ่งคือความเป็นผู้นำ (Leadership) ขององค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ องค์กรเกิดประสิทธิภาพ (Muijs, 2011) ซึ่ง Stogdill and Coons (1987) (อ้างจาก Abernethy et al, 2010) ได้จำแนกประเภทของ ความเป็นผู้นำออกเป็นสองรูปแบบคือความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) และความเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่ง Jensen (2010) กล่าวว่าความตั้งใจที่จะมีการเปลี่ยนแปลงบัญชีบริหารเป็น การเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการที่เกิดจากรูปแบบความเป็นผู้นำที่แตกต่างกัน ขณะที่ Abernethy et al., (2010) กล่าวว่าบทบาท ความเป็นผู้นำขององค์กรมีผลต่อรูปแบบขององค์กร โดยพฤติกรรมของความเป็นผู้นำทั้งสองรูปแบบกับโครงสร้างองค์กรขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อม เป็นไปตามทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์เป็นแนวคิดการบริหารจัดการที่ผู้บริหารจะปฏิบัติซึ่งขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ หรือแนวคิดซึ่งเป็นทางเลือกของผู้นำในการกำหนดโครงสร้างและระบบการควบคุมองค์กร โดยขึ้นอยู่กับ สถานการณ์และลักษณะต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร

ซึ่ง Jansen (2010) ได้กล่าวไว้ว่า หลายงานวิจัยที่เผยแพร่ตีพิมพ์ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบความเป็นผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ กับการใช้ข้อมูลบัญชีบริหาร แต่ประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ข้อมูลทางการบัญชีและรูปแบบความเป็นผู้นำ ที่ส่ง ผลต่อผลการดำเนินงานยังมีไม่มาก ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีส่งผล ต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยเพิ่มตัวแปรเร่งเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ เนื่องจากการบริหารงานโดย ผู้นำองค์กร ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการบริหารงานภายใต้โครงสร้างองค์กรรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นโครงสร้าง องค์กรแบบกระจายอำนาจ ในขณะที่สภาพแวดล้อมการแข่งขันที่รุนแรงต้องมีการอาศัยกลยุทธ์เพื่อให้้องค์กรบรรลุตามเป้าหมาย หรือผลการดำเนินงานอีกด้วย จึงนำมาสู่วัตถุประสงค์งานวิจัยเพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดความสัมพันธ์รูปแบบความเป็นผู้นำ ระบบการบัญชีหรือไม่ อย่างไร

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (Contingency theory)

ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์เป็นแนวคิดการบริหารจัดการที่ผู้บริหารจะปฏิบัติซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ หรือแนวคิดซึ่งเป็นทางเลือกของผู้ดำเนินการกำหนดโครงสร้างและระบบการควบคุมองค์กร โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะต่างๆ ของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร หรือเป็นวิธีการที่กล่าวถึงองค์กรที่มีลักษณะแตกต่างเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และยังต้องใช้การบริหารที่แตกต่างกัน ทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์เป็นการประสมประสานแนวคิดในการบริหารจัดการที่สำคัญประกอบด้วยแนวคิดแบบดั้งเดิม แนวคิดเชิงพฤติกรรม แนวคิดเชิงปริมาณและแนวคิดเชิงระบบ

Fiedler (1967) ได้เสนอแนวความคิดการบริหารเชิงสถานการณ์หรือทฤษฎีอุปติการณ (Contingency theory) ถือเป็นทฤษฎีการบริหารที่ขึ้นอยู่กับสภาพข้อเท็จจริงด้วยแนวคิดที่ว่าทางเลือกทางออกที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาทางการบริหารถือว่าไม่มีวิธีใดดีที่สุด หากแต่สถานการณ์นั้นจะเป็นตัวกำหนดว่าควรจะใช้การบริหารแบบใดในสภาวะการณ์เช่นนั้น ถือว่าการบริหารจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่ง สถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ และรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม และผู้บริหารจะต้องพยายามวิเคราะห์สถานการณ์ให้ดีที่สุด มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมขององค์กร ผู้นำควรพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคล ระเบียบกฎเกณฑ์ วิธีการ กระบวนการและการควบคุมงาน ความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กร หรือความแตกต่างระหว่างเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กร

ทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-based View)

ทฤษฎีฐานทรัพยากร หรือ RBV กล่าวถึงกรอบทางทฤษฎีที่อธิบายถึงองค์กรที่จะประสบความสำเร็จในการสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันสามารถก่อให้เกิดความยั่งยืน (Eisenhardt and Martin, 2000) โดยอธิบายถึงทรัพยากรภายในองค์กร เป็นเสมือนความสามารถทางกลยุทธ์ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Lorenzoni and Lipparini, 1999) จากการศึกษาของ Barney (1991) พบว่าองค์กรจะสามารถสร้างคุณลักษณะเฉพาะขององค์กรเพื่อให้เกิดศักยภาพในการได้เปรียบเชิงการแข่งขัน ทรัพยากรขององค์กรต้องมีคุณลักษณะของการสร้างคุณค่า (Value) (Fahy, 2000) โดย Chenhall and Morris (1986) กล่าวว่าถ้าองค์กรมีการเปลี่ยนแปลงผลของการใช้ประโยชน์ข้อมูลบัญชีบริหารจะมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่ง Chenhall and Morris (1986) จำแนกคุณลักษณะของข้อมูลส่งผลการตัดสินใจ เป็น 4 ลักษณะ คือ (1) ขอบเขตของข้อมูลทางการบัญชี (Scope of accounting information) (2) ความเหมาะสมของเวลาเกี่ยวกับการบัญชีบริหาร (Timeliness of management accounting) (3) การรวมข้อมูล (Aggregated) และ (4) การบูรณาการข้อมูล (Integration) และในปี 1995 Chenhall และ Morris ได้ศึกษาระบบการบัญชีบริหารพบว่าบริษัทที่นำระบบการบัญชีบริหารมาใช้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าบริษัทที่ดำเนินการแบบเดิม และเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการรับรู้ประโยชน์ของข้อมูลระบบการบัญชีบริหาร คล้ายกับ Lal (1998) พบว่า การรับรู้ประโยชน์และระดับของการใช้ข้อมูลระบบการบัญชีบริหารส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของแต่ละบุคคลและแต่ละองค์กร

ระบบการบัญชีบริหารกับผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ

ระบบการบัญชีบริหารเป็นการรวบรวมเทคนิคและกลไกขององค์กรเพื่อใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการให้ประสบผลสำเร็จ ถือเป็นผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งระบบข้อมูลการบัญชีบริหารหมายถึงลักษณะของข้อมูลส่งผลการตัดสินใจ โดยข้อมูลสามารถแบ่งได้ 4 ลักษณะ (Chenhall and Morris, 1986) คือ (1) ขอบเขตของข้อมูลทางการบัญชี (Scope of accounting information) (2) ความเหมาะสมของเวลาเกี่ยวกับการบัญชีบริหาร (Timeliness of management accounting) (3) การรวมข้อมูล (Aggregated) และ (4) การบูรณาการข้อมูล (Integration) ขณะที่ผลการดำเนินงานการบริหารจัดการเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลการดำเนินงานเป็นไปตามแผนการดำเนินงาน สามารถทำให้มีส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการของลูกค้าทันเวลา การจัดสรรบุคลากรเข้ามาทำงานเหมาะสมกับ

ตำแหน่ง สามารถพัฒนาสินค้าใหม่ได้อย่างต่อเนื่องและสามารถรักษาลูกค้าให้อยู่กับบริษัทหรือมีอำนาจการต่อรองจากลูกค้า (Sharma, 2006)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับระบบการบัญชีบริหารส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการขององค์กร ตามที่ Chong and Eggleton (2003) พบว่าผู้บริหารจะใช้ข้อมูลระบบการบัญชีบริหารจำนวนมากในการบริหารจัดการภายใน องค์กรและช่วยในการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Chong and Eggleton (2003) พบว่าผู้บริหารสามารถปรับปรุงผลการดำเนินงาน เมื่อนำข้อมูลระบบการบัญชีบริหารมาใช้สำหรับการตัดสินใจเพื่อการบริหาร และ ทำให้เห็นว่า บทบาทของการใช้ระบบบัญชี บริหารมีบทบาทเป็นตัวกลางอย่างมีนัยสำคัญระหว่างตัวแปรบริบท ที่มีผลต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ (Hammad et al, 2010) เนื่องจากรูปแบบของระบบการบัญชีบริหารมีผลต่อผลการดำเนินงานโดยที่องค์กรสามารถปรับปรุงผลการดำเนินงาน ได้อย่างเหมาะสม (Naranja-Gil and Hartmann, 2006)

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยเชื่อว่าระบบการบัญชีบริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ ตามสมมติฐานดังนี้

Propositions 1a: ข้อมูลระบบบัญชีบริหารแบบขอบเขตของข้อมูลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงาน การบริหารจัดการ

Propositions 1b: ข้อมูลระบบบัญชีบริหารแบบทันเวลามีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงานการบริหาร จัดการ

Propositions 1c: ข้อมูลระบบบัญชีบริหารแบบการรวมข้อมูลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงาน การบริหารจัดการ

Propositions 1d: ข้อมูลระบบบัญชีบริหารแบบการบูรณาการข้อมูลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการดำเนินงาน การบริหารจัดการ

รูปแบบความเป็นผู้นำกับข้อมูลระบบบัญชีบริหาร

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าระบบบัญชีบริหารอย่างเดียว อาจเป็นข้อมูลที่ ไม่สมบูรณ์ ไม่ถูกต้อง และไม่สอดคล้อง (Hussain, 2005) ดังนั้น องค์กรจึงต้องอาศัยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพคือความเป็นผู้นำ (Muijs, 2011) โดย Stogdill (1974) ให้ความหมายของคำว่าความเป็นผู้นำคือความริเริ่มและชัดเจนไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกของกลุ่ม ขณะที่ McFarland (1979) ให้ความหมายคำว่าความเป็นผู้นำคือความสามารถที่จะ ชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยความสะดวกหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ Schwartz (1980) ได้ให้ ความหมายของคำว่าความเป็นผู้นำคือศิลปะในการชี้แนะลูกน้อง หรือผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจ Mitchell and Larson, Jr. (1987) ให้ความหมายของคำว่าความเป็นผู้นำ เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุ ความต้องการของกลุ่ม หรือจุดมุ่งหมายขององค์กร จากการวิเคราะห์ความหมายของความเป็นผู้นำข้างต้น สรุปได้ว่า ความเป็น ผู้นำหมายถึงความสามารถของบุคคลที่จะจูงใจหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น โดยให้มีความเต็มใจ หรือกระตือรือร้นใน การปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งคำว่าบุคคลอื่นอาจเป็นผู้ตาม (Followers) หรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือลูกน้อง (Subordinates) ซึ่ง Stogdill and Coons (1987 ; อ้างจาก Abernethy et al, 2010) ได้จำแนกประเภทของความเป็นผู้นำออกเป็น สองรูปแบบคือความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) เป็นการที่ผู้นำใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำ กับผู้ตาม โดยที่ผู้นำยอมรับความต้องการของผู้ตามด้วยการให้รางวัลซึ่งมีค่าตามที่ต้องการ แต่มีเงื่อนไขแลกเปลี่ยนให้ผู้ตาม ต้องทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือปฏิบัติหน้าที่ได้สำเร็จตามข้อตกลง ผู้ตามก็จะได้รับรางวัลตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยน (Burn, 1978) และความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นการที่ผู้นำให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ตาม เพื่อให้เกิดขวัญและแรงใจในระดับที่สูงขึ้น ผู้นำสามารถทำให้ผู้ตามเกิดแรงคล้อยใจในการทำงาน และพยายามที่จะทำงาน ให้ได้มากกว่าที่คาดหวังไว้

จากการศึกษารูปแบบความเป็นผู้นำกับการใช้ข้อมูลระบบบัญชีบริหาร กล่าวว่าคุณลักษณะความสามารถของความเป็นผู้นำควรเข้าใจการใช้ข้อมูลระหว่างการดำเนินงาน (Mohammad, 2009) เนื่องจากความเป็นผู้นำส่งผลทางตรงกับระดับข้อมูลและการแลกเปลี่ยนภายในองค์กร (Farrell et al, 2004) และสามารถปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กร และจะนำมาซึ่งความอยู่รอดและการเติบโตขององค์กร (Kcknight, 2008) โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำองค์กรสนับสนุนการใช้ข้อมูลและรับรู้ถึงประโยชน์ (Dong et al, 2007) ของการใช้ข้อมูลจะส่งผลต่อรูปแบบของข้อมูลระบบบัญชีบริหาร (Bouwens and Abernethy, 2002) การศึกษารูปแบบความเป็นผู้นำส่งผลต่อความต้องการของประเภทของข้อมูลระบบบัญชีบริหาร (Madzar, 2001)

ขณะที่ Jensen (2010) ศึกษาผลกระทบของรูปแบบความเป็นผู้นำต่อการปฏิบัติการรับรู้ข้อมูลในการเปลี่ยนแปลงการบัญชีบริหาร ผลการศึกษาได้กล่าวไว้ว่ารูปแบบผู้นำแบบแลกเปลี่ยนใช้ข้อมูลทางการบัญชีเกี่ยวกับการดำเนินงานของพนักงานและยอมให้พนักงานตัดสินใจและตระหนักถึงผลที่ได้ และรูปแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลงใช้ข้อมูลบัญชีบริหารเพื่อนำมาปรับปรุงกระบวนการทำงานของหน่วยงาน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กรเพื่อช่วยให้การทำงานดีขึ้น และ Preston และ Karahanna (2009) ศึกษาตัวแปรก่อนเกี่ยวกับการจัดการกลยุทธ์ระบบข้อมูล พบว่า ตัวแปรผู้บริหารสูงสุดเป็นปัจจัยสำคัญในบทบาทการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ภายในองค์กร สอดคล้องกับ Choe (2004) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลการบัญชีบริหาร การเรียนรู้ในองค์กรและผลการดำเนินงานการเพิ่มผลผลิต พบว่าการใช้ข้อมูลการบัญชีบริหารในการวางแผน ควบคุม และวัดผลการดำเนินงานที่มีใช้ตัวเงินมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเพิ่มผลการดำเนินงาน คือ ถ้ามีการใช้ข้อมูลบัญชีบริหารสามารถปรับปรุงผลการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นผู้วิจัยเชื่อว่ารูปแบบของความเป็นผู้นำที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้ข้อมูลระบบบัญชีบริหาร นำมาสู่สมมติฐานดังนี้

Propositions 2a: ความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบขอบเขตของข้อมูล

Propositions 2b: ความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบความทันเวลา

Propositions 2c: ความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบการรวมข้อมูล

Propositions 2d: ความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบบูรณาการข้อมูล

Propositions 3a: ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบขอบเขตของข้อมูล

Propositions 3b: ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบความทันเวลา

Propositions 3c: ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบการรวมข้อมูล

Propositions 3d: ความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบการบูรณาการข้อมูล

รูปแบบความเป็นผู้นำ โครงสร้างองค์กร และระบบบัญชีบริหาร

คุณลักษณะของแต่ละคนส่งผลต่อความเหมาะสมเกี่ยวกับการควบคุมการบริหารจัดการ ขณะเดียวกันรูปแบบความเป็นผู้นำมีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างองค์กรที่เป็นแบบกระจายอำนาจ (Merchant, 1981) โครงสร้างแบบการกระจายอำนาจ คือ ระดับของความอิสระในการตัดสินใจที่ถูกกระจาย (Ibadin, 2010) ดังนั้น โครงสร้างองค์กรและผลการดำเนินงานเป็นรูปแบบสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร (Abernethy et al, 2010) เป็นไป

ตามที่ Verbeeten (2010) กล่าวว่า โครงสร้างแบบกระจายอำนาจมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการบริหารงาน และผู้บริหารที่อยู่ในองค์กรแบบกระจายอำนาจต้องการข้อมูลที่มีรายละเอียดเพื่อทำการตัดสินใจ ซึ่ง Finkelstein (1996 ; อ้างจาก Chen et al, 2010) กล่าวว่าความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transaction) และแบบการเปลี่ยนแปลง (Transformational) มีความสำคัญและส่งผลการดำเนินงานขององค์กรแตกต่างกัน โดยที่ผู้นำแบบแลกเปลี่ยนไม่ส่งผลทางตรงกับความมั่งคั่งขององค์กร อาจขึ้นอยู่กับโครงสร้างองค์กร (Rowe, 2001) ขณะที่ผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงจะไม่ส่งผลต่อผู้ได้บังคับบัญชาในองค์กรโดยตรง แต่จะมีกรรมมอบอำนาจให้กับผู้ได้บังคับบัญชาเพื่อสร้างมูลค่าให้องค์กรและช่วยสนับสนุนความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยน ขณะที่ Galbraith (1973) กล่าวว่าโครงสร้างแบบกระจายอำนาจมากจะสามารถทำการตัดสินใจหรือประมวลผลข้อมูลได้ใกล้เคียงมากที่สุดตามเหตุการณ์และสามารถปรับปรุงผลการดำเนินงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยเชื่อว่ารูปแบบความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ จึงนำมาซึ่งสมมติฐาน

Propositions 4a: ความเป็นผู้นำแบบแลกเปลี่ยน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างแบบกระจายอำนาจ

Propositions 4b: ความเป็นผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโครงสร้างแบบกระจายอำนาจ

นอกจากนี้ Soobaroyen and Poorundersing (2008) ศึกษาประสิทธิภาพของระบบการบัญชีบริหาร หลักฐานจากผู้บริหารตามหน้าที่ในประเทศที่กำลังพัฒนา ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างแบบการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นตัวแปรที่น่าสนใจ และนโยบายแบบโครงสร้างการกระจายอำนาจจะเกิดประสิทธิภาพโดยผ่านขอบเขตของข้อมูลทางการบัญชี (Scope of accounting information) ความเหมาะสมของเวลาเกี่ยวกับการบัญชีบริหาร (Timeliness of management accounting) การรวมข้อมูล (Aggregated) เกี่ยวกับช่วงเวลาในการรวมข้อมูล และการบูรณาการข้อมูล (Integration)

จากหลักฐานสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจเป็นตัวแปรก่อน (antecedent variables) ที่มีผลต่อการใช้ระบบบัญชีบริหารและผลการดำเนินงาน (Soobaroyen and Poorundersing, 2008) Gul and Chia (1994) เมื่อโครงสร้างแบบการกระจายอำนาจเป็นตัวแปรเร่ง (moderating variable) สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างขอบเขตและการรวมข้อมูลของระบบการบัญชีบริหารที่มีผลต่อผลการดำเนินงาน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยเชื่อว่าโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อระบบการบัญชีบริหาร จึงนำมาซึ่งสมมติฐาน

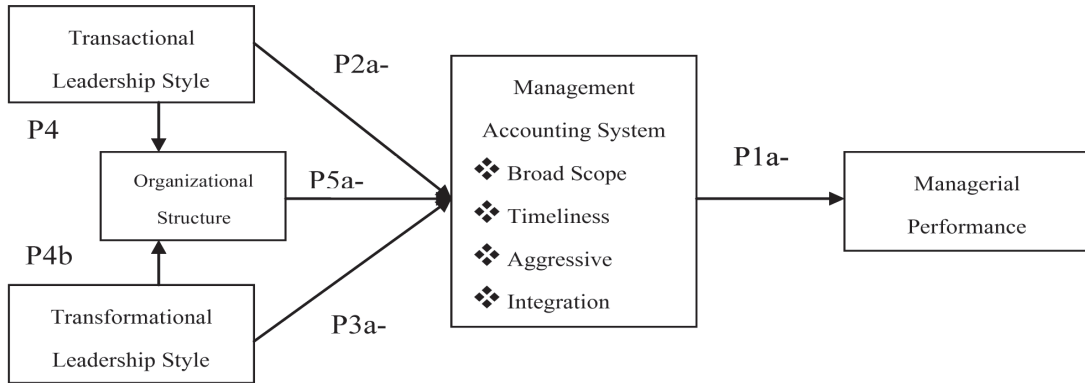
Propositions 5a: โครงสร้างแบบกระจายอำนาจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบขอบเขตของข้อมูล

Propositions 5b: โครงสร้างแบบกระจายอำนาจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบความทันเวลา

Propositions 5c: โครงสร้างแบบกระจายอำนาจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบการรวมข้อมูล

Propositions 5d: โครงสร้างแบบกระจายอำนาจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระบบข้อมูลบัญชีบริหารแบบการบูรณาการข้อมูล

จากที่ศึกษาข้างต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์รูปแบบความเป็นผู้นำ ระบบบัญชีบริหารที่มีต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ โดยผ่านโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ นำมาซึ่งกรอบแนวคิดที่สนใจดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

จากทฤษฎี การทบทวนวรรณกรรมและการพัฒนาสมมติฐาน ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์รูปแบบความเป็นผู้นำ ระบบการบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ โดยผ่านโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ จึงนำมาสู่ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษางานวิจัย คือ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 510 บริษัท สาเหตุที่เลือกเพราะวิธีการเกี่ยวกับกระบวนการข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงระหว่างแผนกภายในองค์กร ซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ในการสนับสนุนการดำเนินงานในองค์กร และต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลอย่างโปร่งใสตามการกำกับดูแลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามที่ Campbell (1995) ได้ทำการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความรวดเร็วของข้อมูลสำหรับกรณีวิเคราะห์ และต้องมีความเข้าใจองค์กรอย่างถ่องแท้ ดังนั้นผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงด้านการเงิน (Chief Financial Officer: CFO) เนื่องจากเป็นผู้บริหารหรือผู้นำที่มีอำนาจการตัดสินใจระดับการดำเนินงาน (Bouwens and Abernethy, 2000) เพื่อตอบสนองต่อคำถามเกี่ยวกับชนิดของข้อมูลสำหรับการตัดสินใจ และเป็นผู้ที่รับรู้ถึงการใช้อัตราส่วนระบบการบัญชีบริหารของผู้บริหารภายในองค์กร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์รูปแบบความเป็นผู้นำในการใช้ระบบการบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ โดยผ่านโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ โดยผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์

การวัดค่าตัวแปรต่างๆ

การวัดระบบข้อมูลบัญชีบริหาร

วัดโดยปรับจากเครื่องมือของ Chenhall and Morris (1986) โดยเครื่องมือออกแบบมุ่งเน้นความสำคัญเกี่ยวกับการรับรู้การใช้ประโยชน์ของระบบการบัญชีบริหาร มีทั้งหมด 19 ข้อคำถามเกี่ยวกับ 4 คุณลักษณะของข้อมูล 5 likert scale โดย 1 คือมีความเห็นว่าข้อมูลไม่มีความเกี่ยวข้องหรือไม่เคยใช้เลย และ 5 คือมีความเห็นว่าข้อมูลใช้บ่อยมาก

การวัดผลการดำเนินงาน

การวัดผลการดำเนินงานใช้การศึกษาเป็นการประเมินผลดำเนินงานการบริหารเป็นแบบการประเมินตนเองเกี่ยวกับการรับรู้ผลการดำเนินงานจำนวนพัฒนาจาก Mahoney et al (1963) และ Sharma et al (2006) มีทั้งหมด 9 ข้อ โดย 8 ข้อวัดผลการดำเนินงานการบริหารเกี่ยวกับการตรวจสอบ การประสานงาน การประเมินผล การดูแล พนักงาน การเจรจาและการเป็นตัวแทน และข้อที่ 9 เป็นการวัดผลในภาพรวม โดย 1 คือผลการดำเนินงานไม่มีการเปลี่ยนแปลง และ 5 คือผลการดำเนินงาน

ยอดเยี่ยม สำหรับข้อที่ 9 ให้ 1 คือผลการดำเนินงานไม่พอใจ คือ ผลการดำเนินงานไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน 2 คือผลการดำเนินงานไม่ค่อยเป็นที่น่าพอใจ คือ ผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อนไม่เกิน 25% 3 คือผลการดำเนินงานพอใจ คือ ผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 26% - 50% 4 คือผลการดำเนินงานดี คือ ผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อน 51% - 80% 5 คือผลการดำเนินงานดีมาก คือผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อนมากกว่า 80%

การวัดรูปแบบความเป็นผู้นำ

การวัดรูปแบบความเป็นผู้นำ วัดจาก Multifactor Leadership Questionnaire (MLQ) พัฒนาโดย Bass (1995) ซึ่ง MLQ เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินความเป็นผู้นำอย่างกว้างขวาง (Lowe et al, 1996) และ ปรับจากเครื่องมือวัดความเป็นผู้นำ (Leadership Style Instrument: LBDQ) ที่พัฒนาโดย Stogdill and Coons (1957) และ Washington (2007) การวัด 5 likert scale โดยที่ 1 คือท่านคิดว่าไม่ตรงกับตัวผู้บริหารของท่าน และ 5 คือท่านคิดว่าตรงกับตัวท่านผู้บริหารของท่านมากที่สุด สามารถสรุป

การวัดโครงสร้างองค์กร

วัดโดยระดับของการกระจายอำนาจ เป็นการวัดระดับของการมอบอำนาจของผู้บริหารเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการวางแผน การควบคุม และการเข้าถึงข้อมูลให้กับผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้น (Gordon and Narayanan, 1984) และ Soobaroyen and Poorundersing (2008) ประกอบด้วย 5 คำถาม 5 likert scale คือการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ การว่าจ้างบุคลากรทางการบริหาร การเลือกลงทุนใหม่ที่สำคัญ การจัดสรรงบประมาณ และการตัดสินใจกำหนดราคา โดยการกำหนดขอบเขตของอำนาจในการตัดสินใจสำหรับแต่ละสถานการณ์ภายในองค์กรของท่าน ให้ 1 คือท่านคิดว่าไม่มีการมอบอำนาจการตัดสินใจเลย และ 5 ท่านคิดว่ามีการมอบอำนาจการตัดสินใจอย่างเด็ดขาด

วิธีการวิเคราะห์

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

1.1 ความเที่ยงตรง (Validity) การทดสอบความเที่ยงตรงโดยการทดสอบข้อคำถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาข้อคำถามแบ่งเป็นสองส่วน ประกอบด้วย ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตรวจสอบโดยนักวิชาการที่มีความรู้ใกล้เคียงกับงานวิจัย และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง แยกการทดสอบเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อวัดระดับความคล้ายคลึงกันของแบบวัด และส่วนที่สองความเที่ยงตรงเชิงจำแนก เพื่อวัดระดับความแตกต่างของแบบวัด โดยเครื่องมือที่ใช้ทดสอบคือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factory Analysis) ควรมีค่าสูงกว่า 0.4 (Hair et al, 2006) เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรง

1.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) ประเมินความสอดคล้องภายใน (Internal Reliability) หลายๆ ข้อคำถาม ค่าความเชื่อมั่นประเมินจากค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach alpha ซึ่งค่า Cronbach alpha ควรจะมีค่ามากกว่า 0.7 (Nunally and Berstein, 1994) จึงจะยอมรับได้ (จากมุมมองของวิธีการวิจัย เพราะพฤติกรรมความเป็นผู้นำมีความใกล้เคียงหรือเหมือนกันมาก ผู้วิจัยจึงใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อสกัดให้ได้ตามเป้าหมาย เนื่องจากเป็นข้อได้เปรียบหนึ่งของการศึกษามหาวิทยาลัย Ohio กล่าวว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพถ้ามีการวิเคราะห์ปัจจัย)

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จะใช้ค่าสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ความโค้งและการแจกแจงปกติของข้อมูล

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของรูปแบบความเป็นผู้นำกับระบบการบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ โดยผ่านโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation)

2.3 การวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุรูปแบบความเป็นผู้นำกับระบบการบัญชีบริหารที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ โดยผ่านโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ ตามสมมติฐานซึ่งผู้วิจัย

สร้างขึ้นจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลเชิงสาเหตุ โดยใช้โปรแกรมลิสเรล เป็นการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ การถดถอยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรว่ามีผลในลักษณะใด มีปริมาณมากน้อยเพียงใด เป็นไปใน ทิศทางใด และเป็นอิทธิพลทางตรงหรือทางอ้อม เพราะในงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาทั้งทางตรง ทางอ้อม และ Spurious effect ที่มีต่อผลการดำเนินงานโดยผ่านระบบบัญชีบริหาร ถ้าใช้ Multiple Regression จะบอกถึงขนาดและนัยสำคัญเกี่ยวกับสาเหตุของ สมมติฐานเชื่อมระหว่างความแปรปรวน (Asher, 1983)

บทสรุป

งานวิจัยนี้ศึกษาถึงศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบความเป็นผู้นำในการใช้ข้อมูลระบบการบัญชีบริหารที่ส่งผลกระทบต่อ ผลการดำเนินงานการบริหารจัดการ โดยผ่านโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามที่ศึกษาจาก กลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 510 บริษัท วิธีการศึกษาใช้การวิเคราะห์โปรแกรมลิสเรล ผลการวิเคราะห์พิจารณาจากโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

- Abernethy, M.A., Bouwens, J. and Lent L.V. (2010). *Leadership and control system design*. Management Accounting Research. 21. 2 – 16.
- BABA, M.C. (2009). *Quality Management of the accounting services*. Bulletin of the Transilvania University of Brasov. 2 (51). 59 – 66.
- Barney, J.B. (1991). *Firm resources and sustained competitive advantage*. Journal of Management. 17 (1). 99.
- Bouwens, J. and Abernethy, M.A. (2000). *The consequences of Customization on management accounting system design*. Accounting, Organizations and Society. 25. 221 – 241.
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper & Row.
- Chen, D.Q., Preston, D.S. and Xia, W. (2010). *Antecedents and Effects of CIO Supply-Side and Demand-Side Leadership: A Staged Maturity Model*. Journal of Management Information Systems. 27(1). 231- 271.
- Chenhall, R. H. and Morris, D. (1986). *The impact of structure, environment and interdependence on the perceived usefulness of management accounting system*. The Accounting Review. January. 16 – 35.
- Chenhall, R. H., and Morris, D. (1995). *Organic Decision and Communication Processes and Management Accounting Systems in Entrepreneurial and conservative Business Organizations*. Omega International Journal of Management Science. 23 (5). 485 – 497.
- Choe, J.M. (2004). *The relationships among management accounting information, organization learning and production performance*. 13. 61 – 85.
- Chong K. V. and Eggleton, I. R. C. (2003). *The Decision-facilitating role of management accounting system on managerial performance: The influence of locus of control and task uncertainty*. Advance in Accounting. 20. 165 – 197.
- David, N.G. and Frank, H. (2007). *Management accounting systems, to management team heterogeneity and strategic change*. Accounting, Organizations and Society. 32 . 735 – 756.
- Dong, L., Sun, H. and Fang, Y. (2007). *Do Perceived Leadership Behaviors Affect User Technology Beliefs? An Examination of The Impact Of Project Champions And Direct Managers*. Communications of the Association for Information Ssystems. 19. 655 – 664.

- Jansen, E.P. (2010). *The effect of leadership style on the information receivers' reaction to management accounting change*. Management Accounting Research. 22. 105 – 124.
- Eisenhardt, K.M. and Martin, J.A. (2000). *Dynamic Capabilities: What are they?* Strategic Management Journal. 21 (10). 1105.
- Fahy, J. (2000). *The resource-based view of the firm: some stumbling blocks on the road to understanding sustainable competitive advantage*. Journal of European Industrial Training. 24. 94 – 104.
- Farrell, J.B., Folld, P.C., Curtain, S.M., Hannigan, A. Dawson, J. and West, M. (2004). *CEO Leadership, Top Team Trust and the Combination and Exchange of Information*. The Irish Journal of Management. 26 (1). 22-40.
- Fiedler, F.E. (1967). *A Theory of Leadership effectiveness*. McGraw Hill: New York, NY.
- Galbraith, J. (1973). *Designing Complex Organizations*. Reading, MA: Addison-Wesley Publishing Co.
- Gordon, L. A., and Narayanan, V. K. (1984). *Management Accounting Systems, Perceived Environmental Uncertainty and Organizational Structure: An Empirical Investigation*. Accounting, Organizations and Society. 9. 33-47.
- Gul, F. and Chia, Y. M.. (1994). *The Effects of Management Accounting Systems, Perceived Environmental Uncertainty and Decentralization on Managerial Performance: A Test of Three-way Interaction*. Accounting, Organizations and Society. 19. 413-426.
- Hanpuwadal, N. (2010). *Accounting practice Effectiveness and Financial Performance of Thai Listed Firms: Mediating Effects of Decision Making Efficiency for Tax Management, Competent Resource Allocation, And Strategic Planning Success*. European Journal of Management 10 (1). 1555 – 4015.
- Hammad, S. A., Jsoh R. and Oon E. Y. (2010). *Management accounting system for hospitals: a research framework*. Industrial & Data Systems. 110 (5). 762 – 784.
- Hair, J. E. and Other. (2006). *Multivariate Data Analysis*. Pearson International.
- Hussain, Md. M. (2005) “*Management accounting performance measurement systems in Swedish banks*”, European Business Review. 17 (6). 566 – 589.
- LAL, M. and Hassel, L. (1998). *The Joint impact of environmental uncertainty and tolerance of ambiguity on top managers' perceptions of the usefulness of non-conventional management accounting information*. Scandinavian Journal of Management (14) 3. 259 – 271.
- Lorenzoni, G. and Lipparini, A. (1999). *The leveraging of interfirm relationships as a distinctive organizational capability: A longitude study*. Strategic Management Journal. 20. 318 – 338.
- Madzar, S. (2001). *Subordinates' information inquiry: Exploring the effect of perceived leadership style and individual differences*. Journal of Occupational and Organizational Psychology. 74. 221 – 232.
- Merchant, K. A. 1981. *The design of the corporate budgeting system: Influences on managerial behavior and performance*. The Accounting Review. 56 (October). 813-29.
- Mitchell, T.R., & Larson, J.R., Jr. (1987). *People in organizations : An introduction to organization behavior (3rd ed.)*. New York : McGraw-Hill. 435.
- Mohammad, K. (2009). *E-leadership: The Emerging New Leadership for the Virtual Organization*. International Islamic University. Islamabad. 1 - 21.
- Muijs, D. (2011). *Leadership and organizational performance: from research to prescription?* International Journal of Educational Management. 25 (1). 45 – 60.

- Naranja-Gil, D. and Hartmann, F. (2006). *The effect of Management Style and Management Accounting System Design on Performance*. Journal of Management Accounting Research. 4 (1). 33 – 44.
- Nunnally, I. C. and I. M. Bernstein. (1994). *Psychometric Theory*. New York: McGraw-Hill.
- Preston, D.S. and Karahanna, E. (2009). *Antecedents of IS Strategic Alignment: A Nomological Network*. Information Systems Research. 20 (2). 159 – 179.
- Rowe, G.W. (2001). *Creating wealth in organizations : The role of Strategic leadership*. Academy of management Executive. 15 (1). 81 – 94.
- Sharma R., Jones S. and Ratnatunga J. (2006). *The relationships among broad scope MAS, managerial control performance, and job relevant information: A concomitant analysis*. Review of Accounting and Finance. 5 (3). 228 – 250.
- Soobaroyen, T. and Poorundersing, B. (2008) *The effectiveness of management accounting systems Evidence form functional managers in developing country*. Managerial Auditing Journal. 23 (2). 187 – 219.
- Stogdill, R. M. (1974) *Handbook of Leadership*. A survey of theory and research, New York: Free Press. 411.
- Strumickas, M. and Valanciene L. (2010). *Development of Modern Management Accounting System*. Engineering Economics. 21 (4). 377 – 386.
- Washington, R.R. (2007). *Empirical relationships among servant, transformational and transactional leadership: similarities, differences and correlations with job satisfaction and organizational commitment*. A Dissertation Submitted to Graduate Faculty of Auburn University the Degree of Doctor of Philosophy. 1- 114.

แนวทางการประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืนของกลุ่มผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม ตำบลแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

เครือวัลย์ วงษ์ไพฑูริย์ *

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สองประการคือประการแรกเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืนของกลุ่มผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม ตำบลแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปางและประการที่สองเพื่อพัฒนาแนวทางการประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืนของกลุ่มผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือสมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม บ้านนาบ้านไร่ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง จำนวน 171 คน เทคนิคในการรวบรวมข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสำรวจและการตอบแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าคือ การจัดเวทีชุมชน การเสวนา การจดบันทึก กล้องวิดีโอ คัดลอกถ่ายรูป และแบบสอบถามโดยประมวลผลการวิจัยจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร(Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตภาคสนาม (Field Observation) รวมทั้งหาค่าสถิติโดยใช้ร้อยละ ความถี่และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืนของกลุ่มผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่ามเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ (1) ด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่ามเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าโดดเด่นในตัวเองมีชื่อเสียงโด่งดังในด้านความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง อยู่ยงคงกระพัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก้วโป่งข่ามที่ขุดได้จากคอกโป่งหลวง เชิงเขาตำบลแม่ถอด บริเวณหมู่บ้านนาบ้านไร่ และบ้านแม่แก่ง (2) ด้านราคา ไม่แพงเกินไป สามารถซื้อได้ (3) ด้านการประชาสัมพันธ์ เน้นการบอกต่อของลูกค้ำ การเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนทำให้ผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น จากการทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ และ (4) ด้านสถานที่อยู่ใกล้แหล่งกำเนิดของแก้วโป่งข่าม คือคอกโป่งหลวงที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นอาคารจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ OTOP และ ผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม บริเวณด้านหน้าวัดบ้านนาบ้านไร่ การเดินทางสะดวกถึงแม้จะอยู่ไกลจากทางหลวง ในขณะเดียวกันแนวทางการประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืนของกลุ่มผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม ตำบลแม่ถอด อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคือเน้นการให้ความสำคัญกับคุณค่าแก้วโป่งข่ามและความศักดิ์สิทธิ์ด้วยการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เยาวชนในโรงเรียนบ้านนาบ้านไร่โดยสร้างหลักสูตรท้องถิ่นการเจียรระโนแก้วโป่งข่าม นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่าชุมชนร่วมมือในการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่ามว่าเป็นสิ่งที่มีค่าควรแก่การบูชา ในที่ประชุมได้ตกลงทำป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ ป้ายไววนิด แผ่นพับประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับแก้วโป่งข่ามและผลิตภัณฑ์แก้วโป่งข่าม และการประชาสัมพันธ์ทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของแก้วโป่งข่าม แหล่งผลิต ผลิตภัณฑ์ และเพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของหมู่บ้านชุมชนจึงจัดให้มีการเฉลิมฉลองพระเจ้าแก้วโป่งข่ามเป็นประเพณีทุกปี ณ วัดบ้านนาบ้านไร่ ระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม ถึง 1 มกราคม

Key words : การประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืน / แก้วโป่งข่าม / การมีส่วนร่วม

* อาจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

**Guidelines of Sustainable Public Relations of Kaew Pong Kham Product Group at
Mae Thod Sub-District, Theon District, Lampang Province**

Kruawon Wongpaiboon *

Abstract

The purposes of this research were to study the factors affecting sustainable public relations of Kaew Pong Kham product group at Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province and to explore the guidelines of sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group by using Participatory Action Research Process as the research method. The population was 171 members of Kaew Pong Kham product group and their stakeholders. The research area was Baannabaanrai Community, Moo 5 Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province. The techniques of data collection used in this study were community stage, seminar, in-dept interview, observation, focus group discussion, and survey using questionnaires. The statistics used were percentage, frequency and standard deviation.

The results of this study were found that the factors affecting sustainable public relations of Kaew Pong Kham product group were product quality, sacred place, inexpensive price, promotion emphasizing word of mouth, public relations by government organizations, and social relations. Meanwhile, the guidelines of sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group must emphasize on the value creation of Kaew Pong Kham as the sacred product realized by the community and create the learning curriculum or the knowledge center for students in the community. The result also insisted that the community must participate in promoting Kaew Pong Kham to be respectful and both government and private organizations must continuously support the Kaew Pong Kham's related activities. In addition, the members, stakeholders, and researcher agreed to promote Kaew Pong Kham by using posters, billboard, brochures, and radio broadcasting to give information about Kaew Pong Kham and its importance to people in the community and others. They also have project to reserve Kaew Pong Kham as the community resource and to establish the culture and tradition to celebrate the huge Kaew Pong Kham Buddha Image at Baannabaanrai Temple every year from December 30th to January 1st.

Key words: public relations / Kaew Pong Kham / participation

* Lecturer Dr., Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

Introduction

Public relations is a management process which requires good planning and continuous execution in order to establish and maintain good understanding and receive cooperation from the involved organizations. Public hearing may be used for each issue as a guideline for consideration to determine the specific plans and policies in accordance with the resolution or the needs of the group or organization including using public broadcasting to community or organizations to achieve cooperation and mutual benefits. Therefore, public relations is a two - way communication aiming at the target group to gain knowledge and understanding, which will lead to a good relationship and recognition of the work of the organization.

Kaew Pong Kham is the product of Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province. “Kaew” generally means strong clear rock that can be seen through the inside like crystal. “Pong” means to be swelled with air or gas for example, Din Pong (soil that has salt). “Kham” is a dialect meant to be invulnerable so that Kaew Pong Kham means strong clear rock that can be seen through the inside like crystal and is invulnerable. Kaew Pong Kham has a different physical characteristic which is originated in the hallow ground. Therefore, many people believe that the possession of Kaew Pong Kham will be invulnerable. The legend of Kaew Pong Kham’s miracle-performing power has been told continuously by the villagers from the ancient time until now. Although the popularity of using Kaew Pong Kham as an ornament are not as much as 20 years ago, some people are interested in collecting it because of its sacred. Villagers in Mae Thod Sub-district get together as Kaew Pong Kham product group which is found only one place in Thailand. They produce Kaew Pong Kham to be as souvenirs. The process of production begins with cutting gem, burning, and rubbing until it becomes ornaments such as rings, necklaces, lockets, earrings or gemstone quartz crystal Kaew Pong Kham (not cutting gem). (Wongpaiboon, Kruawon, 2008)

Figure 1 : Kaew Pong Kham (not cutting gem) and its various products such as rings and Buddha Images

Previously, people believed in superstitious or magic talisman which greatly influenced the lives and hearts of most ordinary people. However, when the world has evolved and scientific evidences are clearly substantial, including various technologies, such as medical technology taking an active role, the superstition is reduced. Yet there are those who still believe in superstition. Kaew Pong Kham is a sacred object that people respect, while many people assume that gemstones such as quartz glass are suitable for the collection.

In case, the community or Kaew Pong Kham product group at present wants to promote their products to be widely known, they should make uses of the public relations. Therefore, public relations is an important mechanism in the tourism management of Mae Thod Sub-district to interpolate knowledge, image , and understanding to the target people, not

only the tourists, but also the staffs of Mae Thod Sub-district including travel parties and local people living in the tourism attractions. It will be the guideline to develop tourism and sustainable public relations and can be done by emphasizing Kaew Pong Kham as the most valuable image of the community. The community needs to promote Kaew Pong Kham by using sustainable public relations for its priceless growth that the community should be proud of and it will be the center in developing the community continuously.

Thus, the researcher is interested in studying and formulating the guidelines to develop the concept of sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group in order to promote Kaew Pong Kham to be well-known as in the past and to be driving forces to efficiently develop the community.

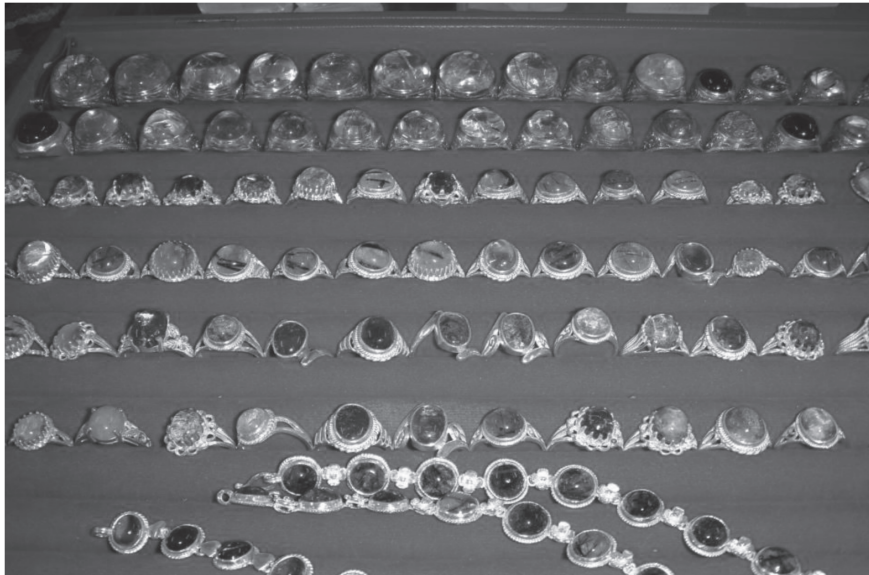

Figure 2 : Kaew Pong Kham was cut and produced to be ornaments as rings and bracelets.

Research Question

How will the guidelines of the sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group at Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province be?

Objectives of the Research

1. To study the factors affecting sustainable public relations of Kaew Pong Kham product group in Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province.
2. To explore the guidelines of sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group by using Participatory Action Research.

Concept Theory and Research Framework

This research “the Guidelines of Sustainable Public Relations of Kaew Pong Kham Product Group at Mae Thod Sub-District, Theon District, Lampang Province” was a participatory action research that studied the factors affecting sustainable public relations and explored the guidelines of sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group.

Thus, the researcher used the concept of marketing mix, word of mouth, and public relations to support the results of the research.

Marketing mix is a broad concept which includes several aspects of marketing relating to creating awareness and customer loyalty. The term is often summarized as the “four P’s”: price, promotion, product, and placement. (Spiro et al., 1998)

There are many influential and appropriate marketing strategies for service business, but there is one interesting and perceivable marketing strategy which customers want to use the service. That is using the strategy of “Word of Mouth” (WOM). WOM means the process of impressed customers tell their impression to other people such as their family members and friends (Matos and Rossi, 2008). It is perceived as having passed through the unbiased filter of “people like me” (Allsop et al., 2007). Besides, WOM is one of the most influential channels of communication in the marketplace. (Wongpaiboon, 2010)

Public Relations is the action of a corporation, store, government, or an individual, in promoting goodwill between itself and the public, the community, employees, and customers. An earlier definition of public relations, by the first World Assembly of Public Relations Associations held in Mexico City in August 1978 was “the art and social science of analyzing trends, predicting their consequences, counseling organizational leaders, and implementing planned programs of action, which will serve both the organization and the public interest.” (Zhao, 1999)

Research Methodology

The methodology of this research was consisted of collecting data from both primary and secondary sources, the study area and population, constructing research instrument, and data analysis. Secondary data was gathered mainly through the document study. Concepts and theories were collected from the community and local organization. The primary data was from the meeting of participatory action research and activities such as observation, in-dept interview from the stakeholders of Kaew Pong Kham. The area of study was Baannabaanrai, Moo 5, Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province, where Kaew Pong Kham product group with 171 members was located. The techniques used to collect data were informal interview, participant observation and non-participant observation, dialogue and focus group discussion, and survey using questionnaires. The researcher checked the data by interviewing both formally and informally throughout activities in order to ensure that the information is most accurate. The content data was analyzed by transferring concepts and related researches to find data relationship leading to factors affecting sustainable public relations of Kaew Pong Kham product group including process changes after the sustainable public relations has been employed.

Figure 3 : Mr. Mongkol Feita, the head of Kaew Pong Kham product group, Dr. Kruawon Wongpaiboon, the researcher, and Mr. Chawalit Thaibandid, the teacher who creates the curriculum of traditional cutting gems for high school students, participated in the celebration of “Phra Chao Kaew Pong Kham” at Baabnabaanrai temple

Figure 4 : Villagers and members of Kaew Pong Kham product group were in a meeting at Baabnabaanrai temple to share their information and ideas for the guidelines of sustainable public relations.

Results and Discussion

The result of the first objective was found from the research study that the first factor affecting sustainable public relations of Kaew Pong Kham product group at Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province was the products of Kaew Pong Kham. A villager found a huge Kaew Pong Kham which looks like the Buddha image and he gave it to the Baannabaanrai temple. The community kept it in the stupa as the sacred sanctuary and called it “Phra Chao Kaew Pong Kham”. People respect it as the most valuable image of the community because they believed that “Phra Chao Kaew Pong Kham” would bring good luck to them. The second factor was the place of Kaew Pong Kham where most of Kaew Pong

Khams were originated from the mountain called “Doi Pong Luang”. The history of “Doi Pong Luang” was told through villagers of its holy place. There were evidences that showed the miracle of Kaew Pong Kham such as people who had serious car accidents and caught in the fire. They did not die or get a little injure even though their cars were mostly damaged and unable to use any more. So they believed that Kaew Pong Kham is invulnerable. The third factor was the price which is inexpensive and affordable starting from 50 baht. The fourth factor was the promotion emphasizing on word of mouth or story telling. Local people have heard about the holy of Kaew Pong Kham from “Doi Pong Luang” at Mae Thod Sub-district, Thoen District. Miracle evidences were told from one generation to another which attracted tourists’ interest to visit Method community and pay respect to “Phra Chao Kaew Pong Kham”. Finally, the local people in Mae Thod community themselves were friendly and nice. Most of the tourists appreciated their smiling faces and good spirits.

The outcomes of exploring the guidelines of sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group were found that emphasizing on the value of Kaew Pong Kham as the most important image of the community was essential. Creation of the local curriculum of traditional cutting gems for junior high school students in the community at Baannabaanrai School should be supported. Besides, to participate in OTOP Grand Sales held in each province, in the regions, and in Bangkok quarterly were other ways to promote Kaew Pong Kham to be well-known. Word of mouth would take its role for sustainable public relations. The community meeting agreed to produce cut-out, posters, billboard, brochures, and radio broadcast to give information about Kaew Pong Kham and its importance. Cut-out should be located along both sides of the highway from Thoen District to Tak Province and from Thoen District to downtown Lampang

Conclusion and Recommendations

The guidelines of sustainable public relations of Kaew Pong Kham Product Group were to emphasize the community to realize the value of Kaew Pong Kham and the growth of its sacred. The study used the meeting and seminar for the community to participate, to share their ideas, and to work together not only to develop their products to be famous but to develop the community also. Yet to create the local curriculum of traditional cutting gems for students Mathayomsuksa 2 and 3 in the community would transfer their local wisdom through generation and persuade their children to recognize the worth of Kaew Pong Kham as the center of the community that everyone in the village should treasure. The result also insisted the community to participate in promoting Kaew Pong Kham to be respectable, and then the word of mouth would spread its attraction widely. Both government and private organizations should support the community in developing their sustainable public relations, participate in the community’s activities, and persist on their culture as the main principle of working to promote their products.

The results of this study could be used as guidelines for other communities which need sustainable public relations for their products as well. The members of the meeting and seminar suggested that Kaew Pong Kham Product Group should publish brochures about its legend, holiness, the address and the map to the permanent place of their products, and telephone number for interested people to contact. Another suggestion was to participate in OTOP Grand Sales and other trade fairs to show and sell their products. At least the audience and participants at the fair can see Kaew Pong Kham products and may be interested in them. They also discussed about the website and exhibition, but they did not have enough budgets to do it. The changes occurred after the study. The provincial office allocated the budget of the year 2555 about two million baht to the community to extend their OTOP center and to provide tools and instruments for cutting gems. The villagers are trained to use those instruments for a faster and better quality production. They can demonstrate the process of their local wisdom

for the customers and tourists at the center too. More people come to the village and the villagers sell more of their products. Their income has been increasing 36 percents in the year 2554 which was higher than the year 2553.

Figure 5 : The example of the outside of the brochure shows the picture of “Phra Chao Kaew Pong Kham” and its information, people’s believes of using Kaew Pong Kham, and ornaments made from Kaew Pong Kham.

Figure 6 : The inside of the brochure shows information of Kaew Pong Kham and its origin, ornaments and cutting gems.

References

- Dee T. Allsop, Bryce R. Bassett and James A. Hoskins. (2007). "Word-of-Mouth Research: Principle and Application." *Journal of Advertising Research*, 47: 398-411.
- Jensen Zhao. *Encyclopedia of Business*, 2nd. Ed. (1999) Retrieved from findarticles.com
- Matos, Celso A. D. and Rossi, Carlos A. V., 2008. "Word-of-mouth communications in marketing: A meta-analytic review of the antecedents and moderators." *Journal of the Academy of Marketing Science*, 36:578-596.
- Spiro, Rosann L.; Rich, Gregory A.;and Stanton, William J. (1998). *Management of a Sales Force*. Irwin/McGraw-Hill. ISBN 025621896X.
- Wongpaiboon, Kruawon. (2008). *Kaew Pong Kham Product Development to Support the Participation in Community Based Tourism Development*, Mae Thod Sub-district, Thoen District, Lampang Province.
- Wongpaiboon, Kruawon. (2010). "Customer Satisfaction and Word of Mouth: Empirical of Chinese Students in Thailand," *Review of Business Research Volume 10 (4)*..

การเพิ่มศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม

ปวีณา งามประภาสม *

บทคัดย่อ

งานวิจัยชั้นเรียนเรื่อง การเพิ่มศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาจากวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้กระบวนการกลุ่มอย่างมีระบบ 2. เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานกลุ่มของนักศึกษา และ 3. เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความไม่สนใจและขาดความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ซึ่งลงทะเบียนเรียนรายวิชาการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2553 จำนวน 30 คน โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในการทำงานกลุ่มและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านกระบวนการกลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นจากการทดสอบย่อยโดยแยกตามประเด็น ได้แก่ ด้านการสร้างแบบสัมภาษณ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.33 ด้านการศึกษาบริบทชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.66 และด้านการวิเคราะห์ชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.34 นอกจากนี้ นักศึกษาเกิดความเข้าใจและมีทักษะในการทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพเป็นขั้นเป็นตอนมากขึ้น อีกทั้ง มีความสนใจและกระตือรือร้นในการช่วยงานกลุ่มมากขึ้น

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ กระบวนการกลุ่ม

* อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

**To Increase the Potential and Learning Achievement by Using
Group Learning Procces**

Paweena Ngamprapasom *

บทคัดย่อ

This classroom study entitled the development of competency and learning achievement by using group process aimed 1) to study and to develop the student' learning achievements from teaching and learning management method in the Community Tourism Management Course by using the group process, 2) to develop the students' group work skill, and 3) to improve the students' behaviors in a lack of attention and a lack of enthusiasm while learning the Community Tourism Management Course. The case studies were 30 students in Community Development major who took the Community Tourism Management Course in the first semester of Academic year 2010. The instruments of this study were the record of group work observation and the learning achievement assessment by using group process.

The results showed that the students had the increasing learning achievement from testing by dividing into 3 points: interviewing section increased 5.33%, studying the communication context section increased 4.66%, and the community analysis increased 3.34% orderly. Moreover, the students understood more and had skills in group work more efficiently and systematically. In addition, the students had more attention and more enthusiasm in assisting group work.

Keyword: Achievement / Group Process

* Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences

บทนำ

จากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในภาคเรียนที่ผ่านมา ผลปรากฏว่านักศึกษาบางส่วนขาดความกระตือรือร้นในการเรียน แม้กระทั่งปัญหาจากการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งพบว่า ชิ้นงานมักไม่มีคุณภาพ การทำงานกลุ่มไม่เป็นระบบ นักศึกษาบางคนเอาเปรียบเพื่อนในกลุ่ม แม้ว่าผู้สอนจะใช้การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับการที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาแต่ยังพบปัญหาดังกล่าวข้างต้นอยู่เสมอ และด้วยสาเหตุดังกล่าว ผู้สอนจึงสนใจพัฒนาทักษะการทำงานด้วยกระบวนการกลุ่ม (Group Process) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาจากวิธีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้กระบวนการกลุ่มอย่างมีระบบ
2. เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานกลุ่มของนักศึกษา
3. เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความไม่สนใจและขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรายวิชาการท่องเที่ยวชุมชน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

บุรุษย์ ศิริมหาสาร ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่าหมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่ตอบสนองความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดทักษะกระบวนการในการแสวงหาความรู้ จนค้นพบความรู้ได้ด้วยตนเองและนำความรู้ต่างๆ ไปปฏิบัติได้ในชีวิตจริง(บุรุษย์, 2545) ภายได้หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดของ อำนวย เดชชัยศรี ที่ได้ให้หลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง "ได้แก่" (อำนวย และคณะ, 2539)

1. ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง คือ แสวงหาข้อมูล ศึกษาทำความเข้าใจ ทดวิเคราะห์ ตีความ แปลความ สร้างความหมายแก่ตนเอง สังเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อความรู้
2. ให้ผู้เรียนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากที่สุด
3. ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันและได้เรียนรู้จากกันและกันให้มากที่สุด
4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ "กระบวนการ" ควบคู่ไปกับ "ผลงาน"
5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยมีขั้นตอน/กระบวนการสอน ดังนี้
  1. ขั้นนำ คือ การสร้าง หรือกระตุ้นความสนใจ หรือเตรียมความพร้อมในการเรียน
  2. ขั้นกิจกรรม คือ การจัดกิจกรรมตามหลักการ
  3. ขั้นวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์อภิปรายผลงานหรือข้อความรู้ที่สรุปได้จากกิจกรรม รวมถึงการวิเคราะห์อภิปรายกระบวนการเรียนรู้
  4. ขั้นสรุปและประเมินผล คือ สรุปและประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

2. แนวคิดการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

อานวย เดชชัยศรี ได้อธิบายการสอนโดยกระบวนการกลุ่มว่ามีลักษณะดังนี้ (อานวย และคณะ, 2539)

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมากที่สุด
2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดคุย ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างกัน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และฝึกความสามารถในการทำงานกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และมีทักษะที่กว้างและหลากหลาย
3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง
4. เน้นกระบวนการเรียนรู้คู่กับผลงาน มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการกลุ่มและกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพ
5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ซึ่งกิจกรรมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม มีลักษณะดังนี้

1. กิจกรรมให้ผู้เรียนกระทำ เพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้
2. กิจกรรมมีลักษณะเป็นกลุ่มย่อย ช่วยผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง
3. กิจกรรมมีลักษณะที่ผู้เรียนค้นหาคำตอบด้วยตนเอง
4. กิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอนการวิเคราะห์และอภิปรายกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กระบวนการทำงาน

กระบวนการแก้ปัญหา

5. กิจกรรมประกอบด้วยการอภิปราย หัวข้อและแนวทางในการทำงานที่นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้
อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ ต้องประกอบด้วย (อนงค์, 2544)

1. จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและมีความหมายกับสมาชิกทุกคน
2. การสื่อสารที่ตรงไปตรงมาและชัดเจน
3. ผู้นำและสมาชิกมีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างกระตือรือร้น
4. สมาชิกรับรู้ทุกอย่างเท่าเทียมกัน
5. การตัดสินใจที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์
6. สมาชิกมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
7. มีความเป็นหนึ่งเดียวกันและมีเอกลักษณ์ของกลุ่ม
8. มีความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในกลุ่ม
9. มีบรรยากาศที่ดี
10. มีกฎเกณฑ์ของกลุ่ม
11. สมาชิกมีทักษะด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม

สอดคล้องกับแนวคิดของ เบ็นจา อ่อนทิวม ที่กล่าวถึงการทำงานเป็นกลุ่มต้องประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ ดังนี้

1) การมีเป้าหมายร่วมกัน คือ ต้องมีการรับรู้และเข้าใจในเป้าหมายร่วมกันว่ามารวมกลุ่มกันเพื่อทำงานอะไร 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือทุกคนต้องมีบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานของกลุ่มในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 3) การติดต่อสื่อสารกันในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน 4) การร่วมมือประสานงานกันในกลุ่มเพื่อให้งานของกลุ่มสำเร็จ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำตามความพอใจ 5) การมีผลประโยชน์ร่วมกัน (เบ็นจา, 2531)

ซึ่ง อนงค์ วิเศษสุวรรณ ได้เสนอขั้นตอนของการทำงานกลุ่ม ได้แก่ (อนงค์, 2544)

1. ขั้นการปฐมนิเทศ เพื่อให้สมาชิกได้รับรู้จุดมุ่งหมาย หน้าที่และลักษณะงาน สร้างความคุ้นเคยระหว่างสมาชิก กำหนดข้อตกลงร่วมกันในการทำงาน

2. ขั้นสร้างความคุ้นเคยและตกลงร่วมกัน ให้สมาชิกจะเริ่มรู้จักกันและชินกับการทำงานกลุ่ม สร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม เช่น ความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เผชิญปัญหาและแก้ไขปัญหา
3. ขั้นสร้างความไว้วางใจและยอมรับซึ่งกันและกัน สมาชิกจะเริ่มสร้างทักษะต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นทักษะความร่วมมือและการพึ่งพากัน รวมถึงการสร้างควมไว้วางใจกัน
4. ขั้นความขัดแย้งและความแตกต่างในการทำงานกลุ่ม ผู้นำกลุ่มต้องช่วยกระตุ้นให้เกิดความผูกพัน เกิดมิตรภาพที่ดีระหว่างสมาชิก โดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เผชิญปัญหาและตัดสินใจปัญหาาร่วมกัน
5. ขั้นสร้างเอกภาพ การยอมรับจุดมุ่งหมาย กระบวนการและสมาชิกภาพ สมาชิกทุกคนจะปฏิบัติตามกฎกติกาของกลุ่มตามที่ตกลงกันไว้
6. ขั้นสร้างงาน สมาชิกรับผิดชอบงานของตัวเอง ผู้นำทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เป็นเพื่อนร่วมงาน
7. ขั้นยุติกลุ่ม เมื่องานเสร็จ สมาชิกก็แยกกันไป การยุติกลุ่มเพื่อก้าวไปข้างหน้า เรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ

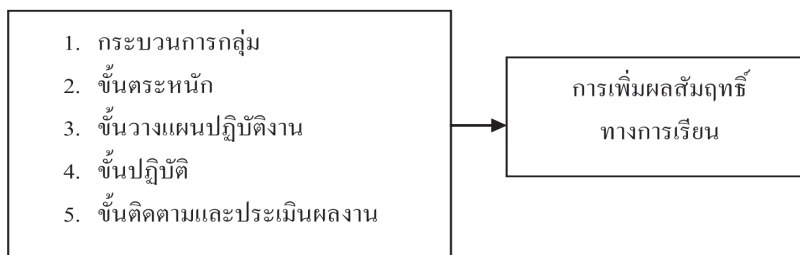
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณภา ดวงชัยปิติ ได้ทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีการเรียนเป็นคณะกับเรียนในชั้นปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนเป็นคณะสูงกว่านักเรียนที่เรียนในชั้นปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพเก้า สุนทรเกส ได้วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการเรียนเป็นทีมกับวิธีการบรรยายประกอบการสาธิต พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเรียนเป็นทีมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบรรยายประกอบการสาธิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และงานวิจัยของอวยชัย โชคบุญยสวัสดิ์ ที่พบว่าผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาด้วยการเรียนเป็นทีมสูงกว่านักเรียนที่เรียนปกติ (วรรณ, 2520)

จริญญารักษ์ ชัยมงคล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับพฤติกรรมการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกัน มีความสามัคคี และมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนในด้านความมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความใฝ่เรียนใฝ่รู้ และมีความเป็นประชาธิปไตย นอกจากนี้บรรยากาศในการเรียนไม่ตึงเครียดส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (จริญญารักษ์, 2551)

ครุณี แ่งทิส ได้วิจัยเรื่อง การใช้ค่ายสังคมจิตเวช กระบวนการกลุ่ม และครอบครัวบำบัด เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในนักเรียนของอำเภอฝางจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พฤติกรรมการใช้สารเสพติดหลังจากใช้กระบวนการกลุ่มลดลงอย่างมีนัยสำคัญ (ครุณี, 2545)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต พฤติกรรมในการทำงานกลุ่มและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านกระบวนการกลุ่ม นำมาจัดหมวดหมู่

หาความสัมพันธ์เชิงเหตุผลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ และการพรรณนาความ โดยอาศัยการประมวลข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิเคราะห์ในบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

1. วางกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. จัดกระบวนการกลุ่มตามทีออกแบปไว้ ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตระหนัก โดยให้นักศึกษาแต่ละคนร่วมกันอภิปรายถึงผลดีผลเสีย และการแก้ไขปัญหาของการทำงานเป็นกลุ่ม 2) ขั้นวางแผนปฏิบัติงาน ซึ่งนักศึกษาแบ่งกลุ่มกันตามความเหมาะสม มีการตั้งชื่อกลุ่ม คัดเลือกประธานและรองประธานกลุ่ม 3) ขั้นปฏิบัติ โดยผู้สอนมอบหมายงานให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม เพื่อร่วมกันวางแผนการทำงาน แบ่งงานและวางแผนว่าจะปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนอย่างไร จากนั้นแต่ละกลุ่มเขียนแผนการทำงานส่งผู้สอนและกลุ่มปฏิบัติงานตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ 4) ขั้นติดตามและประเมินผลงาน โดยนักศึกษาดูติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร หรือมีสิ่งใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

4. นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลและการทำแบบทดสอบย่อยมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และสรุปผลจากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในการทำงานกลุ่ม รวมถึงประเมินผลชิ้นงาน

5. นำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการเพิ่มศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มในภาคเรียนที่ 1 / 2553 พบว่า

1. **ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** จากการทดสอบย่อยในแต่ละครั้ง นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมที่เพิ่มขึ้น ซึ่งหากแยกเป็นประเด็น พบว่า ด้านการสร้างแบบสัมภาษณ์ นักศึกษามีผลคะแนนเพิ่มขึ้นจากครั้งแรกคือจากร้อยละ 53.67 เป็นร้อยละ 59 ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.33 ในด้านการเก็บข้อมูลการศึกษาริบทชุมชน นักศึกษามีคะแนนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 69.67 เป็น 74.33 เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.66 และในด้านการวิเคราะห์ชุมชน การเก็บคะแนนในครั้งที่ 2 ได้ เฉลี่ย 68.67 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากครั้งแรก ร้อยละ 3.34 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบ	การสร้างแบบสัมภาษณ์		การศึกษาริบทชุมชน		การวิเคราะห์ชุมชน	
	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
คะแนนเฉลี่ยจากจำนวน นักศึกษาทั้งหมด	5	6	6	7	6	7
ร้อยละ	53.67	59	69.67	74.33	65.33	68.67
เพิ่มขึ้น ร้อยละ	5.33		4.66		3.34	

2. **การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม** ในส่วนของการพัฒนาทักษะในการทำงานกลุ่มของนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่าการทำงานกลุ่มโดยผ่านทักษะกระบวนการกลุ่มอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตระหนักเพื่อให้นักศึกษาอภิปรายผลดี ผลเสียและการแก้ไขปัญหาของการทำงานเป็นกลุ่ม โดยนักศึกษาได้อภิปรายการทำงานกลุ่ม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการทำงานเป็นกลุ่ม

การทำงาน กลุ่ม	ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ข้อดี	1. มีการแลกเปลี่ยนความรู้/ความคิดเห็น ทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ	19	63.33
	2. สมาชิกในกลุ่มได้รับประสบการณ์ที่ดีในการทำงานร่วมกัน	2	6.67
	3. สามารถทำงานและวิเคราะห์งานได้ดี ทำให้งานมีคุณภาพ	7	23.33
	4. มีการช่วยเหลือกัน ประึกษากันสามารถแก้ไขปัญหาล่วงหน้าได้	7	23.33
	5. เกิดความสามัคคีภายในกลุ่ม	8	26.67
	6. ช่วยลดค่าใช้จ่าย	1	3.33
	7. ทำให้งานเสร็จเร็วขึ้น	7	23.33
	8. สมาชิกในกลุ่มเกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น	1	3.33
ข้อเสีย	1. เกิดการเอาใจเอาเปรียบ ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่รับผิดชอบงาน	19	63.33
	2. การทำงานเกิดความล่าช้า	2	6.67
	3. สมาชิกในกลุ่มเกิดความขัดแย้งได้ง่าย	2	6.67
	4. สมาชิกมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน	14	46.67
	5. การนัดหมายเพื่อทำงานเป็นไปได้อาก ไม่พร้อมเพรียงกัน	9	30
	6. เกี่ยงกันทำงาน	2	6.67
	7. สมาชิกในกลุ่มไม่ถูกกัน	4	13.33
	8. การทำงานไม่ทั่วถึง	1	3.33
	9. การแบ่งงานทำได้ยาก	2	6.67
แนว ทาง แก้ไข	1. มีการประสานการทำงานกัน	3	10
	2. มีการวางแผนการทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน	16	53.33
	3. รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มอย่างเสมอภาคกัน	7	23.33
	4. ปรับความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน	5	16.67
	5. สร้างจิตสำนึกในการทำงานกลุ่ม	6	20
	6. ตรงต่อเวลา	1	3.33
	7. สร้างกฎระเบียบ	4	13.33
	8. สร้างแรงจูงใจในการทำงานกลุ่ม	1	3.33
	9. นัดหมายล่วงหน้าให้ชัดเจน	4	13.33

จากตารางที่ 2 พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นว่าการทำงานกลุ่มมีผลดี คือ ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้/ความคิดเห็น ทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.33 ส่วนผลเสียคือ เกิดการเอาใจเอาเปรียบ ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่รับผิดชอบงานมากที่สุด ร้อยละ 63.33 ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหาควรจะมีการวางแผนการทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจน ร้อยละ 53.33

จากนั้นในขั้นวางแผนปฏิบัติงาน นักศึกษาในแต่ละกลุ่มมีการเขียนแผนการทำงานล่วงหน้าก่อนลงมือปฏิบัติจริงขั้นปฏิบัติ มีการดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามขั้นตอนที่กำหนดให้และมีการแบ่งหน้าที่และบันทึกผลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับ

มอบหมายของสมาชิกทุกคนในละครั้งเพื่อเป็นการติดตามและตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้กลุ่มอื่นๆ ได้วิจารณ์งานของกลุ่มเพื่อนซึ่งนักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นต่อชิ้นงานของกลุ่มอย่างเต็มที่

3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้น จากการทำงานกลุ่มตามขั้นตอนและมีการบันทึกพฤติกรรมทางการเรียน และสังเกตความกระตือรือร้น พบว่า ในช่วง 2 สัปดาห์แรกของการทำกิจกรรม ยังคงมีนักศึกษาบางส่วนที่ไม่ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ไม่ช่วยงานกลุ่ม ขาดงาน มาทำงานไม่ตรงตามที่นัดหมาย หลังจากสัปดาห์ที่ 3 จนถึงสัปดาห์สุดท้ายพบว่า นักศึกษากลุ่มที่มีปัญหานี้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดีขึ้น คือ ทำงานตามที่นัดหมาย ช่วยงานกลุ่มมากขึ้น ซึ่งยืนยันผลจากบันทึกการทำงานกลุ่มของแต่ละกลุ่ม อีกทั้งแต่ละกลุ่มได้มีการสร้างกฎระเบียบขึ้นมาเป็นตัวควบคุมการทำงานกลุ่ม เช่น การเสียค่าปรับ เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการทำให้นักศึกษาทำการแบ่งกลุ่มกัน ด้วยวิธีการจับฉลากเพื่อป้องกันปัญหาการจับกลุ่มกันระหว่างผู้ที่มีผลการเรียนดีและเป็นการกระจายคุณลักษณะของนักศึกษา มีการตั้งชื่อกลุ่ม คัดเลือกประธานและรองประธานกลุ่ม มีการมอบหมายให้ทำการเขียนแผนการทำงานโดยภาพรวมของแต่ละกลุ่ม รวมถึงให้ระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมของกลุ่ม และตั้งกฎระเบียบขึ้นมาด้วยตนเอง อีกทั้งเมื่อเริ่มลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานแต่ละครั้งจะมีการแจกแบบบันทึกเพื่อให้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้บันทึกการทำงานกลุ่ม รวมถึงบันทึกพฤติกรรมการทำงานของสมาชิก ทุกคนในกลุ่มเพื่อติดตามสมาชิกกลุ่มในการช่วยกันทำงาน ผลปรากฏว่า นักศึกษามีการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น ได้ฝึกฝนการจดบันทึกการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมความไม่สนใจและขาดความกระตือรือร้นในการเรียนในรายวิชาดังกล่าวได้ดี

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การเพิ่มศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาจากวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้กระบวนการกลุ่มอย่างมีระบบ 2. เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานกลุ่มของนักศึกษา และ 3. เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการไม่สนใจและขาดความกระตือรือร้นในการเรียนวิชาการท่องเที่ยวชุมชน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มอย่างมีระบบเป็นขั้นเป็นตอน กลุ่มนักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งด้านการสร้างแบบสัมภาษณ์เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.33 ด้านการศึกษาบริบทชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.66 ด้านการวิเคราะห์ชุมชนเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.34 เนื่องจากนักศึกษามีการวางแผนการทำงานร่วมกันก่อนลงมือปฏิบัติจริง มีการแบ่งบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนและในขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ ได้มีการสังเกต บันทึกพฤติกรรมการทำงาน มีการตั้งกฎระเบียบที่สมาชิกกลุ่มบังคับใช้อย่างเคร่งครัด รวมถึงมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ มีการแก้ไขการทำงานทุกครั้งที่พบปัญหา ทำให้ชิ้นงานมีคุณภาพ นักศึกษามีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนดีขึ้นเนื่องจากเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงานกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้ พุดคุย ปรึกษาหารือกับสมาชิกของทุกคนของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอำนาจ เดชชัยศรี (อำนาจ และคณะ, 2539) ที่กล่าวว่า การทำงานเป็นกลุ่มเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พุดคุย ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น และฝึกความสามารถในการทำงานกับผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และมีทักษะที่กว้างและหลากหลาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณมา ดวงชัยปิติ (2520) ได้ทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้วิธีการเรียนเป็นคณะกับเรียนในชั้นปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนเป็นคณะสูงกว่านักเรียนที่เรียนในชั้นปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การพัฒนาทักษะในการทำงานกลุ่มอย่างเป็นระบบของนักศึกษา ผู้สอนได้ใช้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจและมีทักษะในการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เบ็นจา อ่อนทั่วม (2544) ที่กล่าวถึงการทำงานเป็นกลุ่มเป็นการทำงานแบบมีเป้าหมายร่วมกัน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การติดต่อสื่อสารกันในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน มีการร่วมมือและประสานงานกันในกลุ่ม เพื่อให้งานของกลุ่มสำเร็จ ไม่ใช่ต่างคนต่างทำตามความพอใจและสุดท้ายคือ การมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ในส่วนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการไม่สนใจและขาดความกระตือรือร้นในการเรียน นักศึกษา มีความสนใจและกระตือรือร้นในการช่วยงานกลุ่มมากขึ้น เนื่องจาก มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างทั่วถึงและมากที่สุด ผู้เรียนได้พูดคุย ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกันขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อดองค์ วิเศษสุวรรณ (2544) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพของการทำงานกลุ่มว่า งานกลุ่มทำให้น่าสนใจและสมาชิกมีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างกระตือรือร้นสมาชิกมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในกลุ่ม สร้างบรรยากาศ การทำงานที่ดี มีการตั้งกฎเกณฑ์ของกลุ่ม และทำให้สมาชิกเกิดทักษะด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. “กระบวนการกลุ่ม”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.agro.ku.ac.th>

สืบค้น 4 มิถุนายน 2553.

บุรุษย์ ศิริมหาสาร. (2545). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพอยท์.

อำนาจ เดชชัยศรี, ดร.และคณะ. (2539). *กระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา.

อดองค์ วิเศษสุวรรณ,ดร. (2544). *พลวัตกลุ่ม*. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

เบ็นจา อ่อนท้วม. (2531). *กลวิธีในการทำงานเป็นกลุ่ม*. มหาวิทยาลัยพายัพ.

วรรณมา ดวงปิติ. (2520). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยวิธีเรียนเป็นคณะกับเรียนเป็นชั้นปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สอง*. การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

จริญญารัตน์ ชัยมงคล. (2551). *การปรับพฤติกรรมการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแม่ดินวิทยา*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ครุณี แปงทิส. (2545). *การใช้ค่ายสังคมจิตเวช กระบวนการกลุ่ม และครอบครัวบำบัดเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติดในนักเรียนของอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ
กรณีศึกษา ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

ขัตติยา ขัตติยวรา *

อนุรุตร์ สมบูรณ์ ** วิทวัส เสมอใจ **

บทคัดย่อ

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปงยางคก เป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ในการเลือกสรรทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสร้างอาชีพให้แก่คนในชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ประเภทกลุ่มผู้ผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด จำนวน 7 คน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ พบว่า มีกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมผสมผสานกับองค์ความรู้สมัยใหม่ องค์ประกอบของภูมิปัญญาในการทำตะเกียง ประกอบด้วย วิธีการผลิตด้วยระบบช่างฝีมือและระบบการแบ่งงานกันทำ แต่การใช้เครื่องมือยังคงเป็นเครื่องมือทั่วไปซึ่งสามารถทำงานได้หลายอย่าง ไม่ได้พึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูง และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนที่เป็นไปเพื่ออนุรักษ์ของดั้งเดิมมากกว่าเน้นการผลิตจำนวนมากในเชิงธุรกิจ

2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับบุคคล และระดับชุมชนระดับบุคคล มีผู้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด คือ สมาชิกในครอบครัว เครือญาติ โดยการสอนและบอกวิธีทำ ทดลองปฏิบัติ แนะนำ และอาศัยการขัดเกลาทางสังคมแบบค่อยเป็นค่อยไป อุปกรณ์ที่ใช้ คือ วัตถุดิบจริงในการทำงาน และอาศัยการแลกเปลี่ยนชั่งถาตามอย่างไม่เป็นทางการ ส่วนเนื้อหาเป็นเรื่องของกระบวนการผลิต และเทคนิคการเลือกสรรทรัพยากรธรรมชาติมาใช้

ระดับชุมชน มีผู้ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด คือ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเพื่อน กลุ่มผู้สูงอายุและผู้เป็นภูมิปัญญาผ่านวิธีการประชุม เวทีชาวบ้าน โดยอาศัยสื่อบุคคลแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และมีเป้าหมายเพื่อสร้างอาชีพในชุมชน

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ / ปงยางคก

* อาจารย์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง Email: kattiya18@hotmail.com

** นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

**The Study of Local Wisdom in Making Traditional Vegetable-Oil-Lantern,
Case Study : Pongyangkhok Sub-District, Hang Chat District, Lampang**

Kattiya Kattiyawara *

Anirutt Sombhoon ** Wittawat Samerjai **

Abstract

The study of local wisdom in making traditional vegetable-oil-lantern of Pongyangkhok community is a participatory action research. The objective is to gather knowledge and the transferring process of local wisdom in choosing natural resources to build a career for people in the community. The population and sampling group used in this study were members of a community enterprise in Pongyangkhok Sub-District, Hang Chat District, Lampang province of traditional vegetable-oil-lantern manufacturers who currently have a total of seven people. The researcher collected data by using multiple data collection methods, including interviews with a mix of both formal and informal, the participant observation and participation, the descriptive data analysis and content analysis of the in-dept interview and focus groups. The results were as follows.

1. Wisdom of the traditional vegetable-oil-lantern was found to have a systematic process which used the integration of traditional knowledge and modern knowledge. The component of local wisdom in making traditional vegetable-oil-lantern consisted of artisan methods of production and the division of work, but the instruments were general tools which can run several jobs and it did not rely on advanced technology. The utilization of community resources was to preserve the tradition rather than focus on mass production for commercial.

2. Process of transferring local wisdom was divided into two levels: the individual level and community level.

The individual level has served to convey the family members and relatives by teaching and telling how to perform experiments and socialization trend slowly. The device used is the real material in working and the exchange of an informal inquiry. The content is the subject of the manufacturing process and techniques used to select natural resources.

The community level has served to convey the professional group, friends group, the elderly group and people who have local wisdom through the meeting, community stage and through the wisdom of the people exchanging media experiences and aims to build a profession in the community.

Key words : local wisdom traditional / vegetable-oil-lantern / Pongyangkhok

* Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

** Undergrad Student, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาในช่วงหลายสิบปี พบว่า การพัฒนานั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การพัฒนาที่ให้ความสำคัญแก่การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ มักจะมุ่งเน้นไปที่การขจัดปัญหาความยากจน การว่างงาน และการกระจายรายได้ แต่การพัฒนาที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจมากเกินไป ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม

ผลกระทบจากการพัฒนาในด้านวัฒนธรรมที่ส่งผลด้านลบก็มีอยู่มากมาย เช่น การพัฒนาทำให้เกิดวิกฤตทางวัฒนธรรม หรือปัญหาที่เรียกว่า การล่มสลายทางศีลธรรม สิ่งที่สำคัญคือ ภูมิปัญญาและความรู้ท้องถิ่น (อานันท์, 2542)

ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ก่อเกิดและสืบทอดกันมาในชุมชนหมู่บ้าน เมื่อหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับสังคมสมัยใหม่ ภูมิปัญญาชาวบ้านก็มีการปรับตัวเช่นเดียวกัน

ชุมชนปงยางคก จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าของตนเองอยู่หลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาในสาขาศิลปหัตถกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอาชีพ สร้างงานให้แก่คนในชุมชน

การทำตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณ เป็นองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงมานาน ถือเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้และชื่อเสียงให้กับกลุ่มผู้ผลิต แต่ปัจจุบันจำนวนผู้ผลิตตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณลดลง เพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่เริ่มแก่ชรามากขึ้น ประกอบกับคนรุ่นหลังขาดความรู้ ความเข้าใจที่จะสืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ หากคาดการณ์ในอนาคต ภูมิปัญญานี้อาจสูญหายไปซึ่งจะเป็นสิ่งที่น่าเสียดายยิ่ง ดังนั้น ผู้วิจัยและคณะจึงมีความเห็นร่วมกันว่า ประเด็นปัญหานี้ควรได้รับการศึกษาในฐานะงานวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และคาดหวังว่า ภายหลังจากการวิจัยแล้ว คนในชุมชนจะมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณที่ถูกรวบรวม จัดเก็บอย่างเป็นระบบ และมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นฐานข้อมูลของชุมชน แล้วสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการพัฒนาระดับผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังสามารถรักษาภูมิปัญญาอันมีค่านี้ไว้ได้ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พึ่งตนเองได้ เกิดความภาคภูมิใจ และทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งยั่งยืนต่อไป

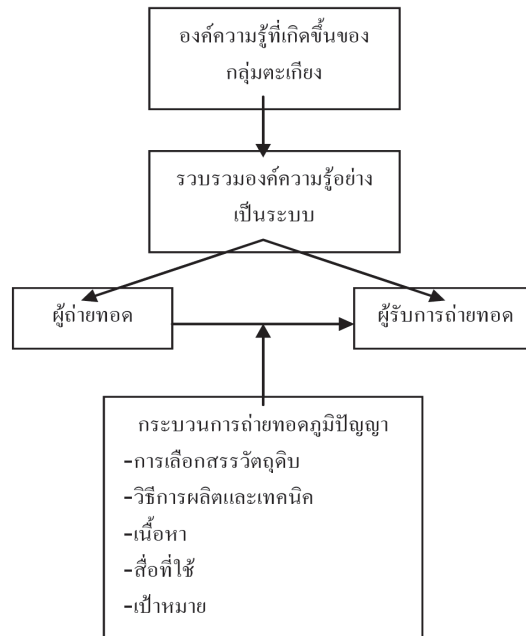
ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามการวิจัยว่า การรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบมีผลต่อการถ่ายทอดความรู้และอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณหรือไม่ อย่างไร ผลการวิจัยที่ได้สามารถเป็นข้อเสนอแนะแก่ผู้สนใจให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น และเป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนที่จะอนุรักษ์สืบทอดต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับการทำตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณ ตลอดจนกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในการทำตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณ

กรอบความคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญามีห้ากระบวนการ ประกอบด้วย การเลือกสรรวัตถุดิบ วิธีการผลิตและเทคนิค เนื้อหา สื่อที่ใช้ และเป้าหมาย ผ่านกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ จากผู้ถ่ายทอดและการถ่ายทอด จากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

วิธีดำเนินการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการหลายวิธีผสมผสานกัน เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกำหนดวิธีดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา สิ่งพิมพ์ ข้อมูลพื้นฐาน ชุมชนปวงยาคก แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทำการศึกษาตามแนวคิด ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ความหมายของภูมิปัญญา สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดต่อกันมา ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และปรับตัวในการดำรงชีวิตประจำวันได้ ประเภทและลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีผู้กล่าวไว้แตกต่างกันไป โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง แต่มักจะถูกมองว่าล้าหลัง คนบางกลุ่มจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญและสืบสานกันมากนัก ส่วนใหญ่แล้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นมักสืบทอดบอกกล่าวกันเป็นการภายใน เช่น สูตรอาหาร หรือตำรับตำราต่างๆ ทำให้ไม่เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไป อาจจำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 10 ลักษณะได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับความเชื่อและศาสนา
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้าน
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับอาหารและผักพื้นบ้าน
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน
6. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
7. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้าน
8. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับสมุนไพรและตำรายาพื้นบ้าน
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์กรรม
10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

2) แนวคิดการจัดการความรู้ และถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น จากงานของ เอกวิทย์ และคณะ (2546) มีดังนี้

การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาการทํากิจการงานต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งความรู้ นั้น นอกจากจะสืบค้นและแสวงหาความรู้มาจากแหล่งต่างๆ แล้ว ยังต้องสร้างความรู้ขึ้นใช้เองด้วย โดยสร้างขึ้น เพื่อเตรียมพร้อมก่อนการทำงาน สร้างขึ้นระหว่างการทำงานและสร้างขึ้นจากการสรุปทบทวนหลังจากเสร็จสิ้นแล้ว โดยอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มหรือเครือข่าย อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีกบเกี่ยวกัน คือ การติดอยู่แก่ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น ไม่สามารถยกระดับไปสู่ “ปัญญา” อันเป็นเป้าหมายที่แท้จริงของการจัดการความรู้ได้

3) แนวคิดเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน/ท้องถิ่น วิบูลย์ (2533) ได้ให้ความหมายของศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง สิ่งที่ทำบ้านสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน โดยกลุ่มชนแต่ละกลุ่มจะพัฒนาสิ่งของขึ้นมา โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อม ศิลปหัตถกรรมของแต่ละกลุ่ม จึงมีลักษณะเฉพาะกลุ่ม เฉพาะถิ่น

ประเทือง (2531) ได้จัดแบ่งศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ตามลักษณะของวิธีการจัดทำเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. งานถัก สาน ทอ คือ การใช้เส้นเชือกหรือหวาย ไขว้สอดประสานกันให้เป็นลวดลายต่างๆ บ้างให้เป็นเส้น และเป็นผืนบ้างให้ติดต่อกัน

2. สาน คือ การใช้เส้นเชือกหรือหวาย ไขว้สอดประสานกันให้เป็นลวดลายต่างๆ บ้างให้เป็นเส้น และผืนบ้าง ให้ติดต่อกันทอ คือ การนำด้ายจากฝ้ายหรือด้ายจากใยไหม มาทอเป็นผืน

3. งานปั้น คือ การปั้นโดยใช้วัสดุที่เป็นดิน ปูน ขี้ผึ้ง โดยมีกรรมวิธีการทำต่อเนื่องตั้งแต่เตรียมวัสดุ การขึ้นรูป แล้วนำไปเผาหรือหล่อต่อไป

4. งานแกะสลัก คือ การแกะสลักวัสดุ เช่น ไม้ หิน เขาสัตว์ งานช่าง ฯลฯ มาแกะเป็นรูปทรงต่างๆ อีกจำพวกหนึ่ง คือ การแกะของสดและวัสดุเนื้ออ่อน เช่น ผลไม้ ผักสด หยกกล้วย หนังกบ เป็นต้น

5. งานไม้ คือ การนำไม้มาประดิษฐ์ด้วยวิธีการขุด เกลา กลึง ตัด และติดต่อกันเป็นของใช้ภายในบ้าน ตั้งแต่ชิ้น เล็กๆ เช่น กระจับปี่ เข็มหมาก ไปจนถึงของใหญ่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เตียง ตั่ง ตู้ และที่ใช้เป็นพาหนะ เช่น เรือ เกวียน เป็นต้น

6. งานประดิษฐ์ คือ การนำเศษวัสดุ มาตกแต่งประดิษฐ์เป็นเครื่องประดับ เช่น ดอกไม้จากกระดาษ เครื่องประดับ จากกะลามะพร้าว เป็นต้น

หัตถกรรมพื้นบ้านนั้น นอกจากจะเป็นเพียงสิ่งที่สร้างขึ้นมาใช้สอยในชีวิตประจำวันแล้ว หัตถกรรมพื้นบ้าน ยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่สั่งมาของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นความศรัทธาเลื่อมใสในศาสนาหรือความเชื่อในการดำรงชีวิตและเป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์สืบต่อกันมาเป็นเวลานาน

4) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชนสิ่งแวดล้อม ให้เห็นปัญหาของตัวเองและเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหา โดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง แก้ปัญหา ได้จริง วิธีการแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มาจากคำว่า “การปฏิบัติ” (Action) และ “การวิจัย” (Research) ที่เกี่ยวข้องกับ วิธีการทำงานร่วมกัน การตกลงใจร่วมกัน การพัฒนาปรับปรุงร่วมกันของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในงานนั้นๆมากกว่าการอาศัย ผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก และโดยอาศัยคุณสมบัติของนักวิจัยที่แตกต่างกับการวิจัยแบบอื่นที่มีอาศัยเครื่องมือการวิจัย และความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเป็นสิ่งสำคัญ Action Research เน้นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพมิใช่เพียงเก็บข้อมูลโดยการส่ง แบบสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างเดียวนั้น มีการเก็บข้อมูลหลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การอภิปราย กลุ่ม (เล็กและใหญ่) การศึกษาค้นคว้าด้วยการวิเคราะห์เอกสารและการสนทนากลุ่ม (Focus group)

กมล (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหา ความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิมๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหา

ในการพัฒนาและเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีส่วนร่วมใช้ประโยชน์ของการวิจัย” ซึ่งสอดคล้องกับสุภางศ์ จันทวานิช (2547) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง วิธีการที่ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย

2. **พื้นที่ในการศึกษา** บ้านต้นคำ-ม่วงชุม ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาด้วยเหตุผล ดังนี้

- 1) เป็นพื้นที่ศึกษาภายใต้โครงการ ABC-PUS/MAG ที่คัดเลือกตำบลปงยางคก
- 2) เป็นชุมชนที่มีการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านโดยยังคงรักษาภูมิปัญญาดั้งเดิมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
- 3) กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา เป็นกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียวเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทำตะเกียงที่ยังคงอยู่

3. **วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา** ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการโดยการกำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า สัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ที่สามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์ นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในการสนทนากลุ่มควบคู่กันไปเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

4. **การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยและคณะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตั้งแต่เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน พบปะผู้นำชุมชน ประธานและสมาชิกกลุ่มตะเกียง ชาวชนและผู้อาวุโสในชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง ได้ถูกจดบันทึก บันทึกเทป และถ่ายภาพ เพื่อนำมาเรียบเรียง ตรวจสอบ และเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนต่อไป

ภาพที่ 1 สนทนากลุ่มกับชาวบ้าน

5. **การวิเคราะห์ข้อมูล** ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยเริ่มจากการจำแนก จัดหมวดหมู่ ประเภทข้อมูล ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลบริบทชุมชน กระบวนการใช้ความรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญา แล้วนำมาวิเคราะห์ความเชื่อมโยง เพื่อทำความเข้าใจและอธิบายความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการดำเนินงาน

องค์ความรู้ของชุมชนปงยางคกในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ มีดังต่อไปนี้

วัตถุดิบ ไม้สักธรรมชาติ ถือเป็นวัตถุดิบหลักในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ การคัดเลือกไม้สัก มาทำตัวตะเกียง ผู้ผลิตจะต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ประณีต ในการเลือกกลดลายของเนื้อไม้ เน้นการไขว้ลายเส้นตามธรรมชาติของไม้ ความต่อเนื่องของลายไม้จะยิ่งเพิ่มความสวยงามให้แก่ตะเกียง ซึ่งผู้ผลิตตะเกียงยึดเอาไม้สัก ซึ่งเป็นไม้ที่หาได้ในชุมชน

ชุมชนบริเวณใกล้เคียง เพื่อรักษารูปแบบของตะเกียงที่จะต้องทำด้วยไม้สักเท่านั้น จึงทำให้ผู้ผลิตยังคงรักษาความเป็นดั้งเดิม ซึ่งสร้างความแตกต่างจากชุมชนอื่นมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2 ตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณที่พร้อมจำหน่าย

น้ำมันพีช สำหรับเป็นเชื้อเพลิงในการจุดตะเกียงเป็นวัตถุดิบที่หาได้ง่ายจากทุกครัวเรือนและ ถือเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งของตะเกียงน้ำมันพีชแบบ โบราณที่ผู้ผลิตให้ความสำคัญใหม่ที่เน้นการลดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงความยั่งยืนของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพราะไม่ก่อให้เกิดควัน ไม่มีกลิ่นเหม็น และราคาประหยัด

ภาพที่ 3 ส่วนประกอบหนึ่งของตะเกียงที่ใช้ น้ำมันพีชเป็นเชื้อเพลิง

กระบวนการผลิต การทำตะเกียงน้ำมันพีชแบบโบราณต้องอาศัยความชำนาญที่ฝึกฝนมานานอาศัยความละเอียดอดทน เป็นการผสมผสานระหว่างงานช่างไม้ฝีมือกับระบบการแบ่งงานกันทำภายในกลุ่มสมาชิก เครื่องมือที่ใช้ ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือที่สามารถทำได้หลายๆ อย่างในชิ้นเดียว เช่น ค้อน ขวาน คีม จึงไม่ได้อาศัยเทคโนโลยีระดับสูงมากนัก

ภาพที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตตะเกียง

กลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ มีสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมจำนวน 10 คน ปัจจุบันเหลือ 7 คน (ตั้งแต่ปี พ.ศ.2546-2552) โดยมี นางพิมพ์ เบ็ญยงค์ เป็นประธานกลุ่ม การบริหารงานภายในกลุ่มเป็นการแบ่งปันความรู้เกี่ยวกับการทำตะเกียง น้ำมันพืชแบบโบราณที่เน้นการถ่ายทอดเป็นรายบุคคลหรือตัวต่อตัว และเป็นการสอนสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง พร้อมๆ กับการบอกเล่า ชักถามได้เมื่อไม่เข้าใจ

เนื้อหาความรู้เป็นไปตามประสบการณ์ของผู้ผลิตซึ่งเป็นเจ้าของภูมิปัญญา การขยายเครือข่ายของกลุ่มตะเกียงให้เกิดการเผยแพร่ในวงกว้างเป็นไปค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่สามารถศึกษาได้จากที่อื่น นอกจากในชุมชนโดยผู้เป็นภูมิปัญญาการทำตะเกียงเท่านั้น

การถ่ายทอดภูมิปัญญา พบในสองระดับ คือ ระดับบุคคล เป็นคนในครอบครัว เครือญาติ สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้เป็นวัสดุของจริง วัตถุดิบ เครื่องมือต่างๆ ที่สามารถหาได้ภายในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและเป็นอาชีพติดตัวเพื่อดำรงชีวิต อีกระดับ คือ ระดับชุมชน เป็นเพื่อนบ้าน สมาชิกในกลุ่มอาชีพ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน ผ่านการเข้าร่วมอบรมสาธิต เวทีชาวบ้าน แต่มีเป้าหมายเพื่อการเสริมสร้างรายได้ภายในชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปงยางคก ได้รวบรวมองค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำตะเกียงที่มีอยู่ในตัวบุคคล ผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่ทำให้คนในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ มงคล ลายคำ (2547) เรื่อง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ทำการศึกษาระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อและเผยแพร่ภูมิปัญญาการปั้นหม้อ โดยผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล พบว่า กระบวนการในการถ่ายทอด คือ จะถ่ายทอดให้ผู้ที่มีความสนใจซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยให้เรียนรู้จากการสังเกตการณ์ทำงานในแต่ละขั้นตอนของการปั้นหม้อแต่ละรูปแบบว่ามีหลักและวิธีการปั้นอย่างไร จากนั้นก็ให้ปฏิบัติจากการปั้นระดับพื้นฐานสู่การปั้นในรูปแบบที่ยากขึ้น โดยผู้ถ่ายทอดความรู้คอยให้คำชี้แนะและแนะนำถึงสิ่งต้องคอยปรับปรุงแก้ไขตามลำดับของกระบวนการ ส่วนการเผยแพร่ภูมิปัญญาการปั้นหม้อ ผลการประเมิน พบว่า ด้านเนื้อหาสาระ ด้านทักษะ ด้านความรู้และประโยชน์ที่ได้รับ ด้านการถ่ายทอดความรู้ ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านเจตคติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้งานเว็บไซต์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการวิจัยของผู้วิจัย ยังสนับสนุนงานวิจัยของ เสถียร(2542) เรื่อง ภูมิปัญญากับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร กรณีศึกษาในวิถีชีวิตชุมชนไทลื้อ จังหวัดเชียงราย ที่ทำการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ประกอบของภูมิปัญญากับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร และอิทธิพลปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิปัญญากับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร ผลการศึกษาของเสถียร พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนวิถีคิด โลกทัศน์ และความเชื่อ ในการให้คุณค่าของชุมชนที่มีต่อสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นองค์ความรู้ที่เป็นความรู้เชิงเทคนิคกับการจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวมีการเรียนรู้ การถ่ายทอด และการปรับตัวท่านกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยผ่านครอบครัว เครือญาติ และหมอบ้านของชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในประเทศไทย มีงานวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกจำนวนมากที่ได้รับความสนใจ และศึกษากันอย่างกว้างขวาง หากแต่ภูมิปัญญาบางอย่างที่ไม่ได้รับการจัดเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบอาจถูกนำเอาไปใช้อย่างไม่เหมาะสม

การศึกษาเรื่องภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ของตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง นอกจากจะเป็นการศึกษาเพื่อรวบรวมองค์ความรู้และกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาแล้ว เป็นบันไดก้าวแรกของการสร้างความตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา โดยเจ้าของภูมิปัญญาและชุมชนได้มีส่วนร่วม การสั่งสอนให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นในคุณค่าของภูมิปัญญาซึ่งจะนำไปสู่การคุ้มครอง ภูมิปัญญาอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคตเพื่อป้องกันไม่ให้นुकคณภายนอกนำไปใช้ประโยชน์ในทางที่ผิด

การนำผลงานไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยจากโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ สามารถเกิดการนำไปใช้ประโยชน์ต่อบุคคล หน่วยงาน และชุมชน ดังนี้

1. กลุ่มตะเกียง สามารถรวบรวมองค์ความรู้จากกระบวนการผลิต การสั่งสมความรู้ ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
2. หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลปงยางคก มีข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แสดงเอกลักษณ์ ความภูมิใจเป็นของชุมชน
3. ชุมชนปงยางคก ได้รับชื่อเสียงในการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและเกิดเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาผ่านช่องทางต่างๆ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณโครงการวิจัยร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ภายใต้โครงการวิจัยร่วมกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการศาสตร์เพื่อ เรียนรู้การพัฒนาพื้นที่ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญาโท (ABC-PUS/MAG) ที่ให้การสนับสนุนทุนการวิจัยโครงการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ กรณีศึกษา ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ งานวิจัยจึงสามารถดำเนินการลุล่วงไปได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- กมล สุดประเสริฐ. (2540). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน*. สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ท.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. (2531). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ : สุทธิสารการพิมพ์.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.th.wikipedia.org/wiki/ภูมิปัญญา>.
- มงคล ลายคำ. (2547). *การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการปั้นหม้อผ่านอินเทอร์เน็ตตำบล ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2535). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- เสถียร ฉันทะ. (2542). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพพืชสมุนไพร กรณีศึกษาในวิถีชีวิตชุมชนไทลื้อ จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2542). *การวิจัยในมิติวัฒนธรรม*. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง นิธิ เอียวศรีวงศ์ วิจารย์ พานิช รสนา โตสิตระกูล และ ม.ร.ว. นางคราญ ชมพูนุท.(2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์

มาลินี สายก้อน *

ไพฑูรย์ อินตะขัน **

บทคัดย่อ

ความต้องการข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจในธุรกิจมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงข้อมูลทางการบัญชีที่จำเป็นต้องอาศัยนักบัญชีที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ โดยทำเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการในจังหวัด ลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ จำนวน 40 คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านคุณค่าจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต และด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการรักษาความลับ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพด้านเจตคติ และด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านความรู้ทางการตรวจสอบภายใน และด้านความรู้ทางการสอบบัญชี

โดยสรุป ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีมีคุณลักษณะด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ ทั้งด้านความรู้ ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ รักษาความลับของกิจการ และมีระเบียบวินัย ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาและครูอาจารย์ ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการปลูกฝังนักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีให้มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ อยู่รอด และเจริญเติบโตในวิชาชีพต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ / บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี

* นักศึกษสาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์วิทย์การจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Desirable Characteristics of Accounting Degree**Malinee Saikon *****Phaithun Intakhan ******Abstract**

Information needs for decision-making in business is very important. Due to fierce competition, good accounting information requires an account with a great quality and excellent feature. So the researcher is interested in studying desirable characteristics of accounting graduates with the objective to explore the desirable features of accounting graduates. The population was 40 entrepreneurs in Lampang, Lamphun and Chiang Mai, and the instrument was questionnaires. The statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The results of this study found that entrepreneurs had the overall opinion about the desirable characteristics of accounting graduates at a high level. When considering each aspect, the highest levels were the ethical values of professional knowledge, ability and performance standards, the professional ethics of transparency, independence, fairness and honesty, and professional ethics for responsibility and confidentiality. The high levels were interpersonal skills, personality, attitude, emotional and personality. And the moderate levels were knowledge of the internal audit and the audit knowledge.

In summary, the entrepreneurs require the accounting graduates to have the professional ethics in knowledge, transparency, independence, honesty, responsibility, confidentiality of the business and discipline. Therefore, the related stakeholders such as the educational institutes and teachers should recognize and give priority to instill accounting students with a scholarly account of the above features which can affect in student success, survival and growth of the profession in the future.

Keywords : desirable characteristics of accounting graduates / accounting graduates

* Undergrad Student, Faculty of Management Science, Lamapang Rajabhat University

** Assistance Professor, Dr., Faculty of Management Science, Lamapang Rajabhat University

บทนำ

ในปัจจุบันมีการเปิดกว้างของธุรกิจเพื่อก้าวไปสู่ระบบการค้าเสรี ซึ่งหมายถึงธุรกิจต่างๆ ทั่วโลกสามารถติดต่อค้าขายกันได้อย่างเสรี กลายเป็นธุรกิจไร้พรมแดน และไม่มีการกีดกันการค้าหรือกีดกันทางการค้าหรือทำธุรกิจระหว่างประเทศ การแข่งขันทางธุรกิจต้องอาศัยความสามารถจากการใช้สติปัญญาความรู้ของคนในองค์กรกับทรัพยากรอื่นๆ ที่มีอยู่และเมื่อระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวมากขึ้น มีการติดต่อทำการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจก็มีความซับซ้อนและพัฒนาก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ ส่งผลถึงการบันทึกการทางเศรษฐกิจ และการบัญชีต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ผู้ใช้ระบบการเงินได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ (ปพฤกษ์, 2552)

วิชาชีพบัญชีมีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจต่างๆ เป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน โดยนักบัญชีเป็นกลไกหลักในการจัดทำข้อมูลและรายงานทางการเงินเพื่อประสานให้ภารกิจของส่วนงานต่างๆ ภายในองค์กรสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย ปัจจุบันบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี ต้องปฏิบัติตามกฎหมายหลัก 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 กล่าวถึง คุณสมบัติ และเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี และพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 กล่าวถึง การจัดตั้งสภาวิชาชีพบัญชี การกำกับดูแลวิชาชีพบัญชี รวมทั้งจรรยาบรรณของนักบัญชี นอกจากนี้แล้วภายใต้ พระราชบัญญัติดังกล่าว มีการขยายวิชาชีพบัญชีออกไปหลายด้าน ซึ่งได้แก่ การทำบัญชี การสอบบัญชี การบัญชีบริหาร การวางระบบบัญชี การบัญชีภาษีอากร การศึกษาและเทคโนโลยีการบัญชี และการบริการเกี่ยวกับการบัญชีด้านอื่นตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง (พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547) ทำให้ความต้องการนักบัญชีมีคุณลักษณะเฉพาะตามไปด้วย ประกอบกับมีสถาบันการศึกษาเปิดสอนใน หลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาการบัญชีในประเทศไทยหลายแห่ง ที่พยายามผลิตบัณฑิตสาขาการบัญชีให้มีคุณลักษณะ และศักยภาพสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรต่างๆ

ตาม พรบ. การบัญชี พ.ศ. 2543 กำหนดคุณสมบัติของนักบัญชีไว้หลายด้าน อาทิเช่น ด้านการศึกษาที่ต้องสำเร็จการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หรือระดับปริญญาตรี และด้านการพัฒนาความรู้ต่อเนื้อที่ที่กำหนดให้ ผู้ทำบัญชีจะต้องเข้ารับการอบรมความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพบัญชีอย่างน้อยครั้งหนึ่งในทุกรอบสามปี จากสถาบันวิชาชีพบัญชีหรือสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่อธิบดีให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่อธิบดีประกาศกำหนด นอกจากนี้แล้วมาตรฐานการศึกษาสากล (International Education Standard: IES) ที่ออกโดย สหพันธ์นักบัญชีสากล (International Federation Accountants: IFAC) ได้กำหนดคุณลักษณะของนักบัญชีอาชีพมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้ (1) นักบัญชีมืออาชีพต้องสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (2) มีทักษะทางวิชาชีพ ในด้านต่างๆ เช่น ทักษะด้านสติปัญญา (3) มีคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพอันอยู่บนพื้นฐานของจรรยาบรรณ (4) มีการสะสมประสบการณ์เชิงปฏิบัติ (5) จะต้องสอบผ่านการประเมินความสามารถทางวิชาชีพ และ (6) จะต้องมีการเรียนรู้อย่างไม่จบสิ้น เห็นได้ว่าคุณสมบัติของนักบัญชีที่สะท้อนคุณลักษณะทั้งตามกฎหมายไทยและ ตามแนวปฏิบัติตามหลักสากลจะให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ต่อเนื่อง เพื่อให้ให้นักบัญชีและวิชาชีพบัญชีเป็นอาชีพที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระ เป็นกลาง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ใช้ข้อมูลทางการเงิน

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้องค์กรต่าง ๆ ได้บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่ตอบสนองความต้องการได้ ซึ่งผู้ใช้ระบบการเงินจะได้รับข้อมูลที่มีคุณภาพ รวมทั้งสถาบันการศึกษาได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงคุณลักษณะบัณฑิต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชีที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับความคาดหวังขององค์กรและผู้รับผิดชอบงานด้านบัญชีที่มีส่วนตัดสินใจในการรับบัณฑิตสาขาการบัญชีเข้าทำงาน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบัณฑิตสาขาการบัญชีให้มีความรู้ความสามารถเข้าไปปฏิบัติงานในองค์กรต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของการบัญชี

การบัญชีเป็นภาษาทางธุรกิจที่บันทึก จำแนก แยกประเภท และสรุปให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของธุรกิจ การบันทึกข้อมูลทางการบัญชีได้ทำกันมานานแล้ว ไม่น้อยกว่า 5 พันปี พัฒนาการทางด้านบัญชี ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การบัญชีแพร่หลายในยุโรปสมัยกลางของประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ระบบบัญชีเริ่มเกิดขึ้นในประเทศอิตาลี ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ก็เป็นผลเนื่องมาจากขยายตัวทางด้าน การหักลดกรรม และพาณิชย์กรรม รวมทั้งความต้องการให้มีการบันทึก การจัดหมวดหมู่รายการตลอดจนการเสนอผลสรุปของการค้าที่ขยายตัวขึ้น ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงวิธีการบัญชีให้มีประสิทธิภาพสูงกว่าที่เป็นมาแต่ก่อน

การบัญชีในประเทศไทย เริ่มมีตั้งแต่สมัยอยุธยาในช่วงปี พ.ศ. 2193 – 2231 ตรงกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในสมัยนี้ประเทศไทยได้มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศยุโรป คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส และโปรตุเกส เป็นต้น บัญชีที่ถูกจัดทำขึ้นเป็นบัญชีแรก คือบัญชีเงินสด และได้ถือปฏิบัติมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เริ่มจัดทำบัญชีเงินพระคลังเป็นหมวดหมู่ และวิชาการบัญชีก็ได้เริ่มมีการศึกษากัน เป็นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 เช่นกัน กล่าวคือในปี พ.ศ. 2482 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บรรจุเรื่องการบัญชีเป็นสาขาหนึ่งใน 8 อย่างของชั้นประโยค 2 ซึ่งเป็นชั้นเรียนสูงสุดของการเรียนสมัยนั้น แต่เป็นเพียงการทำบัญชีเกี่ยวกับการเงินเท่านั้น ยังไม่ใช่หลักการบัญชีคู่ที่แท้จริง ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงโปรดคัดเลือกบุตรข้าราชการส่งไปเรียนด้านพาณิชยศาสตร์และบัญชีที่ประเทศอังกฤษ ด้วยเหตุการณ์ข้างต้นนี้ทำให้การบัญชีของไทยสมัยนั้นเป็นแบบอังกฤษ 00 นอกจากนั้นยังโปรดให้ตั้งโรงเรียนพาณิชยการขึ้น 2 แห่ง คือ โรงเรียนพาณิชยการวัดสามพระยา และโรงเรียนพาณิชยการวัดแก้วฟ้า โดยมีการสอนบัญชีคู่เป็นครั้งแรกในโรงเรียนดังกล่าวและมีบัญชีเพียง 3 เล่ม คือ สมุดบัญชีเงินสด สมุดรายวัน และสมุดแยก ปัจจุบันสภาวิชาชีพวิชาชีพบัญชีเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแล และขับเคลื่อนให้วิชาชีพบัญชีได้รับการยอมรับ และมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลักอยู่ 2 ฉบับคือ พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 (ศคิวิมล, 2554)

คุณลักษณะของนักบัญชี

สหพันธ์นักบัญชีสากล (International Federation of Accountants: IFAC) ได้กำหนดคุณสมบัติของนักบัญชีมืออาชีพซึ่งสะท้อนถึงคุณลักษณะที่นักบัญชีสามารถสรุปได้ดังนี้ (สันสกฤต, 2549)

1. นักบัญชีมืออาชีพจะต้องสำเร็จการศึกษาขั้นต้นทางด้านบัญชีในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาการบัญชี ซึ่งได้กำหนดวิธีการคัดเลือกเข้าศึกษาด้านการบัญชีอย่างเป็นระบบ และมีการจัดการหลักสูตรการบัญชีการ ที่ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ทางวิชาชีพบัญชีระดับสูง ประกอบด้วย ความรู้การบัญชีการเงิน และความรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง และ ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจขององค์กรเพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองเป็นนักบัญชีมืออาชีพได้ในอนาคต

2. นักบัญชีมืออาชีพต้องมีทักษะทางวิชาชีพ (Professional Skills) ในด้านต่างๆ ได้แก่ ทักษะด้านสติปัญญา (Intellectual Skill) ทักษะด้านเทคนิคทั่วไปและเทคนิคเฉพาะเกี่ยวกับวิชาชีพ (Technical Skill) ทักษะส่วนบุคคล (Personal Skill) ทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Interpersonal and Communication Skill) และทักษะด้านการจัดการทางธุรกิจและองค์กร (Organizational and Business Management Skills)

3. มีคุณค่าและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพอันอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรม (Professional Value, Ethic and Attitudes) ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม ความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพ ความสามารถในการรักษาความลับ และความเป็นอิสระ

4. นักบัญชีมืออาชีพจะต้องมีการสะสมประสบการณ์เชิงปฏิบัติ (Experience) เป็นระยะเวลาอันนานและเข้มข้นเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าเป็นนักบัญชีที่มีความรู้และมีทักษะทางวิชาชีพ รวมทั้งมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพอันอยู่บนพื้นฐานของความมีจริยธรรม โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดและมีกระบวนการตรวจสอบอย่างมีมาตรฐานและสม่ำเสมอ

5. นักบัญชีมืออาชีพจะต้องสอบผ่านการประเมินความสามารถทางวิชาชีพ (Professional Capabilities) ซึ่งจะเป็นการประเมินความรู้และทักษะทางด้านวิชาชีพ ตลอดจนการมีคุณค่า ทักษะทางวิชาชีพและจริยธรรม

6. นักบัญชีมืออาชีพจะต้องมีการเรียนรู้อย่างไม่จบสิ้น (Lifelong Learning) โดยถือเป็นภาระหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาและรักษาความสามารถด้านวิชาชีพ โดยมีกฎเกณฑ์และข้อบังคับให้นักบัญชีได้มีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้แล้ว จรัส (2545) กล่าวถึงคุณลักษณะของบัณฑิตอันพึงประสงค์ที่มองได้จากวิวัฒนาการของอุดมศึกษารวมทั้งความจำเป็นในปัจจุบันและอนาคต จำแนกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มคุณลักษณะด้านวิชาชีพ หมายความว่า ความรู้ ทักษะ เจตคติ และ จรรยาบรรณแห่งวิชาชีพแต่ละวิชา ก็ย่อมมีความแตกต่างกันได้ โดยบางวิชาชีพมีการรับรองตามกฎหมาย ให้มีสิทธิเพิ่มเติมเป็นกรณีพิเศษเหนือประชาชนโดยทั่วไป ข้อกำหนดด้านวิชาชีพจึงเป็นข้อกำหนดที่พึงมีการรับสิทธิตามกฎหมายจากรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่รัฐจะมอบหมายให้วงการวิชาชีพนั้นดูแลกันเองโดยควรมีความรู้ความสามารถเพียงพอ ที่จะได้รับสิทธิและดูแลให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบจรรยาบรรณของวิชาชีพ

2. กลุ่มความเป็นนักวิชาการ หมายถึง ความสามารถในการหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง และคงความเป็นนักวิชาการไว้ตลอดเวลา ทั้งนี้ต้องมีวิสัยใฝ่รู้กำกับอยู่ด้วย จึงจะสามารถเป็นนักวิชาการได้ นอกจากนี้นักวิชาการยังมีจรรยาบรรณ หรือศีลของนักวิชาการอันพึงรักษา ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ขโมยทรัพย์สินทางปัญญามาเป็นของตนเองโดยไม่ทำตามหลักวิชาการ

3. กลุ่มกระบวนการความคิด ตั้งแต่การมีวิจารณญาณ สามารถคิดวิเคราะห์และตีค่าสิ่งต่างๆ ได้ ใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงได้อย่างเหมาะสม และสมเหตุผลผล เรียกว่า คิดได้ วิเคราะห์เป็น และใช้ประยุกต์ได้

4. กลุ่มความสามารถที่จะพัฒนาและปรับตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีวิสัยทัศน์และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนวัตกรรม สามารถสร้างงานของตนเองได้ เรียกว่า ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

5. กลุ่มความเป็นพลเมืองดีของประเทศ ของภูมิภาค และของโลก โดยมีค่าความนิยม ความเชื่อที่ถูกต้อง สมฐานะ ทั้งด้านสังคม และมนุษยธรรม เช่น สันติภาพ ความยุติธรรมในสังคม เสรีภาพ เสมอภาค และเอกภาพ อันเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมให้สามารถใช้ความรู้และสมรรถนะไปในทางที่ถูกที่ควร สามารถยืนหยัดได้ในหลักการเป็นที่พึงของสังคมได้

6. กลุ่มคุณธรรม จริยธรรม ตามสมควรแก่ฐานะของผู้ที่ได้รับการศึกษาดี โดยสอดแทรกกำกับอยู่ในพฤติกรรมทุกด้าน ทั้งกาย วาจา และใจ

จากแนวความคิดและงานวิจัยที่ได้กล่าวมาทั้งหมด สถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี ต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มคุณธรรมจริยธรรม กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มวิชาการเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีคือผู้ที่ออกไปประกอบวิชาชีพบัญชี หรือให้บริการด้านบัญชีแก่นายจ้าง ลูกค้า ประชาชน ผู้ลงทุนในประเทศและต่างประเทศ โดยต้องสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานและคุณภาพในการปฏิบัติงานภายใต้มาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชี มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 และ พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ให้เป็นที่เชื่อถือต่อสาธารณะชนและเพื่อเป็นการรักษามาตรฐานและคุณภาพในวิชาชีพบัญชีให้สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจ และความคาดหวังขององค์กรต่าง ๆ โดยต้องยึดจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัด บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีจึงควรมีความรู้ความสามารถและบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้คือ (1) มีความรู้ทางวิชาชีพบัญชี ได้แก่ ความรู้ทั่วไป ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี ความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และความรู้ในวิชาชีพบัญชี (2) มีทักษะของความเป็นนักบัญชี ได้แก่ ทักษะในการใช้สติปัญญา ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในการติดต่อสื่อสาร และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ(3) มีคุณค่าทางวิชาชีพและจรรยาบรรณของนักบัญชี ประกอบด้วยความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบและรักษาความลับ และ (4) มีบุคลิกภาพของความเป็น

นักบัญชี ประกอบด้วยบุคลิกภาพด้านการต่างกายบุคลิกภาพด้านการใช้คำพูด บุคลิกภาพด้านรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพด้านอารมณ์ บุคลิกภาพด้านเจตคติ และบุคลิกภาพด้านการแต่งกาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการในจังหวัดลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ จำนวน 40 คน

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จังหวัดลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วันที่ 1 – 30 พฤษภาคม 2555

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น โดยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.966 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert โดยระดับที่ 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด และ 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งคะแนนที่ได้จะนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามระดับความสำคัญ โดยยึดหลักเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด เป็นแบบ likert-scale

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ดำเนินการจัดทำแบบสอบถาม ตามจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างพร้อมตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วน และความสมบูรณ์ของเอกสารเตรียมนำส่งทางไปรษณีย์

2. ขออนุญาตราชการจาก คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางโดยแนบพร้อมทั้งแบบสอบถามที่ส่งไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการในจังหวัดลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัยทางไปรษณีย์

3. ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้กับประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มส่งแบบสอบถามตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2555 จำนวน 200 ฉบับ และความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ ภายใน 15 วัน หลังจากได้รับแบบสอบถาม หากไม่ได้รับแบบสอบถามกลับมาภายใน 30 วัน ผู้วิจัยจะดำเนินการติดต่อประสานทางโทรศัพท์ไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เคยส่งแบบสอบถามไปเพื่อให้แน่ใจว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างได้รับแบบสอบถามหรือไม่ แต่ถ้ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามไปประชากรกลุ่มตัวอย่างเดิมอีกครั้ง

4. เมื่อครบกำหนด 30 วัน และได้รับแบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 40 ชุด แล้วนำมาสำรวจความถูกต้องครบถ้วน และสมบูรณ์ของเนื้อหาในแบบสอบถาม

5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 92.5) เป็นผู้บริหารระดับล่าง (ร้อยละ 67.5) รับผิดชอบงานด้านบัญชีการเงินเป็นหลัก (ร้อยละ 75) ประสบการณ์การดูแลรับผิดชอบงานบัญชี มากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 27.5) และส่วนใหญ่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Express (ร้อยละ 32.5)

2. คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ สรุปได้ดังตารางต่อไปนี้
ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์

คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความรู้ทั่วไป	3.90	.72	มาก
ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี	3.84	.53	มาก
ด้านความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.08	.69	มาก
ด้านความรู้ทางบัญชีการเงิน	3.60	.82	มาก
ด้านความรู้ทางการบัญชีบริหาร	3.56	.90	มาก
ด้านความรู้ทางการสอบบัญชี	3.31	.82	ปานกลาง
ด้านความรู้ทางการตรวจสอบภายใน	3.32	.82	ปานกลาง
ด้านการใช้สติปัญญา	3.92	.64	มาก
ด้านทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์	4.30	.47	มาก
ด้านทักษะในการติดต่อสื่อสาร	4.05	.46	มาก
ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต	4.53	.41	มากที่สุด
ด้านคุณค่าจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน	4.55	.53	มากที่สุด
ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการรักษาความลับ	4.53	.63	มากที่สุด
ด้านบุคลิกภาพในการแต่งกาย	4.18	.63	มาก
ด้านบุคลิกภาพในการใช้วาจา	4.21	.64	มาก
ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์	4.22	.45	มาก
ด้านบุคลิกภาพทางเจตคติ	4.23	.37	มาก
รวม	4.01	.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณค่าจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.55$) ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{x} = 4.53$) และด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการรักษาความลับ ($\bar{x} = 4.53$) อยู่ในระดับมาก จำนวน 14 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกดังนี้ ด้านทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{x} = 4.30$) ด้านบุคลิกภาพด้านเจตคติ ($\bar{x} = 4.23$) ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ ($\bar{x} = 4.22$) และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการตรวจสอบภายใน ($\bar{x} = 3.32$) และด้านความรู้ทางการสอบบัญชี ($\bar{x} = 3.31$)

3. คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านคุณค่าจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต และด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการรักษาความลับ เป็นด้านที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด 3 ลำดับแรก ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายละเอียดคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชีที่พึงประสงค์

คุณลักษณะของบัณฑิต สาขาวิชา การบัญชีที่พึงประสงค์	ระดับความคิดเห็น					$\bar{X}$ (S.D.)	แปรผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
จรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ และมาตรฐานในการปฏิบัติงาน							
1. การรักษาระเบียบวินัย	23 (57.5)	16 (40.0)	1 (2.5)			4.55 (0.55)	มากที่สุด
2. การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	23 (57.5)	13 (32.5)	4 (10.0)			4.47 (0.68)	มาก
3. มีความสามัคคี	26 (65.0)	13 (32.5)	1 (2.5)			4.62 (0.54)	มากที่สุด
จรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต							
1. มีความซื่อสัตย์	28 (70.0)	12 (30.0)				4.55 (0.55)	มากที่สุด
2. มีเหตุผล	18 (45.0)	22 (55.0)				4.48 (0.68)	มาก
3. มีความยุติธรรม	21 (52.5)	16 (40.0)	3 (7.5)			4.63 (0.54)	มากที่สุด
4. มีความเมตตากรุณา	21 (52.5)	19 (47.5)				4.53 (0.51)	มากที่สุด
จรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการรักษาความลับ							
1. มีความรับผิดชอบ	28(70.0)	11(27.5)	1(2.5)			4.68(0.52)	มากที่สุด
2. มีความกตัญญู	23(57.5)	11(27.5)	6(15.0)			4.43(0.75)	มาก
3. มีความเสียสละ	23(57.5)	13(32.5)	4(10.0)			4.48(0.68)	มาก
4. มีความอดุสาหะ	23(57.5)	13(32.5)	4(10.0)			4.48(0.68)	มาก
5. รักษาความลับขององค์กร	28(28.0)	8(20.0)	4(10.0)			4.60(0.67)	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีความสามัคคี ($\bar{x} = 4.68$) การรักษาระเบียบวินัย ($\bar{x} = 4.55$) และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ($\bar{x} = 4.47$)

ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพกับความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีความยุติธรรม ($\bar{x} = 4.63$) มีความซื่อสัตย์ ($\bar{x} = 4.55$) มีความเมตตากรุณา ($\bar{x} = 4.68$) และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีเหตุผล ($\bar{x} = 4.48$)

ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการรักษาความลับ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.68$) และ รักษาความลับขององค์กร ($\bar{x} = 4.60$) และอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีความอดุสาหะ และมีความเสียสละ ($\bar{x} = 4.48$) และมีความกตัญญู ($\bar{x} = 4.43$)

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านคุณค่าจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีเป็นคนที่รักษาระเบียบวินัย ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2551) พบว่า ผู้ประกอบการ โดยรวมต้องการบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่มีคุณลักษณะด้านคุณค่า จรรยาบรรณมากที่สุด

นอกจากนั้นแล้วผู้ประกอบการยังต้องการให้บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีมีจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อสัตย์ และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบและการรักษาความลับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2551) และจรัส สุวรรณมาลา (2545) กล่าวว่า บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีต้องมีคุณค่า จรรยาบรรณของบัณฑิตสาขาการบัญชี ได้แก่ มีความซื่อสัตย์ รักษาความลับของกิจการ มีทักษะและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

2. ผู้ประกอบการ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ ด้านจรรยาบรรณใน วิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบและการรักษาความลับ อยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ผู้ประกอบการต้องการให้ บัณฑิต สาขาวิชาการบัญชีมีความรับผิดชอบต่องานที่ปฏิบัติ มีความเสียสละและยินดีช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเมื่องานตนเองแล้วเสร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวดี วุฒิกรณ์ (2550) พบว่า สถานประกอบการต้องการนักศึกษาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ที่มีความรับผิดชอบมากที่สุด ไม่ทิ้งงานโดยไม่มีเหตุอันควร ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังและรอบคอบตามมาตรฐาน การบัญชีที่รับรองทั่วไป และไม่รับรองในงานที่ตนไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ

สรุปผลการวิจัย

ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ ได้แก่ ด้านคุณค่า จรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ได้แก่ มีความสามัคคี การรักษาระเบียบวินัย และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพกับความโปร่งใส ความเป็น อิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ได้แก่ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์ มีความเมตตา กรุณา และมีเหตุผล และด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบ และการรักษาความลับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ได้แก่ มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ และมีความกตัญญู

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครู อาจารย์ สาขาวิชาการบัญชีควรให้ความสำคัญกับการปลูกฝังนักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีให้ตระหนัก และเห็นความสำคัญของการรักษาจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงาน เช่น การปลูกฝังให้นักศึกษามีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

1.2 นักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีและผู้ที่เกี่ยวข้อง ต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ฝึกให้ตนเองมีความรับผิดชอบ และรู้จักใช้เหตุผลและผล เพื่อเป็นบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเน้นการศึกษาวิจัยในชั้นเรียน เพื่อหาคำตอบว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร เพื่อทำให้ บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีวินัย และมีบุคลิกภาพที่ดี

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัย เรื่อง คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์ เป็นการจัดกิจกรรมโดยบูรณาการการเรียน และงานวิจัยเข้ากับการเรียนการสอน และให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง คณบดีคณะวิทยาการจัดการ ที่ได้ให้การอนุเคราะห์ สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัย ครั้งนี้ให้ลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จรัส สุวรรณเวลา. (2545). *อุดมศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
 บุญชม ศรีสะอาด. 2545. *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.
- นันทวดี วุฒิกกรม์. (2550). *คุณลักษณะของนักบัญชีที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการต้องการในจังหวัดพะเยา*. การศึกษา
 อิศระ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- เพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2551). *คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาการบัญชีที่องค์กรและผู้รับคิดชอบงานด้านบัญชีพึงประสงค์*.
 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. <http://www.dpu.ac.th/researchcenter/archive.php?act=view&id=40> ค้นเมื่อ
 1 กันยายน 2554
- ลลิตา ปรีดาภรณ์. (2547). *คุณภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยรุ่นปีการศึกษา 2543 – 2545 ตามการรับรู้
 ของนายจ้าง/ผู้บังคับบัญชา*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ศศิวิมล มีอำพล. (2554). *ทฤษฎีการบัญชี เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพฯ : อินโฟไมนิ่ง
- สันสกฤต วิจิตรเลขการ. (2549). *International Standards (IES) กับวิชาชีพบัญชีในประเทศไทย*, จุลสารสมาคมบัญชี
 ไทย 3 (1)
- สภาวิชาชีพบัญชี. 2547. “พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
<http://www.fap.or.th> ค้นเมื่อ 1 กันยายน 2551.

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

อุดม คุมา *

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และรูปแบบระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชน และเพื่อศึกษารูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายสังคมนโยบายอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชน รวมทั้งเพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำชุมชนจำนวน 82 คน และประชาชนในชุมชนตำบลพระบาท อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 14 ชุมชน จำนวน 500 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ

ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ความสัมพันธ์และรูปแบบระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนและประชาชนของชุมชนตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นไปในลักษณะเป็นการช่วยเหลือ ฟังพาอาศัยเอื้อเฟื้อต่อกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของสังคมไทยเพราะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เน้นความช่วยเหลือเกื้อกูลและการตอบแทนที่เราเรียกว่า “บุญคุณ” ความสัมพันธ์ในลักษณะเช่นนี้นับว่ามีผลดีต่อคนไทยทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจการเมือง ในส่วนของรูปแบบเครือข่ายโครงสร้างทางสังคมพบว่า พัฒนามาจากระบบเครือญาติในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ด้วยความสัมพันธ์ในระบบดังกล่าว จึงทำให้ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนยังเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นนั่นเอง รวมทั้งความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น พบว่าหากผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะ หรือคุณสมบัติและความรู้ ความสามารถที่ดี จะเป็นคุณสมบัติที่สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผ่านสายสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของกับผู้นำชุมชนกับประชาชน

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ / การมีส่วนร่วมทางการเมือง

* นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยธนบุรีเชียงใหม่

**Patronage Relationship between Community Leaders and People Affecting Political Participation in Prabaht
Sub-district, Muang Lampang District, Lampang Province****Udom Khuma *****Abstract**

The purposes of this quantitative research were to study the patronage relationship between community leaders and people, to study the model and structure of social network, and to study the patronage relationship between community leaders and people that affects political participation in Prabaht Sub-District, Muang Lampang District, Lampang Province. The population in this study was 82 community leaders and 500 people from 14 communities in Prabaht Sub-District, Muang Lampang District, Lampang Province. The instruments used in this research were questionnaires. The statistic used to analyze the data was percentage.

The results of this study were found that the patronage relationship between community leaders and people that affects political participation was to help and rely on each other with generosity. That such a relationship is crucial to the life of Thai society because the patronage relationship focuses on fostering and rewarding relationships which we call “gratefulness”. This relationship is a positive effect on the social and political economy in Thailand. The model and structure of social network is the development of kinship in the community mostly. Such associated system is enabling the patronage system to the community in the tightly interlaced. The study of the patronage relationship between community leaders and people that affects political participation showed that community leaders who have good qualifications, knowledge, and great ability is a feature that encourages the people in the community to have political participation through the patronage relationships with community leaders and their residents.

Keyword : Patronage relationship / political participation

---

* Ph.D. student, Doctor of Philosophy Development Administration, North-Chiang Mai University

บทนำ

พื้นฐานสังคมไทยแต่เดิมนั้นค่อนข้างเป็นสังคมที่มีแต่ความสุข มีการพึ่งพาอาศัยกัน อยู่กันแบบพี่แบบน้องและทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการเกษตรกรรม การดำเนินชีวิตโดยทั่วไปจึงเป็นไปแบบเรียบง่าย มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ เมื่อมีการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก็เกิดความสัมพันธ์ต่อกันในหลายรูปแบบ สิ่งนี้เองที่โยงโยคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นปกติสุข โดยความสัมพันธ์ทางสังคมขั้นพื้นฐานที่เห็นเป็นปรากฏการณ์โดยทั่วไปก็คือความสัมพันธ์ทางเครือญาติ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์รูปแบบอื่นอีกมากมายและที่โดดเด่นอย่างยิ่งในสังคมไทยก็คือ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ด้วยเหตุที่ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อนและประกอบด้วยสถาบันอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปึกแผ่น อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา ซึ่งสถาบันเหล่านี้ไม่ได้ดำรงอยู่แบบโดดๆ หากแต่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน อาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งบทบาทหน้าที่ ฐานะหรือตำแหน่งของบุคคลในสังคมเหล่านี้เราเรียกว่า “สถานภาพทางสังคม” ในขณะที่เดียวกันทุกคนย่อมทำตามบทบาทและสถานภาพของตนเอง ด้วยเหตุเหล่านี้เองที่ก่อให้เกิดชนชั้นทางสังคมที่มาจากความแตกต่างทางด้านฐานะอำนาจ หน้าที่ ระบบชนชั้นนี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของคนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะส่งอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของคนในเชิงอุปถัมภ์ที่ฝ่ายที่เป็นผู้ให้จะเป็นบุคคลที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากร ความมั่งคั่ง และอำนาจและเป็นคนในชนชั้นที่เหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นผู้รับซึ่งเป็นผู้ต้องการความช่วยเหลือในด้านต่างๆ

ผู้นำชุมชนอันหมายถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชนรวมทั้งบุคคลที่มีบุคลิกภาพ อุปนิสัยและความสามารถในสถานการณ์หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนนอกเหนือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน หัวหน้ากลุ่มและผู้นำอื่นๆ ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน เพื่อให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งสาธารณชนมีความหวังกังวล มีความต้องการและมีทัศนคติที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะเกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน(วันชัย, 2543) ประชาชนไม่สามารถที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ หากไม่ได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอเกี่ยวกับทางเลือกและผลที่ติดตามมาภายหลัง ดังนั้นผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทที่สำคัญมากในภารกิจที่จะเอื้ออำนวย ส่งเสริมสนับสนุนและมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยอาศัยรูปแบบและโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระบบสังคมการเมืองและเศรษฐกิจของชุมชน เพราะสังคมชุมชนยังคงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประชาชนย่อมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะต่างๆ อันเกิดเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้นมา

บทบาทของผู้นำชุมชนมาจากการเลือกและได้รับการยอมรับของประชาชนในชุมชน สามารถแยกพิจารณาบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนเป็น 3 ประการ คือ ประการที่ 1 บทบาทการเป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งต้องดูแลทุกข์สุขและผลประโยชน์ของประชาชนในชุมชน เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนต้องถือเป็นธุระให้ ประการที่ 2 บทบาทของการเป็นตัวแทนของทางราชการ ที่เกิดขึ้นตามกฎหมายบัญญัติ ประการที่ 3 บทบาทของการเป็นผู้นำทางธรรมชาติมีฐานะบทบาททางสังคมเด่นกว่าบุคคลอื่นในสังคมชนบท บทบาทของผู้นำชุมชนเป็นที่ยอมรับว่า เป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะ การทำหน้าที่ผู้นำด้านความคิด ชักชวน โน้มน้าวให้ประชาชนในชุมชนมีความสนใจการเมือง และมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น ไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เป็นต้น จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยเรื่อยมาภายใต้สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และสถานภาพของคนในสังคมที่เปลี่ยนไป ขึ้นอยู่กับความมั่งคั่งเชิงเศรษฐกิจ แต่เหตุและปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงก็ยังไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมไทยพื้นฐาน เพียงแต่ส่งผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับหลักความสัมพันธ์ทางสังคมบ้าง เช่น คำที่ใช้เกี่ยวกับผู้มีอำนาจ เจ้านาย เดิมหมายถึงผู้มีอำนาจในทางการเมืองการปกครอง ก็ได้ขยายขอบเขตความหมายครอบคลุมไปถึงผู้มีอำนาจบริหารในองค์กรทางการเมืองการค้าหรือผู้บังคับบัญชาในหน่วยงาน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อยในระบบอุปถัมภ์ซึ่งผูกพันด้วย “บุญคุณ” ยังเป็นเรื่องหลักที่สำคัญมากแม้ว่า

ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจกลายรูปไปเป็นความสัมพันธ์เชิงผลประโยชน์ทางการเมือง การอุปการะอุปถัมภ์เป็นระยะเวลานาน มีน้อยลงแต่กลายเป็นการแลกเปลี่ยนที่มีสัญญาในการตอบแทนเป็นหลักมากขึ้น (สุวรรณ และ เนื่องน้อย, 2542)

ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่องนี้ เพราะชุมชนในตำบลพระบาท แต่เดิมเป็นพื้นที่ที่ประชาชนส่วนใหญ่ดำรงชีพด้วยการเกษตรกรรม พื้นฐานความสัมพันธ์ในชุมชนส่วนมากจะเป็นระบบอุปถัมภ์กันในหมู่เครือญาติ ไม่ได้สลับซับซ้อน และเกิดการสังคมนิยมของนักการเมืองที่มีต่อผู้นำชุมชนที่อยู่ในลักษณะที่เป็นระบบอุปถัมภ์เชิงอำนาจ และผู้นำชุมชนก็เป็นผู้นำรุ่นเก่าที่นำพาทั้งระบบอุปถัมภ์ดังกล่าวจึงทำให้การเมือง จะต้องรับอุปถัมภ์ผู้นำชุมชนเพื่อเป็นตัวกลางในการดำรงไว้ซึ่งฐานะและสถานะในการเลือกตั้งทุกระดับ ต่อมาความเจริญทางด้านสังคม และการเมืองพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับทำให้ตำบลพระบาทถูกรวมขึ้นอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองเขลางค์นคร ซึ่งเป็นการบริหารจัดการตามระบบราชการอีกแบบหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานของรัฐที่จะนำนโยบายต่างๆ ของรัฐมาปฏิบัติตามที่นักการเมืองซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนเลือกเข้าไปบริหารประเทศ ร่วมกันกำหนดเป็นนโยบาย กอปรกับความเจริญของภาวะเศรษฐกิจโลกจึงทำให้เกิดการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อแข่งขันกับตลาดโลกจึงทำให้พื้นที่ตำบลพระบาทมีโรงงานอุตสาหกรรมเชรามิคผุดขึ้นมากมาย เพื่อรองรับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและความเจริญทางด้านเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ และหากมองในด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้นำชุมชนและประชาชนรุ่นใหม่ ซึ่งได้รับการพัฒนาด้านองค์ความรู้ และการกล่อมเกลามาทางจิตใจจากความเป็นสถาบันของสังคมไทยแล้ว ทำให้มุมมองของผู้นำชุมชนเริ่มกว้างขึ้นและส่งผลกระทบต่อความคิดของประชาชนในชุมชนมากขึ้นด้วย ด้วยความเจริญและการพัฒนาทางด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วจึงอาจทำให้วิถีชีวิตของผู้นำชุมชนบางส่วนนอกเหนือจากก้นนั้น ผู้ใหญ่บ้าน หรือบุคคลที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการซึ่งไม่มีค่าตอบแทนอาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนาดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับนักการเมืองที่มีทรัพยากรและอำนาจเหนือกว่าอีกทั้งพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในอันที่จะเป็นสิ่งรื้อในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ดังกล่ามาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นั้นจะแทรกตัวในทุกกระบวนการของสังคมชุมชนรวมทั้งชุมชนตำบลพระบาทจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชน รวมทั้งรูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายสังคมระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนและความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ทราบถึง บทบาททางการเมืองของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและยังทำให้ทราบถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่ทำให้รัฐ สังคม สถาบันและองค์กรต่างๆ รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษานี้ไปอ้างอิง รวมทั้งนำไปแก้ไขปัญหาต่างๆได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษารูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายสังคม ระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาเฉพาะความสัมพันธ์และรูปแบบระบบอุปถัมภ์ รูปแบบและโครงสร้างเครือข่ายสังคมระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชนตำบลพระบาท รวมทั้งความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนที่

มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2550 ถึง เดือนกันยายน 2551

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องนี้ใช้ แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน และ แนวคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์ เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่มีสถานภาพทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่อยู่ร่วมกันได้ เพราะมีลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันที่เพื่อนระหว่างกันอยู่ด้วย ผู้อุปถัมภ์ (ผู้ให้) ซึ่งมีทรัพยากรในการครอบครอง เช่น ทรัพย์สินเงินทอง ที่ดินหรืออำนาจ มากกว่าจะเป็นฝ่ายอุปการะคุ้มครอง เพื่อให้ผู้รับการอุปถัมภ์ (ผู้รับ) ให้รอดพ้นจากการถูกกดขี่จากผู้อื่นและจากอันตรายต่างๆ และส่วนผู้รับเองก็ตอบแทนด้วยการให้ความนิยมชมชอบให้ข่าวสารหรือ อื่นๆ โดยพื้นฐานแล้วระบบอุปถัมภ์จะเป็นความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนก็ต่อเมื่อ “ผู้ให้” มีคุณธรรมและ “ผู้รับ” ยินยอมมอบความภักดีให้ และความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนไทย เพราะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เน้นการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและตอบแทนสิ่งที่เราเรียกว่า “บุญคุณ” ดังนั้นแนวคิดระบบอุปถัมภ์คือการที่ผู้อยู่ในฐานะต่ำกว่าไปพึ่งพิงหรือรับอุปถัมภ์จากผู้ที่อยู่ในฐานะที่เหนือกว่า เป็นลักษณะความสัมพันธ์ในแนวคิด เพราะสังคมไทยยอมรับในอำนาจของคนที่มีตำแหน่ง อำนาจ บารมี อิทธิพลที่เหนือกว่าจะสามารถบังคับหรือโน้มน้าวผู้ที่อยู่ต่ำกว่าให้ปฏิบัติตามคำสั่งได้ (อมรา และ ปรีชา, 2545) ระบบอุปถัมภ์เป็น 2 ระบบ ภายในโครงสร้างทางชนชั้นอันเดียวกัน ประเภทแรก ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์อย่างเป็นทางการและอีกประเภทหนึ่ง คือ ระบบอุปถัมภ์อย่างไม่เป็นทางการ

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ซึ่งอยู่ในอำนาจหรือตำแหน่งที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้นำ เป็นผู้ซึ่งสามารถมีอิทธิพลในการจัดสรรและจัดการต่อสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ มากกว่าคนอื่นๆ ในชุมชนนั้นและสามารถที่จะก่อให้เกิดการกระทำ กิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งสามารถที่จะจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งสอนของตนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ถึงต้องการทั้งของตัวเองและสมาชิกของชุมชน ดังนั้นสรุปได้ว่าผู้นำชุมชน หมายถึงผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบกับความสามารถพิเศษในชุมชนนั้นๆ ซึ่งในกลุ่มชนแต่ละกลุ่มย่อมประกอบ ด้วยบุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ความสามารถ หรือทักษะที่แตกต่างกันไปในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ด้วยเหตุนี้เองสถานการณ์ที่บีบตัวขึ้น จึงผลักดันในสมาชิกของกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำยอมเนื่องมาจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวอีกด้วย เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารีและความเสียสละ (ธีระพงศ์, 2553) นอกจากนี้ยังหมายถึง บุคคลซึ่งมีบุคลิกภาพ อุปนิสัยและความสามารถดีเด่นในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรือในกิจกรรมอย่างใดกิจกรรมอย่างหนึ่งซึ่งจะเป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้อยตามและลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ประเภทของผู้นำท้องถิ่นในหมู่บ้านหนึ่งๆ นั้น อาจจะจำแนกลักษณะโครงสร้างของผู้นำออกเป็นสองประเภท คือ ผู้นำแบบเป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผู้ที่มีฐานะมั่งคั่ง ผู้ที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชน การมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของรัฐบาล โดยการกระทำหรือความพยายามนั้นเป็นได้ทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ใช้กำลังหรือไม่ใช้ สำเร็จหรือล้มเหลว ทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจ รวมถึงการเลือกตั้ง การร่วมในการรณรงค์หาเสียง การประท้วงและการใช้กำลังรุนแรง (สุจิต, 2537) รูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำแนกได้เป็น 1) การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นทางการ (Autonomous Political Participation) หมายถึง ลักษณะที่ราษฎรเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบใดๆ ด้วยความพึงพอใจส่วนตัว เป็นไปด้วยความสมัครใจหรือได้พินิจพิเคราะห์ใช้วิจารณญาณของตนมองเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วม

และมองเห็นว่าตนเองสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้อย่างแท้จริง 2) การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการปลุกระดม (Mobilized Political Participation) หมายถึง ลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของราษฎรที่เป็นไปโดยไม่ได้เกิดจากเจตน์จำนงของตนเอง แต่เกิดจากผู้อื่นปลุกระดมให้เขาเข้าร่วมในการกระทำกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยการชูเชิญ บังคับ ชักจูงหรือการใช้อิทธิพลทางวัตถุ เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามที่ผู้ปลุกระดมต้องการ

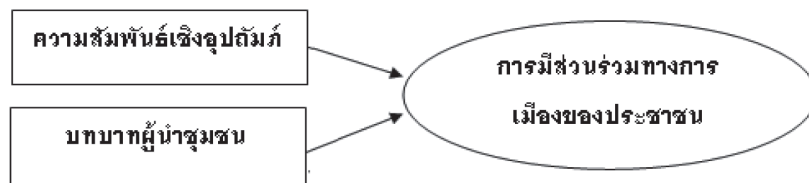
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกรียงไกร จงเจริญ (2535) ศึกษาวิจัยเรื่อง ผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน เป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของบุคคลต่างๆ ที่มีต่อประชาชนในระดับพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของผู้นำชุมชน ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน พบว่าผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของคนในชุมชน นอกจากนั้นแล้ว ประเด็นในเรื่องของฐานะทางเศรษฐกิจและขนาดของครอบครัวยังมีผลต่อการตัดสินใจทางการเมือง

ปภรณ์ สุวีรรณ (2536) ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นกับประชาชน ผลการศึกษาพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่เป็นผู้เชื่อมผลประโยชน์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นกับประชาชนลักษณะความสัมพันธ์จะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในรูปแบบ “ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง” โดยนักการเมืองจะให้การช่วยเหลือแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ในขณะที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะช่วยสร้างความนิยมแก่นักการเมืองที่ช่วยเหลือท้องถิ่นของตนความสัมพันธ์ “ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง” มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนหลายประการ กล่าวคือ ทำให้ประชาชนขาดความสนใจตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองทำให้ขาดความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของนักการเมือง และขาดจิตสำนึกในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

สมชาย ตีลังการณ (2537) ศึกษา พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งกับจิตสำนึกทางการเมืองของคนเชียงใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 13 กันยายน 2535 : กรณีศึกษาเขตอำเภอหางดง พบว่ากลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์จะเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สามารถต่อรองได้ การไปเลือกตั้งจึงเป็นการไปเพื่อตอบแทนผู้อุปถัมภ์และปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่การลงคะแนนเสียงจะพิจารณาจากความสามารถที่ผู้สมัครจะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้ เป็นลำดับแรก สามารถสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในลักษณะต่างๆ นี้จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งในรูปแบบการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาคำนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาแบบผสมผสานโดยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยศึกษาจากรายงานวิทยานิพนธ์ เอกสาร หนังสือตำราที่เกี่ยวข้อง รวบรวมจากห้องสมุด สถานที่ราชการ หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต และศึกษาค้นคว้าเชิงสำรวจเป็นการวิจัยภาคสนาม โดยจะใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กลุ่มตัวอย่างในชุมชนตำบลพระบาท ทั้ง 14 ชุมชนโดยจำแนกแบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน จำนวน 100 ชุด และแบบสอบถามสำหรับประชาชนในชุมชน จำนวน 500 ชุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาคำนี้ ประชากรคือผู้นำชุมชนและประชาชน จำนวน 14 ชุมชนในตำบล พระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวนประชากร 10,680 คน (จำนวนประชากรของตำบล 2,551)

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มหรือพื้นที่ (cluster random sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มเพื่อเก็บข้อมูล จากจำนวนประชากร 20,000 คน โดยเทียบจากตารางขนาดกลุ่มตัวอย่าง (selection of simple size) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน ไม่น้อยกว่า 392 คน

จากการศึกษาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้ไม่น้อยกว่า 392 คน แต่ถ้าหากเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น จะทำให้ความคลาดเคลื่อนลดลงดังนั้นจึงมีการเพิ่มจำนวนของกลุ่มตัวอย่างเป็น 600 คน โดยแยกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน 82 คน และประชาชนจำนวน 500 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามโดยเนื้อหาและโครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งออกเป็นสองฉบับ ดังนี้

ฉบับ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้นำในชุมชน โดยจะใช้กับผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อาทิเช่น กำนัน พระผู้นำทางศาสนา เจ้าอาวาส ครูใหญ่โรงเรียนชุมชน เป็นต้น แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน

ตอนที่ 3 ความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการช่วยเหลือแก่ประชาชน คุณลักษณะที่สำคัญของ ผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน

ฉบับ 2 แบบสอบถามสำหรับประชาชนในชุมชน โดยหมายถึงประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีภูมิลำเนาในชุมชนตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคมนับอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน

ตอนที่ 3 ความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการช่วยเหลือแก่ประชาชน คุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจำแนกแบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชน จำนวน 82 ชุด จากการแจกแบบสอบถามสำหรับผู้นำชุมชนทั้งหมด 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 82 และแบบสอบถามสำหรับประชาชนในชุมชน จำนวน 500 ชุด จากการแจกแบบสอบถามสำหรับประชาชนทั้งหมด 500 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน ตั้งแต่ มกราคม – มีนาคม 2551

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้น ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลมาดำเนินการลงเลขรหัส จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้หลักสถิติแบบแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และร้อยละ (Percentage) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงระดับความสัมพันธ์ ข้อมูลที่รวบรวมได้ แบ่งระดับความเหมาะสมของดัชนีวัดผลความสำเร็จเป็น 5 ระดับจากทฤษฎีของ Likert Scale ดังนี้

คะแนน	ระดับความเห็น
5	มากที่สุด
4	มาก
3	ปานกลาง
2	น้อย
1	น้อยที่สุด

หลังจากที่รวบรวมข้อมูลได้ครบก็จะนำค่าคะแนนนั้นมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย นำหนักความสำคัญ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายโดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย แบ่งเป็น 5 ระดับจากช่วงค่าเฉลี่ย ดังนี้ (ประคอง, 2538)

ค่าเฉลี่ย	จัดอยู่ในระดับความเห็น
4.50-5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50-4.49	เห็นด้วยมาก
2.50-3.49	เห็นด้วยปานกลาง
1.50-2.49	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.49	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามวิธีการดำเนินการวิจัยนำไปสู่ผลการวิจัย ซึ่งสามารถแบ่งผลการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยดังต่อไปนี้

ด้านความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ใช้วิธีการติดต่อพบปะกับสมาชิกในชุมชนช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ โดยการพบปะด้วยตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส และพบปะเมื่อมีการประชุมเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 70.73 และเปิดสำนักงานให้สมาชิกในชุมชนพบปะได้ตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 50.00 มีความบ่อยในการติดต่อพบปะในระดับบ่อย (ประมาณ 1- 2 เดือน/ครั้ง) คิดเป็นร้อยละ 46.34 ในระดับบ่อยมาก (เป็นประจำวันและทุกโอกาส) คิดเป็นร้อยละ 40.24 ใช้วิธีการในการทราบความต้องการหรือทราบปัญหาของประชาชนด้วยวิธีการพูดคุยกับประชาชน คิดเป็นร้อยละ 68.29 และสอบถามประชาชนในชุมชนด้วยตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 59.76 รวมทั้งทราบจากสื่อหรือข่าวประชาสัมพันธ์ เครื่องกระจายเสียงในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 36.59 เมื่อได้รับแจ้งปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ผู้นำชุมชนใช้วิธีการดำเนินการโดยนำที่ประชุมคณะกรรมการชุมชนเพื่อหาแนวทางแก้ไข

คิดเป็นร้อยละ 69.51 รวมทั้งนำเรื่องเดือดร้อนของประชาชนแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบทันที คิดเป็นร้อยละ 64.63

ความคิดเห็นต่อลักษณะรูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายของสังคมระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชนมีลักษณะความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคมระบบอุปถัมภ์มีรูปแบบเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลักษณะพึ่งพาเอื้อเฟื้อต่อกัน คิดเป็นร้อยละ 81.71 มีการประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชน คิดเป็นร้อยละ 60.98 และมีพลังร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม คิดเป็นร้อยละ 53.66 รวมทั้งมีความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกัน มีความมั่นคงเหนียวแน่น ยั่งยืนและมีการแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ให้กับผู้รับที่พึงพอใจทั้งสองฝ่าย คิดเป็นร้อยละ 31.71 นอกจากนี้แล้วยังเห็นว่ารูปแบบและโครงสร้างเครือข่ายทางสังคมระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน มีลักษณะระบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับลูกน้องมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.20 รองลงมา มีลักษณะอุปถัมภ์ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ คิดเป็นร้อยละ 78.60 และมีลักษณะเป็นเครือข่ายผูกพันโยงใยระหว่างกัน คิดเป็น ร้อยละ 75.60

ความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน ผู้นำชุมชนมีความคิดเห็นส่วนใหญ่ต่อกรณีผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการเผยแพร่ความรู้ด้านการปกครองแบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชนมีความเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12) ซึ่งผู้นำชุมชนมีความเห็นด้วยระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 40.25 รองลงมา ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับบ้านเมืองทั้งในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจในหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์มาเผยแพร่หรือพูดคุยกับประชาชนในชุมชนเสมอ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07) ซึ่งผู้นำชุมชนมีความเห็นด้วยระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.78 ผู้นำชุมชนเป็นผู้กระตุ้นเตือนและจูงใจให้ประชาชนสนใจต่อข่าวสารทางการเมืองเสมอ มีความเห็นด้วยในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00) ซึ่งผู้นำชุมชนมีความเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 41.46 นอกจากนี้แล้วประชาชนในชุมชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนในภาพรวมแล้ว มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม 3.14) เมื่อพิจารณาความเห็นต่อความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือเห็นว่าผู้นำชุมชนเป็นผู้กระตุ้นเตือนและจูงใจให้ประชาชนสนใจต่อข่าวสารทางการเมืองเสมอ มีความเกี่ยวข้องในระดับมาก ซึ่งประชาชนมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.20 รองลงมา ผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการเผยแพร่ความรู้ด้านการปกครองแบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน มีความเกี่ยวข้องในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59) ซึ่งประชาชนมีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.00 ผู้นำชุมชนเป็นผู้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับบ้านเมืองทั้งในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจ ทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อต่างๆ มาเผยแพร่หรือพูดคุยกับประชาชนในชุมชนเสมอ มีความเกี่ยวข้องในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54) ซึ่งประชาชนมีความเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 31.00

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ความสัมพันธ์และรูปแบบระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าผู้นำชุมชนมีความเห็นเกี่ยวกับวิธีการติดต่อพบปะสมาชิกในชุมชนของผู้นำชุมชนในช่วงเวลาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ โดยการพบปะด้วยตนเองทุกครั้งที่มีโอกาส และพบปะเมื่อมีการประชุมสมาชิกในชุมชน รวมทั้งความบ่อยในการติดต่อพบปะสมาชิกในชุมชนพบว่า ผู้นำชุมชนติดต่อพบปะสมาชิกในชุมชนบ่อยประมาณ 1 - 2 เดือนต่อครั้งและวิธีการทราบความต้องการหรือปัญหาของประชาชนในชุมชน โดยวิธีการทราบจากประชาชนในชุมชนพูดคุยกัน และสอบถามจากประชาชนด้วยตนเอง วิธีการดำเนินการเมื่อได้รับแจ้งปัญหาความเดือดร้อนจากประชาชนโดยการขอให้พนักงานการเมืองช่วยดำเนินการแก้ไขและนำเรื่องความเดือดร้อนของประชาชนแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ เป็นไปตามทฤษฎีเกี่ยวกับ

ระบบอุปถัมภ์ที่เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่มีสถานภาพทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่อยู่ร่วมกันได้เพราะมีลักษณะต่างตอบแทนซึ่งกันและกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน และความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของคนไทยเพราะเน้นการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและตอบแทนเป็นลักษณะความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง เพราะสังคมไทยยอมรับในอำนาจของคนที่มีตำแหน่ง อำนาจ บารมี ที่เหนือกว่า และสอดคล้องในลักษณะเดียวกันกับผลการวิจัยของปรกรณ์ สุริวรรณ (2536) ซึ่งพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่เป็นผู้เชื่อมผลประโยชน์ระหว่างนัการเมืองระดับชาติและท้องถิ่นกับประชาชนลักษณะความสัมพันธ์จะเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ในรูปแบบ “ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง” โดยนัการเมืองจะให้การช่วยเหลือแก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ในขณะที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านจะช่วยสร้างความนิยมแก่นัการเมืองที่ช่วยเหลือท้องถิ่นของคนความสัมพันธ์ “ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง” มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนหลายประการ กล่าวคือ ทำให้ประชาชนขาดความสนใจตรวจสอบการทำงานของนัการเมืองทำให้ขาดความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของนัการเมือง และขาดจิตสำนึกในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

รูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายทาง สังคม ระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในตำบลพระบาท พบว่า ผู้นำชุมชนมีความเห็นด้วยอย่างมากโดยเฉพาะความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคม ระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนในรูปแบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลักษณะพึ่งพาเอื้อเพื่อต่อกัน มีการประสานความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชน และมีพลังร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่วนความคิดเห็นของประชาชน ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่เห็นด้วยว่ารูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคม ระบบอุปถัมภ์มีลักษณะระบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง ระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้ให้กับผู้รับ รวมทั้งมีเครือข่ายผูกพันโยงใยระหว่างกัน และมีความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันมีความมั่นคงเหนียวแน่นและมีความยั่งยืน เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ดังที่จะเห็นได้จากงานวิจัยของ เกรียงไกร จงเจริญ (2535) กล่าวว่า ผู้นำชุมชน ทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ หรือเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชน และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของคนในชุมชน

ดังนั้นรูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคมระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน ตามแบบแผนของการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นอิสระ ด้วยความพึงพอใจในส่วนตัว เป็นไปด้วยความสมัครใจหรือได้พินิจพิเคราะห์ใช้วิจารณญาณของตนมองเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองและมองเห็นว่าตนเองสามารถก่อเกิดประโยชน์ทางการเมืองได้อย่างแท้จริงมีรูปแบบและโครงสร้างของเครือข่ายทางสังคมระบบอุปถัมภ์จากการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลักษณะพึ่งพาเอื้อเพื่อต่อกันมีเครือข่ายผูกพันโยงใยระหว่างกัน

ความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีความเห็นในระดับมากต่อความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเรื่อง ผู้นำชุมชนต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการเผยแพร่ความรู้ ด้านการปกครองแบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน รวมทั้งผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับบ้านเมืองทั้งในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจในหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มาเผยแพร่หรือพูดคุยกับประชาชนในชุมชนเสมอ และผู้นำชุมชนเป็นผู้กระตุ้นเตือนและจูงใจให้ประชาชนสนใจต่อข่าวสารทางการเมืองเสมอ ส่วนประชาชนมีความเห็นในระดับมากต่อความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชน ที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเรื่องผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับทางราชการในการเผยแพร่ความรู้ด้านการปกครองแบบประชาธิปไตยแก่ประชาชนในชุมชน เช่นเดียวกันกับความคิดเห็นของผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชนให้ความสนใจ กระตือรือร้น ต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งมีส่วนช่วยเหลือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวผู้สมัครเลือกตั้งตำแหน่งต่างๆ แก่ประชาชนในชุมชนเป็นไปในลักษณะเดียวกับผลการศึกษาวิจัยของ สมชาย ดิลงการณ (2537) พบว่ากลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์จะเห็นว่าการเลือกตั้งเป็นช่องทางหนึ่ง

ทำให้สามารถต่อรองได้ การไปเลือกตั้งจึงเป็นการไปเพื่อตอบแทนผู้อุปถัมภ์และปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่การลงคะแนนเสียงจะพิจารณาจากความสามารถที่ผู้สมัครจะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในด้านต่างๆ ได้ เป็นลำดับแรก สามารถสรุปได้ว่าความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในลักษณะต่างๆ นี้จะส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งในรูปแบบการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน

สรุปผลการวิจัย

ความสัมพันธ์และรูปแบบระบบอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนและประชาชนของตำบลพระบาท อำเภอเมือง ต่อวิถีชีวิตของสังคมไทย เพราะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เน้นความช่วยเหลือเกื้อกูลและการตอบแทนที่เราเรียกว่า “บุญคุณ” ความสัมพันธ์ในลักษณะเช่นนี้มีผลต่อกันคนไทยทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ การเมือง ครอบคลุมถึงความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เข้าไปมีบทบาทต่อการวางแผนหรือการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรสาธารณะ เช่น ระบบการเมือง เวทีการเมือง หรือองค์กรทางธุรกิจเอกสาร ความสัมพันธ์ระบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาองค์กรเหล่านั้นไม่ให้เจริญก้าวหน้าได้เช่นกัน อาทิเช่น เมื่อใช้ระบบอุปถัมภ์ในการพิจารณารับบุคลากรเข้าทำงานอาจทำให้ไม่ได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามที่เป้าหมาย เป็นต้น ในส่วนของรูปแบบของเครือข่ายทางสังคมพบว่าชุมชนตำบลพระบาทมีลักษณะเครือข่ายทางสังคมพัฒนาจากระบบเครือญาติอาจเนื่องมาจากชุมชนดังกล่าวก่อตั้งมานานและเกิดจากการก่อตั้งของคนในท้องถิ่นเอง ด้วยความสัมพันธ์ในระบบดังกล่าวจึงทำให้ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเกาะเกี่ยวแน่นแฟ้นในส่วนความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นั้นพบว่า หากผู้นำชุมชนมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติและความรู้ความสามารถที่ดี จะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผ่านระบบอุปถัมภ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนในชุมชนนั่นเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้นำชุมชนในทุกประเภทควรสร้างความน่าเชื่อถือของตนเองโดยการใช้ปัจจัยหลักที่หลากหลาย อาทิ บุคลิกภาพ การศึกษา ความชำนาญ รายได้ การมีข้อมูลข่าวสารระบบเครือญาติและการผสมผสานปัจจัยทุกด้านนี้เข้าด้วยกันและผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการพัฒนาชุมชนของตนเพื่อที่จะได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี รวมทั้งควรที่จะตระหนักถึงปัญหาในชุมชน และผู้นำชุมชนควรมีความสามารถในการเจรจาประนีประนอมประสานความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนในชุมชน

คุณสมบัติของผู้นำชุมชนควรพัฒนาความสามารถในการเป็นแกนนำในการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำร่วมของชุมชนที่จะเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชน คุณสมบัตินี้ที่ควรสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้แก่ ความสามารถในการพัฒนาและจูงใจคนในชุมชน ความสามารถในการนำการสนทนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนดำเนินกิจกรรมพัฒนา ความสามารถในการมองเห็นความแตกต่างและจัดการกับความแตกต่างทางความคิดและวิธีการทำงานของสมาชิกในชุมชน ความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความสามารถในการฟัง คิด วิเคราะห์ ความสามารถในการกำหนดและกระจายความรับผิดชอบ แก้ไขปัญหาและมองหาโอกาส ทางเลือกใหม่ๆ และกำหนดวิสัยทัศน์ ความมุ่งมั่นตลอดจนสำนึกจิตสาธารณะ

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระในครั้งนี้ สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์หลายท่านจากภาควิชารัฐศาสตร์ และที่สำคัญอย่างยิ่งคือท่านอาจารย์ ดร.จันทนา สุทธิจारी ผู้ช่วยศาสตราจารย์โอไพบัทย วัฒนพรและอาจารย์ จันทจุฑา สุขขี ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำ คำชี้แนะ การตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งให้กำลังใจในการทำการค้นคว้าแบบอิสระ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร จงเจริญ . (2535). *ผู้นำกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตร มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำนวนประชากรของตำบล. (2555) *ข้อมูลทั่วไปตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. วันที่ค้นข้อมูล 22 กรกฎาคม 2551 จากไทยตำบลคอทคอม เว็บไซต์ <http://www.thaitambon.com/tambon/tambon.asp?ID=520105>
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่ .(2528). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับพฤติกรรมทางการเมืองของชาวนาในภาคเหนือ*. วารสารสังคมศาสตร์. เมษายน 2527-ตุลาคม 2528.
- ปกรณ์ สุริยวรรณ . (2536). *การหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติ และท้องถิ่นกับประชาชน*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิเชษฐ ลิขณรังษี. (2529). *แรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนไทย: ศึกษากรณีผู้นำชุมชน ในเขต อ.บางเลน จ.นครปฐม*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์, วาทีน บุญชะลัดกษณ์.(2533). *การศึกษาเชิงคุณภาพ: เทคนิคการวิจัยภาคสนาม*. การวิเคราะห์เครือข่ายสังคม. สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยุติศักดิ์ เอกอัคร.(2523). *ผู้นำทางการเมืองระดับท้องถิ่น: การศึกษาเฉพาะกรณีเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจทางการเมืองของผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภออานาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สันติวิธี เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย. สถาบันพระปกเกล้า.
- สุวรรณา สดาอนันท์ และ เนื่องน้อย บุญเนตร. (2542). *ร่องรอยความคิด ความเชื่อไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์และปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2545). *ระบบอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬามหาวิทยาลัย.
- ธีระพงษ์ ธนเจริญรัตน์. (2553). *หลักสูตรการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารอู่กลางการประกันภัย*. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (บริหารธุรกิจ), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมชาย ดิลงการณ. (2537). *พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งกับจิตสำนึกทางการเมืองของคนเชียงใหม่ในการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 13 กันยายน 2535: กรณีศึกษาเขตอำเภอหางดง*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สุจิต บุญบงการ. (2537). *การพัฒนาทางการเมืองของไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่อง การเขียนผังงาน
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

กาญจนา รัตนธีรวิเชียร *

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน และ 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์ เรื่องการเขียนผังงาน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่นักศึกษาปริญญาตรี สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบทดสอบเพื่อหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนออนไลน์ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.21/ 80.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80 / 80 และนักศึกษามีความพึงพอใจในระดับดีมากด้านเนื้อหาโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.91 ระดับดีมากด้านการออกแบบสื่อมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.91 และระดับดีมากด้านประสิทธิภาพการสอน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.78

คำสำคัญ : บทเรียนออนไลน์ / อัลกอริทึมเบื้องต้น / การเขียนผังงาน

* อาจารย์ ประจำคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

**The Development of Online Tutorials on Basic Algorithm Course about
Flowcharts Writing for Undergraduate Students in Lampang Rajabhat University**

Kanjana Ruttanateerawichien *

Abstract

The objectives of this research were to create and evaluate the efficiency of online lessons on basic algorithm course about flowcharts writing, and to assess student satisfaction with their learning by using online tutorials about flowcharts writing.

The sampling group in this research was 35 undergraduate students from business computer department, the Faculty of Management Science. The instruments used were tests to determine students' academic achievement and tests to evaluate student satisfaction. The tests were questionnaires. The statistics used to analyze data were percentage, means, and standard deviation.

The results of this study showed that the established on line lessons were efficient 82.21/80.07 which was higher than the appointed criteria 80/80. The students were very satisfied with the content and with the media design at a very high level with the total average of 4.91 and were satisfied with the teaching efficiency at a high level of 4.78.

Keywords : On line tutorials / Basic Algorithm / Flowcharts Writing

* Lecturer, Faculty of Management Science, Lampang Rajabhat University

บทนำ

ในปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตได้พัฒนาเติบโตอย่างรวดเร็ว และได้ก้าวมาเป็นเครื่องมือชิ้นสำคัญที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน การฝึกอบรม รวมทั้งการถ่ายทอดความรู้ผ่านเว็บไซต์ ซึ่งสามารถเผยแพร่องค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็ว การเรียนการสอนผ่านเว็บเป็นสิ่งสำคัญที่ให้การสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพราะผู้เรียนจะอยู่ ณ ที่ใด หรือจะเรียนเวลาใดก็ได้ (Anywhere-anytime learning) นอกจากนี้ยังเป็นระบบที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered Learning) ที่ผู้เรียนสามารถควบคุมการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-paced Learning) ดังนั้นผู้เรียนจึงมีความสะดวกที่จะเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าและสำรวจข้อมูลตลอดจนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง

หนึ่งในปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นบ่อยครั้งก็คือ พื้นฐานความรู้ของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน และการเรียนในห้องเรียนที่ถูกจำกัดด้วยเวลา จึงเป็นปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาได้ไม่เท่ากัน ดังนั้นสื่อการเรียนที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถที่จะทบทวนหรือเตรียมตัวศึกษาก่อนที่จะเรียน และช่วยในกระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลเหล่านี้ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาบทเรียนแบบออนไลน์ หัวข้อการเขียนผังงาน(Flow Chart) ในรายวิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น(Fundamental of Algorithms) สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 1 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น รหัส 4121104 ในปีการศึกษา 1/2554 และเป็นแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ในรายวิชาอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและประเมินประสิทธิภาพการใช้บทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาในการใช้บทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน

ขอบเขตการวิจัย

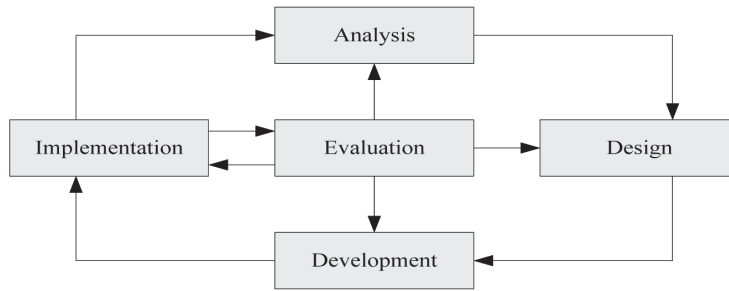
สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ประกอบด้วยเนื้อหา 1) Flowchart System 2) Algorithm Efficiency 3) Pseudo code รูปแบบการนำเสนอสื่อ ข้อความและมัลติมีเดียภาพวิดีโอประกอบการบรรยาย นำเสนอผ่านเว็บเบราว์เซอร์

สมมุติฐานการวิจัย

สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ หัวข้อการเขียนผังงาน (Flow Chart) ในรายวิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น (Fundamental of Algorithms) สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีปีที่ 1 สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ตามรูปแบบ ADDIE Model โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินงาน แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ผังการดำเนินการวิจัย

ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis)

ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมปัญหาและความต้องการในด้านสื่อการสอนของนักศึกษาที่เรียนวิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น รวมถึงศึกษารายละเอียดลักษณะรายวิชา จากนั้นทำการกำหนดเนื้อหาและเป้าหมาย เพื่อวางขอบเขตงานและวิธีการประเมินผล

ขั้นการออกแบบ (Design)

การออกแบบบทเรียน (Courseware) ซึ่งประกอบด้วย การเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา แบบทดสอบ วัตถุประสงค์ หน้าจอและกราฟิกบทเรียน ตามลำดับ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องผ่านการทวนซ้ำและตรวจสอบ จากนั้นจึงออกแบบผังงานบทเรียน (Flow chart) และบทคำนิเรื่อง (Story board)

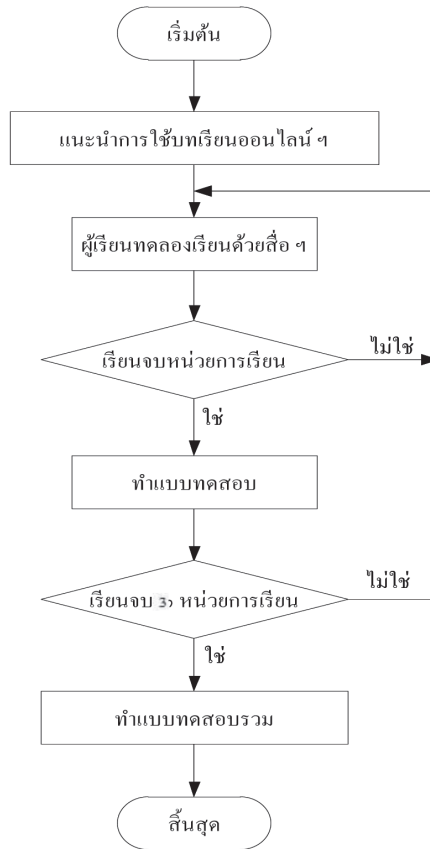
ขั้นการพัฒนา (Development)

การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ ในการวิจัยนี้เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบของ e-Learning ซึ่งใช้เทคโนโลยีของเว็บในการถ่ายทอดเนื้อหาและเทคโนโลยีในการจัดระบบการเรียนการสอนด้วย LMS และนำเสนอเนื้อหาบทเรียนในรูปแบบของมัลติมีเดีย ซึ่งจะใช้เป็นการสอนผ่านสื่อวิดีโอเป็นหลัก ในขั้นตอนการพัฒนาได้แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ และเครื่องมือประเมินสื่อ

การทดสอบและนำไปใช้ (Implementation)

เมื่อพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น หัวข้อการเขียนผังงาน เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ที่ลงทะเบียนในรายวิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น ในปีการศึกษา 1/54 จำนวน 35 คน โดยในการทดสอบผู้วิจัยกำหนดการทดสอบทั้งหมด 3 ครั้งๆ ละ 30 นาทีในการเรียนรู้เนื้อหาจากสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ณ ห้อง 3663 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยมีขั้นตอนการทดลองและการรวบรวมข้อมูล ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ฟังการดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูลวิจัย

แนะนำการใช้บทเรียนออนไลน์ ๑ ที่สร้างขึ้นแก่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 35 คน เพื่อให้ทราบถึงขอบข่ายเนื้อหาวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรมและคำชี้แจงในบทเรียน ผู้เรียนเข้าเรียนในบทเรียนออนไลน์ ๑ ภายในกำหนดเวลา 3 ชั่วโมงต่อหนึ่งหน่วยเรียน เมื่อเรียนครบ 3 หน่วยแล้วผู้เรียนจะต้องทำแบบทดสอบรวมเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนจำนวน 40 ข้อ

การประเมินผล (Evaluation)

หลังจากการทดลองและนำไปใช้ ผู้วิจัยได้เก็บและรวบรวมข้อมูลจากการทดลอง เพื่อนำไปประเมินหาประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการใช้บทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน ได้แก่ การประเมินหาประสิทธิภาพของสื่อ การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้สื่อ

การวิเคราะห์ผล

1. วิเคราะห์ค่าประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ ด้วยการหาค่าร้อยละเฉลี่ยของแบบทดสอบท้ายบทเรียนออนไลน์และแบบทดสอบรวม
2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนโดยใช้บทเรียนออนไลน์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์

แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ทำการวิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบออนไลน์ การออกแบบและพัฒนาบทเรียนออนไลน์ แบบจำลอง ADDIE ระบบการจัดการการเรียนรู้ Moodle (LMS: Learning Management System) การหาคุณภาพ และประสิทธิภาพบทเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญสืบ โปธิศรี(2544) ได้ทำการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์การสอน เรื่อง คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ได้ทำการทดลองกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับ ปวส. วิทยาลัยเทคนิคสมุทรสาคร ที่ยังไม่เคยเรียนวิชาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บทเรียนคอมพิวเตอร์การสอนเรื่อง คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์การสอน เรื่อง คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่สร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพ 88.19/84.62 บทเรียนที่สร้างขึ้นนี้ช่วยให้ผู้เรียนมีประสิทธิผลการเรียนรู้สูงขึ้น ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี สรุปว่าบทเรียนที่สร้างขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้จริง

ไพฑูรย์ ศรีฟ้า(2544) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เพื่อโรงเรียนไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนา ทดลองจัดการเรียนการสอน และประเมินผลระบบ การเรียนการสอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการหาประสิทธิภาพของเว็บเพจ รายวิชา แบบทดสอบ แบบประเมินระบบการเรียนการสอน และแบบวัดเจตคติ ผลการวิจัยพบว่าระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย มีประสิทธิภาพ 90.95/94.44 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีเจตคติที่ดีมากต่อการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย

เสกสรร สายสีเสด (2544) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบระบบการเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสถาบันราชภัฏ การดำเนินการวิจัยได้พัฒนารูปแบบระบบการเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ตขึ้นโดยผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วสร้างเว็บเพจ บทเรียนวิชาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการที่มีประสิทธิภาพและนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาแบบระบบการเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ต สำหรับสถาบันราชภัฏ ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในเกณฑ์เหมาะสมมาก ประสิทธิภาพของเว็บเพจ บทเรียนผ่านอินเทอร์เน็ตรายวิชาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพมีค่าเท่ากับ 84.44/82 ซึ่งสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 80/80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่เรียนผ่านเว็บเพจที่สร้างขึ้นนี้มีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในระดับดีมาก

ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนในระดับดีมาก

สุนิตรา ตรีเนตร(2542) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนามัลติมีเดีย ชุด ธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ ผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นการพัฒนามัลติมีเดีย ชุด ธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพมัลติมีเดีย ชุด ธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ผ่านอินเทอร์เน็ต ตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 กลุ่มตัวอย่าง เป็นพนักงานบริษัทเงินทุน ชนชาติจำกัด(มหาชน) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยกลุ่มตัวอย่างได้ผ่านการทดสอบ Pre-test ว่ามีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ ไม่เกินร้อยละ 30% ของแบบทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ บทเรียนมัลติมีเดีย ชุด ธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ ผ่านอินเทอร์เน็ต และแบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ระหว่างเรียน และแบบทดสอบวัดผล การเรียนรู้หลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย, ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน, ค่าร้อยละ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าบทเรียนมัลติมีเดีย ชุด ธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ ผ่านอินเทอร์เน็ต มีประสิทธิภาพ 91.00/93.60

Wildish(1996) ได้ทำการศึกษาตีความประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่เรียนรู้เรื่องอินเทอร์เน็ตด้วยตนเองโดยใช้โปรแกรมเน็ตสเคปและให้ศึกษาด้วยตนเองเป็นเวลา 1 ชั่วโมง พบว่า วิธีการนำเสนอเนื้อหาควรแบ่งเป็นตอนๆ และเป็นยากต่อการเรียนของผู้ใหญ่ถ้าใช้รูปแบบของไฮเปอร์เท็กซ์ และยังพบว่า ผู้ที่สามารถใช้วิธีการเรียนเนื้อหาแบบเป็นตอนๆ (Serialist) และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโยงกัน (Holist) น่าจะมีความพร้อมในการเรียนด้วยเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ลงทะเบียนเรียนวิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ จำนวน 35 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชาอัลกอริทึมเบื้องต้นในระหว่างการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่อง การเขียนผังงาน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ บทเรียนออนไลน์ โดยใช้โปรแกรมดังนี้ Adobe Photoshop CS4 Adobe Captivate 4 สำหรับการตัดต่อภาพวิดีโอ Server2Go สำหรับสร้างเว็บเซิร์ฟเวอร์จำลองบนเครื่องคอมพิวเตอร์ และ Moodle Version 2.0 สำหรับสร้างบทเรียนออนไลน์ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบและแบบประเมินความพึงพอใจสำหรับประเมินประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยวิธีการให้นักศึกษาทดลองใช้งานบทเรียนออนไลน์ และประเมินประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์โดยใช้แบบสอบถาม ระยะเวลาเดือนพฤษภาคม – ตุลาคม 2554

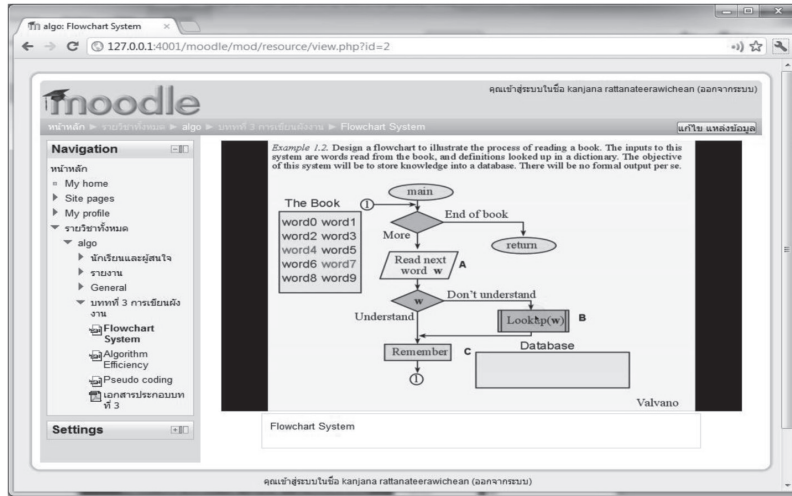
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน ผู้วิจัยได้จัดสร้างบทเรียนออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังนี้

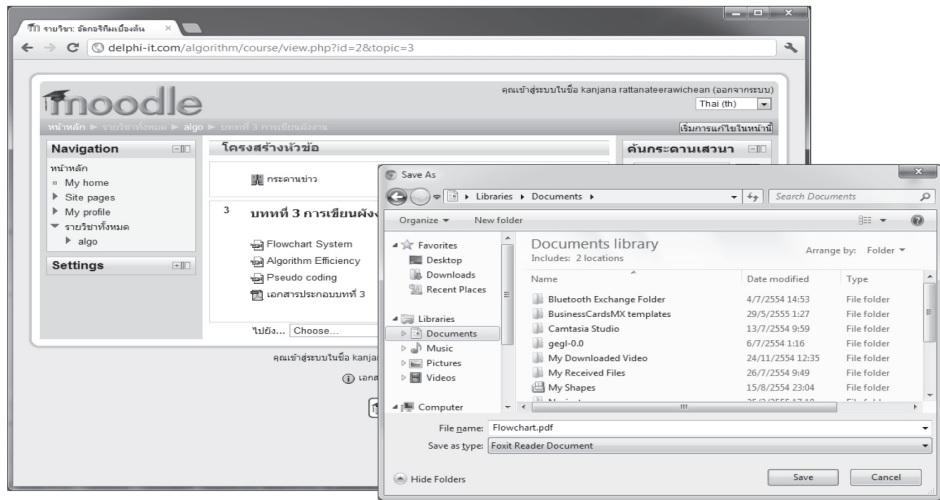
ผลการสร้างและประเมินประสิทธิภาพการใช้บทเรียนออนไลน์

สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ๆ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการวิจัยในชั้นเรียน ผลการวิจัยได้แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนผู้ใช้งาน (Users) เป็นส่วนที่ผู้ใช้สามารถเข้าใช้งานได้เฉพาะในส่วนเนื้อหาของเนื้อหา ข้อมูลส่วนตัว และกิจกรรมต่างๆ ที่ทางผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ให้ โดยต้องเป็นสมาชิกก่อนที่จะเข้าใช้งานบทเรียนได้ ซึ่งได้ผลการวิจัยดังภาพที่ 3 และ 4

ภาพที่ 3 ตัวอย่างวิดีโอการสอน

ภาพที่ 4 การโหลดเอกสารประกอบการสอน

2. ส่วนของผู้ดูแลระบบ (Administrator) ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้บริหารและจัดการระบบสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ฯ ในด้านต่างๆ เช่น ส่วนการจัดการการสมัครสมาชิก ส่วนการจัดการรายวิชา การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น หัวข้อการเขียนผังงาน การหาค่าประสิทธิภาพของบทเรียนออนไลน์ ฯ ในการวิจัยใช้แบบทดสอบ 2 ชุด คือแบบทดสอบทำยบทเรียนออนไลน์และแบบทดสอบรวมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน จากนั้นนำผลสอบมาทำการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ห้ข้อมูลได้ค่า E1 ดังแสดงในตารางที่ 1 และค่า E2 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพเฉลี่ยจากผลการเรียนรู้ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากการสอบด้วยแบบทดสอบท้ายบทเรียน 40 ข้อ

คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ	คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ	คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ
1	39	97.50	16	34	85.00	31	28	70.00
2	39	97.50	17	33	82.50	32	28	70.00
3	38	95.00	18	33	82.50	33	26	65.00
4	38	95.00	19	32	80.00	34	26	65.00
5	37	92.50	20	32	80.00	35	26	65.00
6	37	92.50	21	32	80.00			
7	37	92.50	22	32	80.00			
8	36	90.00	23	31	77.50			
9	36	90.00	24	31	77.50			
10	35	87.50	25	31	77.50			
11	35	87.50	26	31	77.50			
12	35	87.50	27	30	75.00			
13	35	87.50	28	30	75.00			
14	35	87.50	29	30	75.00			
15	34	85.00	30	29	72.50			

ประสิทธิภาพของคะแนนจากแบบทดสอบรวม ($Efficiency_1 : E_1$)

$$E_1 = \left[\frac{\sum X/N}{A} \right] \times 100 = \left[\frac{1,151/35}{40} \right] \times 100$$
$$= 82.21\%$$

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพเฉลี่ยจากผลการเรียนรู้ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากการสอบด้วยแบบทดสอบรวม 40 ข้อ

คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ	คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ	คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ
1	39	97.50	16	34	85.00	31	27	67.50
2	38	95.00	17	34	85.00	32	25	62.50
3	37	92.50	18	34	85.00	33	25	62.50
4	37	92.50	19	34	85.00	34	24	60.00
5	36	90.00	20	34	85.00	35	23	57.50
6	36	90.00	21	34	85.00			
7	35	87.50	22	32	80.00			
8	35	87.50	23	32	80.00			
9	35	87.50	24	32	80.00			

ตารางที่ 2 (ต่อ)

คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ	คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ	คนที่	คะแนน (X)	ร้อยละ
10	35	87.50	25	32	80.00			
11	34	85.00	26	32	80.00			
12	34	85.00	27	32	80.00			
13	34	85.00	28	32	80.00			
14	34	85.00	29	30	75.00			
15	33	82.50	30	30	75.00			

ประสิทธิภาพของคะแนนจากแบบทดสอบรวม (Efficiency₂ : E₂)

$$E_2 = \left[\frac{\sum F/N}{B} \right] \times 100 = \left[\frac{1,121/35}{40} \right] \times 100$$

$$= 80.07\%$$

จากผลการวิจัยจะได้ค่า E₁ เท่ากับ 82.21 และค่า E₂ เท่ากับ 80.07 ซึ่งเป็นอัตราส่วนระหว่าง E₁ / E₂ เท่ากับ 82.21 / 80.07 มากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 80.00 / 80.00

การประเมินความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น หัวข้อการเขียนผังงาน

การประเมินความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ ๗ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามโดยแบ่งความพึงพอใจเป็น 3 ด้าน คือด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบสื่อ และด้านประสิทธิภาพการสอน แสดงดังตารางที่ 3, 4 และ 5 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจด้านเนื้อหา

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการประเมิน					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน
		5	4	3	2	1		
1.	กำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน	35	-	-	-	-	5	0
2.	ความเหมาะสมของลำดับเนื้อหา	35	-	-	-	-	5	0
3.	สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์	34	1	-	-	-	4.97	0.16
4.	ความถูกต้องของเนื้อหา	35	-	-	-	-	5	0
5.	ใช้ภาษาที่ชัดเจน ถูกต้องและรัดกุม	30	4	1	-	-	4.82	0.45
6.	ความชัดเจนของรูป และตัวอักษร	28	4	3	-	-	4.71	0.62
7.	ความเหมาะสมของจำนวนรูปประกอบคำอธิบาย	33	2	-	-	-	4.94	0.23
		ค่าเฉลี่ยรวม					4.91	0.20

นักศึกษามีการประเมินความพึงพอใจในระดับดีมากด้านเนื้อหา ได้แก่ กำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน ความเหมาะสมของลำดับเนื้อหา สอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ ความถูกต้องของเนื้อหา ใช้ภาษาที่ชัดเจน ถูกต้องและรัดกุม ความชัดเจนของรูป และตัวอักษร ความเหมาะสมของจำนวนรูปประกอบคำอธิบายโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.91

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความพึงพอใจด้านการออกแบบสื่อ

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการประเมิน					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน
		5	4	3	2	1		
1.	ความน่าสนใจ	33	2	-	-	-	4.94	0.23
2.	ใช้งานง่าย สะดวก	30	2	3	-	-	4.77	0.59
3.	ภาพเคลื่อนไหว , เสียง ประกอบ	33	2	-	-	-	4.94	0.23
4.	ความเหมาะสมกับระดับนักศึกษา	35	-	-	-	-	5	0
5.	รูปแบบการนำเสนอ	30	2	3	-	-	4.77	0.59
		ค่าเฉลี่ยรวม					4.91	0.33

นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับดีมากด้านการออกแบบสื่อ ได้แก่ ความน่าสนใจ ใช้งานง่าย สะดวก เสียงประกอบ ภาพเคลื่อนไหว ความเหมาะสมกับระดับนักศึกษา และรูปแบบการนำเสนอ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.91

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจด้านประสิทธิภาพการสอน

ข้อที่	รายการประเมิน	ผลการประเมิน					ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน
		5	4	3	2	1		
1.	ความสะดวกในการนำมาใช้ในการเรียน	30	4	1	-	-	4.82	0.45
2.	แรงจูงใจในการเรียน	28	4	3	-	-	4.71	0.62
3.	รูปแบบการนำเสนอบทเรียนส่งผลให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้	30	4	1	-	-	4.82	0.45
		ค่าเฉลี่ยรวม					4.78	0.51

นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับดีมากด้านประสิทธิภาพการสอน ได้แก่ ความสะดวกในการนำมาใช้ในการเรียน แรงจูงใจในการเรียน และรูปแบบการนำเสนอบทเรียนส่งผลให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ มีค่าเฉลี่ยรวม 4.78

การอภิปรายผลการวิจัย

การหาค่าประสิทธิภาพที่ได้จากการเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ ๓ สามารถแยกพิจารณาได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนของแบบทดสอบท้ายบทเรียน ซึ่งจะแนบเฉลี่ยที่ได้ออกมาให้นักศึกษาทำได้ส่วนมากแล้วจะมีคะแนนค่อนข้างสูงเหตุผลเพราะ เมื่อนักศึกษาทำการเรียนแล้ว นักศึกษายังคงมีประสบการณ์ที่ได้จากเรียน ซึ่งเวลายังผ่านไปไม่มากนัก ดังนั้นการที่จะตอบคำถามสำหรับแบบทดสอบท้ายบทเรียนนั้นนักศึกษาจึงมีคะแนนเฉลี่ยในอัตราที่ค่อนข้างสูงเป็น $E_1 = 82.21\%$ และส่วนที่สอง คือ ค่าของคะแนนแบบทดสอบรวม ซึ่งผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้จะน้อยกว่าค่าคะแนนแบบทดสอบท้ายบทเรียนเพราะนักศึกษาจะต้องทำการสอบหลังจากเรียนด้วยบทเรียน จึงอาจทำให้นักศึกษาได้คะแนนลดลงบ้างผลที่ได้พบว่าคะแนนเฉลี่ย $E_2 = 80.07\%$ ซึ่งมีข้อสังเกตดังนี้

1. ผลคะแนน E_1 มากกว่า E_2 เพราะการทดสอบแตกต่างกันในเรื่องของความจำในเนื้อหาซึ่งผู้เรียนอาจจะเกิดการลืมไม่เนื้อหาหรือขั้นตอนในการเรียนด้วยบทเรียน และในแบบทดสอบรวมนั้นจะมีการถามอยู่หลายเรื่องผู้เรียนอาจเกิดความสับสนและไม่มั่นใจในคำตอบ

2. ผลคะแนน E_1 และ E_2 แตกต่างกันไม่มากเพราะเนื่องจากระยะเวลาในการทำวิจัยค่อนข้างสั้น ทำให้ผู้เรียนสามารถจำเนื้อหาตอนต้นได้มาก ผลคะแนนจึงออกมาไม่ต่างกันมาก

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งเชิงทดลองเพื่อสร้างและประเมินประสิทธิภาพของสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ วิชา อัลกอริทึมเบื้องต้น เรื่องการเขียนผังงาน ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ๑ และแบบทดสอบ ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์และได้ทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ ๑

ผลการวิจัยจากการสร้างและประเมินประสิทธิภาพบทเรียนออนไลน์ ๑ โดยการนำแบบทดสอบ 2 ชุดคือ แบบทดสอบท้ายบทเรียน และแบบทดสอบรวม ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน จากนั้นนำผลสอบมาทำการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียน ได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบท้ายบทเรียนเท่ากับ 82.21 และค่าคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบรวมเท่ากับ 80.07 ซึ่งเป็นอัตราส่วนเท่ากับ 82.21/ 80.07 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้เท่ากับ 80/80

การประเมินความพึงพอใจต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ 3 ด้าน คือด้านเนื้อหา การออกแบบสื่อ และประสิทธิภาพการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับดีมากทั้ง 3 ด้าน โดยด้านเนื้อหาโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.91 การออกแบบสื่อมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.91 และประสิทธิภาพการสอน มีค่าเฉลี่ยรวม 4.78

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยในชั้นเรียนเรื่อง บทเรียนออนไลน์ วิชาอัลกอริทึมเบื้องต้น หัวข้อ การเขียนผังงาน ได้รับงบประมาณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ขอขอบคุณกองบรรณาธิการวารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ให้โอกาสเผยแพร่ผลงานการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2541). *Designing e-Learning หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน*.
 ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ล้วน สายยศ, อังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ไพฑูริย์ ศรีฟ้า. (2544). *การพัฒนาระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย*. ปรินญาณิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมินตรา ตรีเนตร. (2542). *การพัฒนามัลติมีเดีย ชุดธุรกิจเงินทุนหลักทรัพย์ ผ่านอินเทอร์เน็ต*. ปรินญาณิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญสืบ โพธิ์ศรี. (2544). *การพัฒนามาบทเรียนคอมพิวเตอร์การสอนเรื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์*. วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์การศึกษาศาสตร์อุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เสกสรร สายสีเสด. (2544). *การพัฒนารูปแบบระบบการเรียนการสอนโดยใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับสถาบันราชภัฏ*.
 ปรินญาณิพนธ์ การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- Wildish, Deborah Ellen. (1996). , *Interpreting the Experience of Adults Engaged in Self Directed Learning of the Internet*. ,
 Master Thesis : Graduate school University of Toronto. Photocopied.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

การส่งบทความ

1. ให้พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษสัน ตั้งค่าน้ำกระดาษเป็น B5 (JIS) (7.17 x 10.12 นิ้ว) ความยาวตั้งแต่ 8-14 หน้ากระดาษ ใช้แบบตัวอักษร AngsanaNew ขนาด 15 พอยท์ ชื่อเรื่องให้ใช้ขนาด 18 พอยท์ ตัวหนา
2. ชื่อผู้เขียนบทความ ใช้แบบตัวอักษร AngsanaNew ขนาด 16 พอยท์ ตัวหนา และให้เขียนเป็นเชิงอรรถไว้ข้างใต้บทความหน้าแรก โดยระบุสถานที่ทำงานด้วย
3. หากมีอ้างอิงเอกสารในการเขียนบทความให้อ้างอิงไว้ในส่วนท้ายของบทความ โดยใช้คำว่า **รายการอ้างอิง**
4. ส่งต้นฉบับบทความที่จะตีพิมพ์ จำนวน 1 ชุด พร้อมด้วยแผ่นบันทึกข้อมูลสำหรับคอมพิวเตอร์โดยจัดส่งถึงสำนักงานประสานงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

การตีพิมพ์บทความ

1. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
2. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะเรียงตามลำดับก่อนหลังตามวันที่ได้รับเรื่อง
3. กองบรรณาธิการ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่อง รวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของกรรมการภายนอกที่เป็นผู้อ่านบทความ
4. กรณีเป็นบทความวิทยานิพนธ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง กองบรรณาธิการจะคัดเลือกบทความที่นักศึกษาส่ง ซึ่งอาจไม่ได้ตีพิมพ์ทุกบทความ
5. บทความวิทยานิพนธ์จากสถาบันการศึกษาอื่น เจ้าของบทความจะต้องจ่ายค่าตรวจอ่านบทความให้แก่วารสารเป็นเงิน 2,000 บาท และจะไม่คืนให้หากไม่ได้รับการตีพิมพ์ ส่งโดยธนาณัติสั่งจ่าย
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยของคณะผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนและคณะต้องรับผิดชอบต่อบทความของตน

